

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Gintarės Jonaitytės
V kurso, komercinės teisės
Studijų šakos studentės

Magistro darbas

Sporto ginčų sprendimas arbitraže
Resolution of Sport Disputes in Arbitration

Vadovas: Prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas
Recenzentas: Doc. Dr. Rimantas Simaitis

Vilnius, 2012

TURINYS

IŽANGA.....	3
I DALIS. SPORTO TEISĖ	7
1.1 Ar tai atskira teisės šaka?	7
1.2 Sporto teisės reguliuojami santykiai	8
II DALIS. SPORTO GINČŲ SPRENDIMAS TARPTAUTINIAME SPORTO ARBITRAŽE (CAS)	11
2.1. Tarptautinis sporto arbitražas	11
2.2. Sporto ginčų sprendimo arbitraže privalumai ir trūkumai	14
2.3. CAS jurisdikcija. Sporto ginčų sprendimo arbitraže sąlygos	19
2.4. Bendrieji Tarptautinio sporto arbitražo klausimai	32
2.4.1. Tarptautinio sporto arbitražo teisės šaltiniai.....	32
2.4.2. CAS procesinė teisė (lex arbitri).....	35
2.4.3. Ginčo sprendimui CAS taikytina materialinė teisė	37
2.4.4. Arbitrai. Arbitrų paskyrimas.....	38
2.5. Arbitražo procesas	44
2.5.1. Arbitražo proceso principai	44
2.5.2. Arbitražo vieta ir kalba.....	47
2.5.3. Arbitražo išlaidos	48
2.5.4. Procesiniai terminai. Arbitražo proceso dalyviai	50
2.5.5. Laikinosios apsaugos priemonės.....	53
2.6. Bylos nagrinėjimo Tarptautiniame sporto arbitraže stadijos	54
2.7. Arbitražo sprendimų ginčijimas	59
2.8. Arbitražo sprendimų pripažinimas ir vykdymas.....	65
2.9 Kiti sporto arbitražai. Galimybė Lietuvoje įsteigti sporto arbitražą	69
IŠVADOS	71
SANTRAUKA.....	73
SUMMARY	74
LITERATŪRA	75

IŽANGA

Nagrinėjamos temos aktualumas bei originalumas. Sporto teisė - tai pakankamai nauja ir sparčiai besivystanti teisės šaka¹. Todėl pasaulyje vis daugėja įvairios literatūros šia tema. Deja, tačiau Lietuvoje tuo pasidžiaugti negalime. Galbūt dėl to, kad mūsų šalyje iš sporto negalima užsidirbti didelių pinigų, ar dėl to, kad tai mažai kam žinoma sritis, mokslinio pobūdžio tyrinėjimo ar mokslinių darbų sporto teisine tematika Lietuvoje beveik nėra. Tiesa, reikia paminėti, kad visai neseniai Vilniaus universiteto Teisės fakultete buvo apsiginta daktaro disertacija tema „Sukčiavimo sporto srityje paplitimas ir prevencijos problemos“ (darbo autorė Salomėja Zaksaitė), tačiau minėtame darbe sporto teisės problemos buvo nagrinėjamos tik baudžiamosios teisės aspektu. Pažymėtina, kad greitai turėsime pirmąjį rimtesnį mokslinį darbą sporto tematika ir civilinės teisės srityje, nes šiuo metu Mykolo Romerio universitete yra rengiama disertacija „Sporto sutarčių teisinė prigimtis: teoriniai ir praktiniai aspektai pagal Lietuvos ir užsienio teisę“ (darbo autorius Audrius Biguzas). Tai gera pradžia populiarinant šią naują teisės šaką, tačiau reikia pažymėti, kad sporto teisė apima nepaprastai daug įvairių santykių, todėl rengiama disertacija tik labai maža dalimi užpildys šios srities tyrinėjimo spragą.

Turint tikslą bent maža dalimi prisidėti prie šios naujos teisės šakos populiarinimo ir patyrinėti šią sritį kiek kitu – proceso teisės - aspektu, magistriniame darbe buvo pasirinkta nagrinėti sporto ginčų sprendimą arbitraže. Pažymėtina, jog ši magistrinio darbo tema buvo pasirinkta ne tik dėl to, kad Lietuvos teisės doktrinoje jai yra skiriamas labai mažas dėmesys, tačiau ir dėl to, kad sporto ginčų sprendimas arbitraže aktualus ir nemažai daliai Lietuvos gyventojų, t.y. asmenims, vykdančioms veiklą sporto srityje: tiek sportininkams, treneriams, klubų vadovams, tiek ir federacijų, asociacijų atstovams ir pan. Be to, šios temos pasirinkimą paskatino ir pastaruoju metu vis auganti sporto ginčų gausa. Visai neseniai žiniasklaidoje plačiai buvo cituojamos krepšinininkų Justo Sinicos byla prieš Vilniaus Lietuvos Ryto krepšinio klubą ar Kęstučio Marčiulionio ginčai su Kauno Žalgirio komanda, taip pat krepšinininkų Dainiaus Šalengos, dviratininko Raimundo Rumšo bei šiuo metu ypač didelio dėmesio sulaukusios bėgikės Živilės Balčiūnaitės dopingo bylos. Taigi visi šie aukščiau išvardinti pavyzdžiai rodo, kad sporto

---

¹ Pirmoje šio darbo dalyje bus nagrinėjama ar tai yra atskira teisės šaka, ar tik atskirų teisės šakų normos taikomos specifiniams – sporto ginčams - sprendžiami. Tikslumo dėlei šioje dalyje tai laikykime atskira ir savarankiška teisės šaka.

ginčų sprendimas arbitraže mūsų šalyje yra pakankamai aktuali tema, todėl reikalaujanti ir detalesnio jos nagrinėjimo.

Darbo tikslai bei uždaviniai. Šiame magistro darbe siekiama keletu tikslų. Visų pirma, išnagrinėti, kas tai yra sporto teisė ir kokius santykius ji reglamentuoja. Tai svarbu dėl dviejų priežasčių. Pirmiausia, kad būtų galima suvokti nagrinėjamos temos ribas, t.y. apie kokius ginčus šiame magistro darbe bus kalbama. Antra, svarbu išsiaiškinti, kokius ginčus yra kompetentingas spręsti Tarptautinis sporto arbitražas (ang. *Court of Arbitration for Sport*, toliau - CAS), kadangi šio arbitražo kodekse yra nurodyta, jog CAS sprendžia sporto ginčus ir visus kitus su sportu susijusius nesutarimus. Antra, išsiaiškinti, kaip ir kodėl laikui bėgant keitėsi CAS struktūra bei kompetencija sporto ginčų nagrinėjime srityje. Tai svarbu siekiant geriau suprasti CAS išskirtinumą ir svarbumą, lyginant su kitais sporto ginčus sprendžiančiais organais. Trečia, išsiaiškinti, kokios yra sporto ginčų nagrinėjimo arbitraže sąlygos bei kaip tas sąlygas aiškina bei taiko CAS, Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas bei Lietuvos Apeliacinis ir Aukščiausiasis Teismas. Taip pat pateikti CAS ir teismų praktikos vertinimą. Ketvirta, išnagrinėti visą ginčų sprendimo arbitraže procesą, t.y. nuo ieškinio ar apeliacinio skundo pateikimo ir arbitrų kolegijos sudarymo iki sprendimo priėmimo bei pateikti CAS kodekso ir CAS *ad hoc* arbitražo taisyklių bei CAS sprendimų vertinimą. Penkta, išsiaiškinti, kokie yra CAS sprendimų panaikinimo pagrindai bei kaip tuos pagrindus aiškina bei taiko Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas. Taip pat pateikti tokio aiškinimo bei taikymo vertinimą. Šešta, išsiaiškinti, kokie yra tarptautinių arbitražų (taigi ir CAS) atsisakymo pripažinti ir vykdyti pagrindai bei kaip šiuos pagrindus aiškina bei taiko Lietuvos Apeliacinis Teismas ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Septinta, išnagrinėti, kokie dar yra sporto arbitražai bei kokiuose dar arbitražuose yra galima spręsti sporto ginčus bei pateikti vertinimą dėl galimybės Lietuvoje įsteigti sporto arbitražą.

Siekiant šių tikslų darbe yra keliami šie uždaviniai: pirma, išanalizuoti, kaip yra apibrėžiama sporto teisė bei kokius teisinius santykius ji apima. Antra, išanalizuoti CAS kodekse bei CAS *ad hoc* taisyklėse įtvirtintą sporto ginčų sprendimo procedūrą. Trečia, išanalizuoti, kaip CAS kodekse ar CAS *ad hoc* taisyklėse įtvirtintos taisyklės taiko CAS. Ketvirta, išanalizuoti Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo praktiką įvairiais su ginčų sprendimu CAS susijusiais klausimais bei Lietuvos Apeliacinio Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką dėl arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo.

Darbo objektas. Pagrindinis šio darbo objektas – CAS kodekso ir CAS *ad hoc* arbitražo taisyklių, CAS sprendimų ir Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo (tiek kiek tai

susiję su CAS sprendimų panaikinimo pagrindais) bei Lietuvos Apeliacinio Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimų (tiek kiek tai susiję su tarptautinio arbitražo sprendimų pripažinimu bei vykdymu) nagrinėjimas ir vertinimas. Būtent šių klausimų tyrimui ir yra skiriama didžioji šio magistro darbo dalis, taip siekiant užpildyti sporto ginčų sprendimų nagrinėjimo Lietuvoje spragą. Pažymėtina, kad būtent toks tyrimas pasirinktas žiūrint iš Lietuvos sportininkų perspektyvų, t.y. darbe nagrinėsime, kokios sąlygos turi būti įgyvendintos, kad Lietuvos sportininko ar Lietuvos sporto organizacijos ieškinys ar apeliacinis skundas galėtų būti nagrinėjamas CAS, kaip vyks pats ginčo nagrinėjimas, kokias galimybes ir kur jis turėtų norėdamas ginčyti tokį arbitražo priimtą sprendimą ir kokius veiksmus turėtų atlikti bei su kokiomis problemomis galimai susidurtų siekdamas Lietuvoje įvykdyti CAS priimtą sprendimą.

Šalutiniai šio darbo objektai yra sporto teisės reguliuojamų santykių nustatymas, kuriuo siekiama atskleisti, kokie ginčai gali būti sprendžiami CAS bei trumpas kitų sporto ginčus sprendžiančių arbitražų (atskirų sporto rūšių) aptarimas.

Tyrimo metodai. Siekiant išsikeltų tikslų darbe yra naudojamas istorinis, lyginamasis, teleologinis, sisteminis, aprašomasis bei loginis metodai.

Pirmoje šio darbo dalyje, kurioje bus aptariama, kas tai yra sporto teisė ir kokius santykius ji reguliuoja bus naudojamas aprašomasis metodas, kadangi šioje dalyje sieksime išsiaiškinti, kokių ginčų sprendimą tolimesnėse temose analizuosime.

Antroje darbo dalyje, kurioje bus nagrinėjama sporto ginčų sprendimo CAS sąlygos bei procedūra bus naudojamas aprašomasis, lyginamasis, istorinis, sisteminis, teleologinis metodai. Aprašomasis metodas naudotas analizuojant ginčų sprendimo CAS procedūrą; istorinis metodas naudotas siekiant atskleisti, kaip laikui bėgant keitėsi CAS struktūra bei kompetencija; lyginamasis metodas panaudotas analizuojant CAS praktikos kitimą bei lyginant CAS arbitražo procedūras su kitais arbitražo procesais; sisteminis ir loginis metodai naudoti siekiant užpildyti reguliavimo spragas, o teleologinis metodas panaudotas atskleidžiant kokių tikslu keitėsi CAS struktūra.

Darbo pabaigoje nagrinėjant kitus sporto arbitražus bus naudojamas aprašomasis bei lyginamasis metodai (siekiant juos palyginti su CAS), o vertinant galimybes Lietuvoje įsteigti sporto arbitražą – aprašomasis, sisteminis bei loginis (siekiant nustatyti, ar toks žingsnis pasiteisintų) metodai.

Svarbiausi šaltiniai. Temos nagrinėjimui darbe bus naudojama teisės doktrina, teismų bei arbitražo praktika, teisės aktai bei arbitražų nuostatai ir reglamentai. Svarbiausiais doktriniais šaltiniais laikytina Gedimino Domino ir Valentino Mikelėno

„Tarptautinis komercinis arbitražas“, Simon Gardiner išleista knyga „*Sports Law*“, Patrick K. Thornton „*Sports Law*“, Alan Redfern ir Martin Hunter „*Law and Practice of International Commercial Arbitration*“ bei straipsniai „*International Sports Law Review*“ žurnale.

Svarbiausia praktinė darbe naudota medžiaga yra CAS sprendimai ir Lietuvos Apeliacinio Teismo bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimai.

Pagrindiniai darbe naudoti teisės aktai CAS kodeksas bei CAS *ad hoc* arbitražo taisyklės, Šveicarijos Tarptautinės privatinės teisės kodeksas (PILA) bei LR Komercinio arbitražo įstatymas.

Šio magistrinio darbo atžvilgiu taip pat svarbi ir CAS internetiniame puslapyje (www.tas-cas.org) pateikta informacija.

I DALIS. SPORTO TEISĖ

1.1 Ar tai atskira teisės šaka?

Sporto teisė – tai gana nauja ir greitai besivystanti teisės šaka. Tokį didelį jos augimą bei vystymąsi galima paaiškinti tuo, jog XX a. pabaigoje prasidėjo sparti sporto komercializacija. Šiandieną niekieno nestebina milijoniniai populiariausių sporto šakų atletų kontraktai, jų veidai nuolat šmėsteli visame pasaulyje populiarių prekių reklamose, o televizijos moka didelius mokesčius, kad galėtų transliuoti įvairius sportinius žaidimus. Tuo tarpu dar visai neseniai vyko aštrios diskusijos, ar sporto teisė – tai atskira ir savarankiška teisės šaka ar tai tiesiog atskirų teisės šakų normos, konkrečiais atvejais taikomos konkrečioms situacijoms sureguliuoti ar atskiriems ginčams spręsti. Šią situaciją gana išsamiai savo knygoje aprašo R. Parrish². Jis nurodo, kad gana dažnai sportas ir teisė laikomi atskiromis sritimis. Kitais žodžiais tariant, teisė veikia su sportu visiškai nesuderinamu būdu. Čia jis pacituoja K. Foster pasakytus žodžius: „teisės normos yra taisyklės, nurodančios teises ir pareigas, tuo tarpu santykiai, egzistuojantys socialiniame sporto pasaulyje nepatenka į teisės normų reguliavimo sritį“³. Toliau analizuodamas šį klausimą R. Parrish nurodo, kad, kalbant apie sportą turi būti daromas skirtumas tarp dviejų dalykų: viena vertus, ši teisinė sistema nurodo tam tikras specifines žaidimo taisykles, tokias kaip, pavyzdžiui, nuošalės taisyklė futbole, tačiau, kita vertus, tai taip pat apima ir sporto organizavimą. Būtent pastaroji teisė ir reguliuoja tokius svarbius klausimus kaip konkurencija, žaidėjų teisės ar transliavimo teisių naudojimas⁴.

Nagrinėjamoje knygoje pateikiami pagrindiniai idėjos, kad sporto teisė atskira ir savarankiška teisės šaka, kritikų ir šalininkų argumentai. Šios idėjos kritikai nurodo, kad neegzistuoja tai, ką būtų galima vadinti sporto teise, nes skirtingų teisės šakų normos, taikomos sporto santykiams, nesiskiria nuo to, kaip tos normos taikomos kituose santykiuose. Be to, bylose, turinčiose sporto elementų, paprastai ir dažniausiai taikomos tokių pripažintų teisės šakų normos kaip sutarčių ar deliktų teisės⁵. Tuo tarpu šios minties šalininkai teigia, kad sporte susiklosto tam tikri socialiniai santykiai tarp žmonių ir taip šios socialinės normos tampa teisinėmis⁶. Be to, sporto teisės, kaip savarankiškos teisės

---

² Parrish R. Sports law and policy in the European Union. 2003.

³ Ibid. P 6.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Nagrinėjamoje R. Parrish knygoje „Sports law and policy in the European Union“ pateikiama sporto, kaip atskiros teisės šakos idėjos šalininko Gardiner mintis.

šakos, susiformavimą nulėmė ir tai, kad universitetuose prasidėjo šios teisės šakos tyrinėjimai bei pradėtos dėstyti šios teisės šakos paskaitos.

Kita sporto teisę tyrinėjanti autorė Deborah Healey savo knygoje „Sport and the law“⁷ taip pat iškelia šį klausimą. Ji nurodo, kad atsižvelgdama į vis augančią Tarptautinio sporto arbitražo teismo svarbą, sprendžiant tarptautinius sporto ginčus, visgi reiktų pripažinti tai kaip atskirą teisės šaką⁸. Tačiau įdomu ir gana keista tai, kad knygos pavadinime ji vartoja terminą ne „sporto teisė“ (ang. Sports law“), bet „sportas ir teisė“ (ang. Sports and the law) , t.y. nurodo tai kaip du atskirus dalykus.

Pažymėtina, kad dauguma šios idėjos šalininkų nurodo, jog sporto teisės, kaip savarankiškos teisės šakos susiformavimą nulėmė auganti sporto komercializacija. Manytume ir linktume pritarti šalininkų nuomonei, jog būtent dėl šios priežasties, kaip ir teisės universitetuose atsiradusios naujos disciplinos – sporto teisė, dėstymas leido jai susiformuoti kaip atskirai teisės šakai.

Atkreipiame dėmesį, jog tokios pozicijos, atrodo, laikosi ir Lietuvos teisės praktikai, besispecializuojantys sporto teisės srityje. Štai neseniai Vilniaus universiteto Teisės fakultete vykusios diskusijos „Teisinės aktualijos sporte“ metu advokatas Audrius Biguzas pareiškė, kad sporto teisė, tai ypač įdomi teisės šaka, kuri yra veikiama įvairių teisės šakų, bet tuo ji ir yra specifinė, nes jai negalima pritaikyti būtent kurios nors vienos teisės šakos. Kiekvienu atskiru atveju reikia kalbėti apie atskiras taisykles ir atskirą reguliavimą⁹. Be to, apžvelgus įvairių Lietuvos advokatų kontorų puslapius, taip pat galime pastebėti, jog sporto teisė išskiriama kaip savarankiška teisės šaka.

1.2 Sporto teisės reguliuojami santykiai

Sporto teisės reguliavimo dalykas yra nepaprastai platus. Jos reguliavimas apima tiek viešosios, tiek privatinės, tiek ir tarptautinės teisės normas. Laikui bėgant, jos reguliavimo laukas vis didėja, nes sportas tampa vis įvairesnių santykių dalimi.

Ko gero, daugiausia sporto teisinių santykių apima privatinės teisės sritis. Pirmiausia, tai sportinės veiklos sutartys. Be sportinės veiklos sutarčių privatinė teisė sporto srityje daug dėmesio skiria ir įvairių sporto organizacijų, sporto klubų, asociacijų ar kitų juridinių asmenų, veikiančių sporto srityje, reglamentavimui. Tai apima visas

⁷ Healey D. Sport and the law. 2005.

⁸ Healey D. Sport and the law. 2005.

⁹ Šarkūnas A. Kas slypi už sporto? 2011-10-18 VU Teisės fakultete įvykusios diskusijos „Teisinės aktualijos sporte“ medžiaga. [Žiūrėta 2011-12-27]. Prieiga internete: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-10-25-arnas-sarkunas-kas-slypi-uz-sporto/70991>.

juridiniams asmenims jų veikloje iškylančias teises problemas. Taip pat vis labiau sporto teisės srityje tampa aktualios ir konkurencijos teisės normos, o tam ypač daug įtakos turėjo Europos Teisingumo Teismo sprendimai, kuriuose sportinę veiklą jis prilygino ekonominei veiklai, kas pagal ES ir ETT reiškia, kad įvairios sporto organizacijos patenka į konkurencijos teisės reguliavimo sritį.

Be to, sporto teisėje gana plačiai taikomos ir intelektinės teisės normos, nes sportininkai, įvairios sporto organizacijos dažnai tampa reklamų veidais, o platinant sportinę atributiką svarbu apsaugoti jos autentiškumą. Čia taip pat galime pridėti ir transliavimo teises, paramos ir finansavimo sporto klubams teikimą ir, žinoma, teisės normas apimančias ginčų sprendimą teismuose bei arbitražuose.

Kiek mažiau, bet taip pat gana reikšmingai sporto teisiniuose santykiuose yra taikoma ir viešoji teisė. Čia galime išskirti administracinę bei baudžiamąją teisę. Administracinė teisė sporto srityje reglamentuoja įvairių licencijų, leidimų kūno kultūros ir sporto specialistams išdavimo tvarkas, taip pat baudžia ir už viešosios tvarkos pažeidimus sporto renginių metu, o baudžiamoji teisė į sporto teisinius santykius įsikiša ten, kur reikia taikyti sankcijas už nusikalstamas veikas. Pavyzdžiui, kai kuriose Vakarų Europos valstybėse už dopingo vartojimą, laikymą, realizavimą, eksportą ar importą, nustatyta baudžiamoji atsakomybė¹⁰.

Tarptautinė teisė, kaip ir visose kitose teisės šakose čia taikoma ten ir tiek, kur tam tikrus santykius reglamentuoja tam tikros Konvencijos, tarptautinės sutartys ar įvairūs ES teisės aktai ar teismų sprendimai. Sporto teisės santykiuose čia ypatingai svarbios konvencijos, reglamentuojančios ir sprendžiančios dopingo problemas.

Iš viso to, kas aukščiau aprašyta gana aiškiai galima suprasti, kokius plačius santykius apima sporto teisė. Be to, reikia pažymėti, jog sporto teisinius santykius taip pat reglamentuoja ir įvairių sporto organizacijų, asociacijų ar pan. taisyklės, o tai yra išskiriama kaip specifinis sporto teisės bruožas, nes sprendžiant analogiškus, tačiau su skirtingomis sporto šakomis susijusius santykius, situacijos vertinimas ir ginčo sprendimas gali būti visiškai skirtingas. Taip pat, sprendžiant sporto ginčus, reikia atsižvelgti ir į tai, kad gana skiriasi individualių ir komandinių sporto šakų reguliavimas. Pastarasis yra žymiai sudėtingesnis, nes ten sukurta sistema, daugiau įvairių teisinių dalykų. Be to, reikia nepamiršti, kad sporto teisė apima ne tik profesionalius sportininkus, tačiau ir mėgėjus, o taip pat ir vaikus, ateityje siekiančius sportinės karjeros ar sportuojančius tiesiog savo malonumui.

---

¹⁰ Zaksaitė S. Nusikalstamas elgesys sporto srityje // Teisė, 2010. Nr. 74. P 138.

Taigi, darytina išvada, kad sporto teisė tai sudėtinė gana sudėtinga ir daugybės įvairių teisės sričių išmanymo reikalaujanti teisės šaka. Be to, kiekvienu konkrečiu atveju čia turi būti atsižvelgiama į įvairių sporto organizacijų, asociacijų ar net tam tikros sporto šakos (žaidimo) taisykles.

CAS kodekso R27 str. 2 d. numato, kad CAS sprendžia visus su sportu susijusius ginčus, taigi tai reiškia, kad CAS turi jurisdikciją spręsti ginčus, kylančius iš visų aukščiau išvardintų santykių. Taigi toliau darbe ir nagrinėsime tokių ginčų sprendimą arbitraže, aptardami visą jų sprendimo CAS procesą, taip pat, kaip ir kokiais pagrindais šie ginčai yra ginčijami Šveicarijos Aukščiausiąjame Teisme bei kokios procedūros ir kaip taikomos būtų taikomos Lietuvoje pripažįstant ir vykdant CAS priimtą sprendimą. Tačiau, kad geriau galėtume suvokti, kokią svarbią vietą tarptautinių sporto ginčų sprendime užima CAS bei geriau suprastume toliau nagrinėjamus klausimus, sporto ginčų sprendimo analizę CAS pradėsime nuo bendrųjų žinių apie Tarptautinį sporto arbitražą.

II DALIS. SPORTO GINČŲ SPRENDIMAS TARPTAUTINIAME SPORTO ARBITRAŽE (CAS)

2.1. Tarptautinis sporto arbitražas

Tarptautinis sporto arbitražas (ang. *Court of Arbitration for Sport*, toliau tekste - CAS) yra dominuojantis, tačiau ne vienintelis sporto ginčų sprendimo organas. Todėl turint tikslą, kaip įmanoma geriau atskleisti šio arbitražo išskirtinumą bei svarbumą, verta kiek detaliau paanalizuoti jo atsiradimo priežastis bei tai, kaip šis arbitražas ir jo struktūra laikui bėgant keitėsi. Šios dalies aprašyme bus remiamasi CAS internetiniame puslapyje pateikiama informacija¹¹.

XX a. antroje pusėje po pasaulinių karų augant bei aktyvėjant tarptautiniams santykiams ne išimtis buvo ir sporto sritis. Šis tarptautinių santykių suaktyvėjimas, lėmė ir išaugusį tarptautinių, o šiuo atveju sporto ginčų skaičių. Todėl jau 1980 m. pradžioje įvairios sporto organizacijos ėmė galvoti apie tarptautines sporto problemas sprendžiančio ir įpareigojančius sprendimus priimančio organo įsteigimą. Tam ypač pasitarnavo Tarptautinio olimpinio komiteto prezidentas Juan Antonio Samaranch, kuris 1981 m. po jo išrinkimo šios organizacijos prezidentu, išskėlė idėją sukurti sporto ginčus nagrinėjančią instituciją. Taigi jau 1983 m. Tarptautinis olimpinis komitetas ratifikavo CAS įstatus, įsigaliojusius 1984 m. birželio 30 d. taip sukuriant tarptautinius sporto ginčus sprendžiančią, lanksčią, greitą bei nebrangią procedūrą siūlančią instituciją.

Šiuose CAS įstatuose ir reglamente buvo nustatyta tik viena ginčų nagrinėjimo procedūra, nepriklausanti nuo ginčo prigimties. Šalia šios ginčo procedūros buvo ir patariamoji procedūra, į kurią galėdavo kreiptis kiekviena sporto organizacija ar bet kuris kitas asmuo. Šios procedūros dėka, CAS galėdavo išreikšti savo nuomonę bet kuriuo su sportine veikla susijusiu teisiniu klausimu. Labai svarbus pasikeitimas įvyko 1991 m., kai atsirado antroji ginčų sprendimo procedūra – apeliacinė procedūra, kai ginčo šalys galėdavo ginčyti sporto federacijų ar asociacijų priimamus sprendimus. 1992 m. raitelis Elmar Gundel buvo pirmasis asmuo, pasinaudojęs šia apeliacijos teise, kai CAS pateikė apeliacinį skundą, kuriuo ginčijo Tarptautinės jojimo federacijos priimtą sprendimą. Šis sprendimas, priimtas dopingo byloje, diskvalifikavo raitelį bei paskyrė jam baudą. 1992 m. spalio 15 d. CAS apeliacinėje byloje priimtas sprendimas dalinai

---

¹¹ Tarptautinio sporto arbitražo internetinis puslapis. [žiūrėta 2012 m. kovo 2 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/history>.

buvo patenkintas, nes diskvalifikacijos terminas sutrumpintas nuo trijų iki vieno mėnesio. Tačiau nepatenkintas ir šiuo CAS sprendimu raitelis Elmar Gundel kreipėsi į Šveicarijos Aukščiausiąjį Teismą, nurodydamas, kad arbitražo teismas nebuvo nešališkas ir nepriklausomas.

1993 m. kovo 15 d. savo sprendime Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad CAS nėra Tarptautinės jojimo federacijos organas, kad jis negavo šios federacijos nurodymų ir buvo pakankamai savarankiškas. Tačiau svarbu, kad šioje byloje Teismas atkreipė dėmesį į ryšius, egzistuojančius tarp CAS ir Tarptautinio olimpinio komiteto, t.y. į faktą, kad CAS buvo finansuojamas išimtinai Tarptautinio olimpinio komiteto, kad pastarasis turėjo kompetenciją pakeisti CAS įstatus bei įgaliojimus paskirti CAS narius (arbitrus)¹². Taigi šioje byloje priimtas sprendimas lėmė didžiules CAS reformas. Didžiausias šios reformos pasikeitimas buvo tai, kad buvo sukurta CAS Taryba, kuri turėjo rūpintis arbitražo finansais. Kitas ne mažiau svarbus pasikeitimas susijęs su dviejų arbitražo skyrių atsiradimu, t.y. CAS buvo suskirstytas į įprastąjį ir apeliacinį skyrius, siekiant aiškiau išskirti „naujus“ ginčus ir ginčus, kilusius iš sporto organizacijų priimamų sprendimų. Šioms reformoms taip pat teko atlaikyti išbandymus, kai 2003 m. gegužės 27 d. į Šveicarijos Aukščiausiąjį Teismą kreipėsi dvi Rusijos slidininkės Larissa Lazutina ir Olga Danilova, ginčydamos CAS sprendimą diskvalifikuoti jas iš žiemos olimpiadų žaidynių Salt Lake Cityje (angl. *Salt Lake City*), Jungtinėse Amerikos Valstijose. Nepaprastai detaliame ir išsamiaame sprendime Teismas išanalizavo CAS bei CAS Tarybos organizaciją bei struktūrą, padarydamas išvadą, kad CAS buvo nepriklausomas nuo Tarptautinio olimpinio komiteto¹³.

1994 m. birželio 22 d. Paryžiuje buvo patvirtinti CAS Tarybos įkūrimas bei nauja CAS struktūra, pasirašant taip vadinamą Paryžiaus susitarimą. Nuo šio susitarimo

---

¹² Tarptautinio sporto arbitražo internetinis puslapis/CAS istorija/1994 m. reforma. [žiūrėta 2012 m. kovo 2 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/en/infogenerales.asp/4-3-236-1011-4-1-1/5-0-1011-3-0-0/>.

¹³ Pažymėtina, kad klausimas dėl CAS priklausomumo ir galimo šališkumo byloje buvo keltas dėl to, jog CAS Taryba (kuri sudaro CAS arbitrų sąrašus) dalinai yra renkama iš Tarptautinio olimpinio komiteto narių, o kadangi šis komitetas buvo viena iš bylos šalių, apeliančių teigimu čia galimas arbitražo šališkumas. Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas byloje konstatavo, kad teoriškai yra galima, jog 12 iš 20 CAS Tarybos narių sukeltų problemų dėl šališkumo. Tačiau nagrinėjamu atveju (2002 m.) tik trys Tarptautinio olimpinio komiteto atstovai buvo CAS Tarybos nariais, o tai per maža dalis, jog būtų galima kelti pagrįstas abejones dėl arbitrų šališkumo. Be to, Teismas atkreipė dėmesį, kad CAS Tarybos nariai negali būti nei arbitrais, nei dalyvauti CAS procesuose kaip šalių atstovai. Taip pat pažymėta, kad CAS priklausomumui nuo Tarptautinio olimpinio komiteto įtakos negali turėti ir tai, jog CAS yra iš dalies finansuojamas minimo komiteto, o to pagrindimui Teismas nurodė, jog nėra ginčijamas teisėjų nepriklausomumo klausimas, kai jie sprendžia ginčus prieš valstybę, nors taip pat iš pastarosios gauna atlygį. Tačiau kaip pažymėta teisininkų, komentuojančių šią bylą, teoriškai problemų galėtų kilti, jei daugiau nei pusė CAS Tarybos narių būtų išrinkta iš Tarptautinio olimpinio komiteto. (Gasser C., Erni S. Case Comment:Switzerland: International Arbitration – procedure – doping – independence of the Court of Arbitration for Sport // International Sports Law Rewiev. 2003.

CAS Taryba tapo aukščiausiu CAS organu, kurio pagrindinė užduotis užtikrinti CAS nepriklausomumą bei šalių teises, ir kuris yra tarsi CAS administravimo bei finansavimo organas. CAS Taryba susideda iš 20 narių – juristų, gerai susipažinusių su arbitražo bei sporto teise.

Nuo šio susitarimo pasirašymo visos tarptautinės olimpinės federacijos ir dauguma nacionalinių olimpinių komitetų pripažino CAS jurisdikciją ir į jų įstatus įtraukė arbitražo išlygą dėl CAS. Taip pat pažymėtina, kad nuo 2003 m. kovo mėnesį įvykusios pasaulinės dopingo konferencijos, Olimpiniis judėjimas ir daugumos valstybių vyriausybių išleido Pasaulio antidopingo kodeksą, kurio 13 str. numatė, kad CAS yra apeliacinis organas visiems tarptautiniams su dopingu susijusiems ginčams¹⁴.

1994 m. lapkričio 22 d. įsigaliojo CAS kodeksas. Septyniiasdešimties straipsnių teisės aktas yra suskirstytas į dvi dalis: organų įstatai ir procedūrinės taisyklės. Pažymėtina, kad CAS teikia ne tik arbitravimo, tačiau ir mediacijos paslaugas, pasiūlant šalims derybų pasirinkimą su mediatoriaus pagalba. Taigi CAS yra išskiriamos 5 skirtingos procedūros: 1. Įprasta arbitražo procedūra; 2. Apeliacinė arbitražo procedūra; 3. Patariamoji procedūra; 4. *Ad hoc* arbitražo procedūra ir 5. Mediacijos procedūra¹⁵.

CAS buveinė yra Lozanoje, Šveicarijoje, todėl 1996 m. CAS Taryba, siekdama palengvinti tarptautinių sporto ginčų sprendimą kituose žemynuose, įkūrė dvi nuolatines CAS institucijas (skyrius). Viena jų Sidnėje (Australija), o antrąją – Denveryje (Jungtinėse Amerikos Valstijose), kuri 1999 m. buvo perkelta į Niujorką. 1996 metai CAS buvo svarbūs dar ir dėl to, kad šiais metais CAS Taryba Atlantos olimpinių žaidynių metu įkūrė CAS *ad hoc* skyrių. Šis CAS *ad hoc* skyrius per 24 val. priimdavo galutinius sprendimus dėl žaidynių metu kilusių sporto ginčų. Šis skyrius susidėjo iš 12 arbitru, kurie žaidynių metu buvo olimpiame kaimelyje. Atlantos olimpiadoje šiame skyriuje iš viso buvo išnagrinėtos 6 bylos. Nuo šios olimpiados tokie skyriai buvo visose vasaros ir žiemos olimpiadose bei kai kuriuose pasaulio ir Europos čempionatuose bei suvaidino svarų vaidmenį populiarinant CAS tarp sportininkų ir sporto organizacijų.

Taigi iš viso to, kas čia išdėstyta, galima suprasti, kad po poros metų trisdešimtmetį skaičiuosiantis CAS laikui bėgant nemažai pasikeitė, siekiant, kad būtų užtikrintas kuo didesnis sporto ginčų sprendimo arbitraže prieinamumas bei

---

¹⁴ Tarptautinio sporto arbitražo internetinis puslapis/CAS istorija/Paryžiaus susitarimas. [žiūrėta 2012 m. kovo 2 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/en/infogenerales.asp/4-3-237-1011-4-1-1/5-0-1011-3-0-0/>.

¹⁵ Pastaroji procedūra nėra šio magistrinio darbo dalis, todėl toliau ir nebus nagrinėjama.

nešališkumas. Ir dabar šis arbitražas vaidina svarbų vaidmenį sporto ginčų sprendime¹⁶, tiesa, šia kompetencija dalindamasis su kitais atskirų sporto šakų arbitražais. Taigi detaliai išanalizavę CAS išskirtinumą bei svarbumą sprendžiant sporto ginčus, panagrinėkime, kokie yra sporto ginčų sprendimo arbitraže privalumai bei trūkumai, kad galėtume atsakyti į klausimą, kodėl būtent arbitražas, o ne, tarkim, specializuotas teismas prieš kiek mažiau nei trisdešimtmetį buvo nuspręstas įkurti.

2.2. Sporto ginčų sprendimo arbitraže privalumai ir trūkumai

Sporto ginčų sprendimas arbitraže palyginus su jų sprendimu teisme turi daug privalumų, ką visų pirma nulemia sporto ginčų specifika bei jų tarptautinis pobūdis, todėl nacionaliniai teismai nėra patogiausia vieta spręsti tarptautinius sporto nesutarimus. Pavyzdžiui, *Michels v. USOC* byloje teismas pažymėjo, kad yra daug patogesnių būdų nei federaliniai teismai spręsti sportininkų tinkamumą dalyvauti Olimpinėse žaidynėse¹⁷. Atsižvelgiant į visus arbitražų privalumus, 1984 m. Tarptautinis olimpinis komitetas Lozanoje tokių ginčų sprendimui įkūrė būtent tarptautinį arbitražo teismą. Todėl žemiau ir panagrinėsime šiuos ir kitus arbitražų¹⁸ privalumus bei išvardinsime pagrindinius bei didžiausius jų trūkumus.

Visų pirma, esant ginčui su tarptautiniu elementu, jurisdikcijos ir materialinės teisės kolizijas tarptautinis arbitražas sprendžia lengviau nei teismas. Arbitrai nėra susaistyti kokios nors vienos teisinės sistemos teisės normų ir turi didesnę nei teisėjai pasirinkimo laisvę ta prasme, kad gali pasirinkti ginčo pobūdžiui tinkamiausią teisę. Pagal tarptautinėje praktikoje nusistovėjusius standartus, arbitrai nėra įpareigoti taikyti kokios nors konkrečios valstybės kolizinių normų. Be to, jie ne visuomet privalo taikyti teisinės schemas apskritai¹⁹. Tuo tarpu teismai, prieš pradėdami nagrinėti tokią bylą iš esmės, pirmiausia turi išspręsti daugybę kolizinių problemų. Net ir išsprendus šiuos klausimus,

---

¹⁶ Pažymėtina, jog CAS vaidmuo tarptautinių sporto ginčų sprendime vis augs. Pirmaisiais CAS įkūrimo metais (1986 – 1990 m.) buvo gaunama vos po kelis prašymus per metus dėl bylos sprendimo arbitraže. Palaipsniui šis skaičius vis didėjo (1991-1997 m. buvo gaunama po keliolika, 1998 – 2001 m. gaunamų prašymų skaičių jau galima skaičiuoti dešimtimis, o vėliau ir šimtais). Paskutiniaisiais statistikos duomenimis 2010 m. arbitraže buvo gauta 298 prašymai, o didžiausias prašymų skaičius buvo pasiektas 2008 m. – 313. Įdomumo dėlei verta paminėti, kad didžiąją dalį, t.y. apie 84 proc. bylų sudaro taip vadinamos apeliacinės bylos. Taip pat nemažai išnagrinėja ir *ad hoc* arbitražo skyrius: 1996 m. buvo išnagrinėtos 6 bylos, 1998 m. – 5, 2002 m. – 8, 2004 m. – 10, 2006 m. – 12, 2008 m. – 9, 2010 m. – 5, o 2000 m. Sidnėjaus vasaros olimpinėse žaidynėse metu šis skaičius siekė net 15.

¹⁷ Thorton K. P. *Sports law*. Sudbury, Massachusetts: Jones and Bartlett Publishers. 2011. P. 767.

¹⁸ Šioje darbo dalyje bus nagrinėjami privalumai ir trūkumai, būdingi bet kuriam arbitražo teismui, tačiau kiek galima bus parodoma, kaip jie pasireiškia būtent CAS atveju.

¹⁹ Dominas G., Mikelėnas V. *Tarptautinis komercinis arbitražas* // Vilnius: Justitia, 1995. P. 40-41.

teismai susiduria su daugybę kitų klausimų. Tarkim yra nustatoma, kad bylos sprendimui turi būti taikoma užsienio teisė. Tokiu atveju šalys į pagalbą turi pasitelkti užsienio teisės ekspertus, kad šie teismams išaiškinti kaip toje valstybėje suprantama, aiškinama bei taikoma tam tikra teisės norma. Taigi šiuo atveju susiduriama tiek su laiko, tiek piniginių lėšų sąnaudomis, ko ginčo sprendimo arbitražu atveju būtų galima išvengti.

Antra, arbitražo procesas yra žymiai greitesnis palyginus su teismo procesu. Šis skirtumas ypač žymus bylų su tarptautiniu elementu atvejais. Ši arbitražo privalumą nulemia daugybė priežasčių. Visų pirma, kaip jau minėta aukščiau, arbitražinio bylos nagrinėjimo atveju nereikia samdytis ekspertų, kurie išaiškintų užsienio teisės taikymą. Antra, ginčą sprendžiant arbitraže nereikia versti krūvos procesinių dokumentų, kadangi arbitraže šalys gali pasirinkti bylos nagrinėjimo kalbą. Trečia, valstybės teisme civiliniai – teisiniai ginčai nagrinėjami vadovaujantis teismo šalies civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka. Civilinio proceso kodeksai – sudėtingi teisiniai aktai, kuriuose įtvirtinta daug įvairių procedūros taisyklių. Dėl įvairių formalumų civilinis procesas gali trukti ilgai. Tuo tarpu arbitražinis procesas žymiai mažiau formalizuotas, yra paprastesnis ir lankstesnis negu teisminis procesas²⁰. Ketvirta, CAS kodeksas įtvirtina ginčų nagrinėjimo terminus. Pagal šį kodeksą įprastinė ginčo nagrinėjimo procedūra trunka nuo 6 iki 12 mėnesių²¹, apeliacinėje procedūroje sprendimas turi būti paskelbtas per tris mėnesius nuo jo perdavimo teisėjų kolegijai (CAS Kodekso R59 str. 5 d.)²², o pagal *ad hoc* arbitražo taisyklių 18 str. ginčas turi būti išnagrinėtas per 24 valandas nuo jo pateikimo arbitražui momentu²³. Taigi sunkiai tikėtina, jog teismuose tokiais terminais, o *ad hoc* arbitražo atveju tai išvis neįmanoma, sporto ginčai būtų išnagrinėti.

Trečia, tarptautinis sporto arbitražas garantuoja bešališkesnį ginčo sprendimą nei nacionalinis kurios nors ginčo šalies teismas²⁴. Arbitru ar arbitrais byloje pasirinkus trečiųjų šalių piliečius, paprastai jie neturi jokių sentimentų kuriai nors iš ginčo šalių, tuo tarpu ginčą išsprendus kurios nors ginčo šalies nacionaliniame teisme, pralaimėjusi šalis gali manyti, kad teismas palaikė savo šalies pilietį, todėl priėmė jam

---

²⁰ Šatas J. Arbitražas tarptautinėje komercijoje (pažintiniai ir praktiniai aspektai) // Kaunas: Technologija, 1998. P 21.

²¹ Tarptautinio sporto arbitražo internetinis puslapis/bendra informacija /20 klausimų apie CAS. [žiūrėta 2012 m. kovo 2 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/en/20questions.asp/4-3-228-1010-4-1-1/5-0-1010-13-0-0/>.

²² CAS kodeksas. (2012 m. sausio 1 d. redakcija). [žiūrėta 2012 m. kovo 2 d.]. Prieiga internetu: http://www.tas-cas.org/d2wfiles/document/4962/5048/0/Code20201220_en_2001.01.pdf.

²³ CAS *ad hoc* arbitražo taisyklės. [žiūrėta 2012 m. kovo 2 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/adhoc-rules>.

²⁴ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia, 1995. P. 41.

nepalankų sprendimą. Tiesa, šioje vietoje gali kilti logiškas klausimas, ar arbitrų kolegijos atveju, arbitrai nebus šališki bei savo sprendimais palankūs juos paskyrusiai šaliai. Tačiau manytina, kad kiekvienas save gerbiantis arbitras, procese elgiasi preciziškai ir tokiais savo veiksmais neleis pakirsti savo reputacijos. Be to, vien dėl to, kad arbitraže pačios šalys gali patikėti ginčo sprendimą jų pasirinktiems arbitrams, padaro arbitražo sprendimą labiau priimtina šalims ir kelia didesnę pasitikėjimą.

Ketvirta, arbitražinis procesas yra daug lankstesnis ir pasižymi neformalumu. Toks procesas gali vykti bet kurioje vietoje, bet kuriuo laiku, pasirinkus šalims patogią ir priimtina kalbą. Tiesa, CAS kodekso R29 str. 1 d. yra numatyta, kad CAS darbinės kalbos yra anglų bei prancūzų. Tačiau šio straipsnio 2 d. yra nurodyta, kad šalims paprašius ir arbitrų kolegijai bei CAS su tuo sutikus galėtų būti pasirenkama ir bet kuri kita kalba. Mažesnis formalizmas čia pasireiškia tuo, kad pačios CAS taisyklės, turinčios 43 straipsnius, palyginus tarkim su LR Civilinio proceso kodeksu, turinčiu 818 straipsnių, yra daug mažiau reglamentuotos, tad šalims paliekama plati teisė pačioms susireguliuoti ginčo sprendimo procedūrą. Mažesnis formalizmas arbitraže sumažina įtampą, o tai tik pasitarnauja bylos nagrinėjimui. Be to, šalių dalyvavimas arbitražiniame nagrinėjime nėra būtinas. Joms gali atstovauti jų pasamdyti teisininkai. Tai gali būti tiek jų valstybės, tiek ir bet kurios kitos valstybės piliečiai. O tai ne visuomet leidžiama nacionaliniuose teismuose²⁵.

Penkta, teismuose teisėjais yra paskiriami asmenys, turintys puikias teises žinias, tuo tarpu arbitražuose kolegijos gali būti sudarytos ne tik iš teisės, tačiau ir iš kitų sričių specialistų. CAS kodekso S14 str. yra numatyti reikalavimai CAS arbitrams. Pagal šį punktą CAS arbitrais gali būti asmenys, turintys teisinį išsilavinimą, išmanantys sporto teisę ir tarptautinio arbitražo taisykles, turintys geras sporto žinias apskritai ir mokantis bent vieną CAS darbinę kalbą. Taigi nagrinėjant specifinius sporto ginčus, neabejotinai kompetentingesnis yra CAS, susidedantis iš asmenų, išmanančių ne tik teisę, tačiau ir sportą.

Šešta, gana svarbus CAS privalumas, kuris lemia ir greitesnę bylą išnagrinėjimą yra tai, kad CAS sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas (CAS kodekso R46 str. 2 d., R59 str. 4 d. bei *ad hoc* arbitražo taisyklių 21 punktą). Tai reiškia, kad CAS sprendimai negali būti nei apeliacijos nei kasacijos objektais. Tiesa, teisminė CAS sprendimų peržiūra visgi yra galima, tačiau tai atliekama tik dėl galimų procedūrinių taisyklių pažeidimo.

---

²⁵ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia, 1995. P. 41-42.

Septinta, arbitražo proceso konfidencialumas, kas yra visiškai priešinga teismo viešumo principui. Tai yra nurodyta CAS kodekso R43 str²⁶. Tiesa, reikia pažymėti, kad šalims sutinkant arba skyriaus pirmininkui nusprendus arbitražo sprendimas gali būti paskelbiamas viešai. Pažymėtina, jog šis principas šalių atžvilgiu gali būti vertinamas tik teigiamai, kadangi padeda ginčo šalims išsaugoti jų gerą reputaciją bei vardą, kai niekas negali sužinoti, kad ji neįvykdė kažkokių sutartinių įsipareigojimų ar pan. Tuo tarpu mokslo atžvilgiu šis principas nėra visiškai palankus, nes norint tyrinėti teorines problemas tuo yra užblokuojamas priėjimas prie informacijos.

Aštunta, CAS tam tikrais atvejais yra pigesnis ginčų sprendimo būdas nei teisminis nagrinėjimas, tačiau tai yra sąlyginis dalykas, kadangi jis priklauso nuo daugelio aplinkybių. Paprastai arbitražas yra brangesnis procesas, ypač institucinio arbitražo atvejais, kadangi be išlaidų, būdingų ir teismo procesui, tokių kaip ieškinio registravimo mokestis, atstovavimo išlaidos, kitos bylinėjimosi išlaidos, taip pat yra mokamos ir tokios specifinės arbitražo išlaidos kaip administravimo, užmokestis arbitrams, jų kelionei bei nakvynei, jei arbitražas vyksta kitame mieste ar šalyje, ir pan. Tačiau tarptautinio ginčo atvejais, kaip jau buvo minėta, galima nemažai sutaupyti, nes nereikia mokėti vertėjui verčiant įvairius procesinius dokumentus, priverstinai dalyvaujant teismo posėdžiuose, mokant ekspertams už užsienio teisės išaiškinimą ir pan. Be to, dėl to, kad arbitražo procesas paprastai yra žymiai greitesnis nei teisminis procesas galima sutaupyti ir nemažai netiesioginių išlaidų, tarkim žaidėjas prašo klubui taikyti turto areštą, kol bus išnagrinėtas jo ieškinys, tai klubas tokiu atveju patiria nepatogumų, nes negali naudoti savo lėšų, pavyzdžiui, išgydamas naują reikalingą žaidėją. Pažymėtina, jog aukščiau išvardintos išlaidos yra mokamos tik įprastinės procedūros metu, tuo tarpu taip vadinamos drausminės bylos yra nemokamos, išskyrus pradinį 500 Šveicarijos frankų mokestį. Tuo tarpu CAS *ad hoc* arbitražo atveju procesas šalims yra nemokamas, išskyrus tai, kad šalys pačios turi pasidengti atstovavimo, vertėjų, liudytojų, ekspertų ir pan. išlaidas²⁷. Be to, arbitražo atveju šalys gali susitarti, kad laimėjusiai šaliai bus visiškai atlygintos jos patirtos bylinėjimosi išlaidos, ko bylos nagrinėjimo teisme atveju padaryti neįmanoma.

Devinta, kaip rodo pasaulinė teisminė praktika, užsienio arbitražų sprendimai nacionalinių teismų yra lengviau pripažįstami ir vykdomi negu užsienio

---

²⁶ Pažymėtina, kad pagal CAS kodeksą tik įprastinė arbitražo procedūra yra konfidenciali, tuo tarpu apeliacinės ar *ad hoc* procedūros atveju apie šį principą CAS kodekse nėra nieko kalbama. Plačiau šis klausimas bus analizuojamas kituose darbo skyriuose.

²⁷ CAS *ad hoc* arbitražo taisyklių 22 punktas. [žiūrėta 2012 m. kovo 3 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/adhoc-rules>.

teismų sprendimai²⁸. Tai susiję ir su tuo, kad 1958 m. Niujorko konvenciją dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo yra pasirašę pusantro šimto pasaulio valstybių, taigi yra didelė tikimybė, kad toks sprendimas bus pripažintas ir vykdomas²⁹.

Reikia pažymėti, kad šalia šių daugybės privalumų arbitražas turi ir tam tikrų trūkumų ir kaip pagrindinį būtų galima išskirti negalėjimą panaudoti prievartos priemonių, pavyzdžiui, išreikalauti įrodymų, areštuoti turtą ar paprasčiausiai priversti įvykdyti savo sprendimą. Todėl kartais arbitražas nėra efektyvus. Jis negali taikyti ir formalių sankcijų šalims už jų piktnaudžiavimą³⁰.

Kaip dar vienas arbitražo trūkumas doktrinoje yra išskiriama papildomi, nesusiję su ginčo esme ginčai, pavyzdžiui, dėl arbitražinio susitarimo galiojimo, arbitražo ir teismo kompetencijos ir pan.³¹. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad tokie ginčai taip pat gali kilti ir teismo nagrinėjimo metu, pavyzdžiui, ginčijant šalių susitarimu nustatytą teisingumą ar pan., todėl tai nelaikytume tik arbitražui būdingo trūkumo. Taip pat nesutinkame su doktrinoje įvardintu arbitražo trūkumu, kad arbitražas nuo sprendimo priėmimo momento nebetikrina tolesnio vykdymo proceso. Jis neturi priemonių priversti nepaklusnią šalį laikytis sprendimo dėl ginčo esmės ir dėl to tenka kreiptis į teismą³². Norėtume atkreipti dėmesį, jog ir teismas nuo sprendimo priėmimo momento pats savaime neturi jokių įgaliojimų priversti šalį įvykdyti jo sprendimo. Tokiu atveju reikia kreiptis į teismą dėl vykdomojo rašto išdavimo ir priverstinio teismo sprendimo įvykdymo. Taigi arbitražo atveju lygiai taip pat kaip ir teismui išnagrinėjus bylą ir šaliai nevykdant priimto sprendimo reikia kreiptis į teismą dėl priverstinio vykdymo. Todėl nesutinkame, jog tai yra įvardijama kaip arbitražo trūkumas palyginti su teismo procesu.

Kaip dar vienas arbitražo trūkumas yra įvardijama tai, kad arbitražas skirtas nagrinėti dviejų šalių ginčus, tuo tarpu, kai yra daugiau šalių, t.y. keli ieškovai, ar atsakovais reikia traukti keletą asmenų, taip pat jei yra tretieji suinteresuoti asmenys, gali kilti problemų, nes šie asmenys gali nebūti arbitražinio susitarimo šalys.

Apibendrinant visa tai, kas aukščiau aprašyta, galime pastebėti, kad nepaisant tam tikrų arbitražo trūkumų, sporto ginčus yra daug patogiau, paprasčiau ir

---

²⁸ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia, 1995. P 44.

²⁹ Lengvesnį arbitražo sprendimų vykdymą galima būtų sieti ir su tuo, kad užsienio teismų sprendimų pripažinimas dažnai susijęs su politinio pobūdžio motyvais, nes suverenos valstybės vengia įgyvendinti savo teritorijoje užsienio valstybių jurisdikcijos aktus. Arbitražas nėra susijęs su politine valdžia, todėl jo sprendimai nedaro įtakos valstybių suverenioms galioms. (Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 44).

³⁰ *Ibid.* P 45.

³¹ *Ibid.*

³² Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia, 1995. P 45.

dauguma atvejų pigiau nagrinėti arbitraže. Tačiau tam, kad ginčas galėtų būti sprendžiamas arbitražu, turi būti išpildytos tam tikros sąlygos, kurias toliau ir aptarsime.

2.3. CAS jurisdikcija. Sporto ginčų sprendimo arbitraže sąlygos

Visuotinai yra priimta, kad kilus ginčui, dėl jo išsprendimo šalis gali kreiptis į atitinkamą teismą. Tačiau ši teismo teisė nėra absoliuti ir šiuo atveju ją riboja ginčo šalių sudarytas arbitražinis susitarimas. Toks šalių susitarimas lemia išimtinę arbitražo jurisdikciją ir, jei šalys abipusiu susitarimu tokio susitarimo nepanaikina, arba pats arbitražas ar teismas nenustato, jog toks susitarimas yra negaliojantis, teismas neturi jokios teisės spręsti iš tokio susitarimo kilusių ginčų. Taigi, norint sporto ginčus spręsti arbitražu, pirmiausia šalims dėl to reikia susitarti. Tačiau reikia pažymėti, jog be šalių susitarimo, yra ir dar viena sąlyga, būtina norint perduoti ginčo sprendimą arbitražui, t.y. toks ginčas turi priklausyti kategorijai ginčų, kurie pagal įstatymą gali būti sprendžiami arbitražiniu būdu. Pastaroji čia išvardinta sąlyga dar vadinama ginčo arbitruotinumu, o pirmoji numato, kad dėl ginčo sprendimo arbitraže turi būti sudaryta arbitražinė išlyga ar tai numatyta ginčo šalių kompromisu. Toliau plačiau aptarsime šias sąlygas sporto ginčų sprendimo arbitraže aspektu.

Pažymėtina, kad jau nuo pirmųjų tarptautinių teisės aktų, reguliuojančių su arbitražu susijusius klausimus, t.y. 1923 m. Ženevos protokolo dėl arbitražinių išlygų³³, 1958 m. Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo³⁴, 1961 m. Europos konvencijos dėl tarptautinio komercinio arbitražo³⁵ ar UNCITRAL pavyzdinio įstatymo³⁶, buvo numatyta, kad arbitražu sprendžiami komerciniai ginčai ir kiekviena valstybė pasilieka teisę nustatyti, kas yra laikoma komerciniais ginčais pagal jos nacionalinę teisę. Tai reiškia, kad kiekviena valstybė turi teisę nustatyti, kokie ginčai gali būti sprendžiami arbitražu, o kokių ginčų sprendimas yra išimtinė valstybės teismų kompetencija.

---

³³ 1923 m. Ženevos protokolas dėl arbitražinių išlygų. [Žiūrėta 2012 -02-29]. Prieiga internetu: http://interarb.com/vl/g_pr1923.htm.

³⁴ 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo //Valstybės žinios. 1995, Nr. 10-208.

³⁵ Europos Konvencija dėl tarptautinio komercinio arbitražo (pasirašyta 1961 m. balandžio 21 d. Ženevoje). Tekstas lietuvių kalba žr. G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. Vilnius, Justitia 1995, II Priedas.

³⁶ Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisijos (UNCITRAL) arbitražo taisyklės. Atnaujintos 12010 m. [žiūrėta 2012 m. kovo 4 d.]. Prieiga internetu: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>.

Tuo tarpu Tarptautinio sporto arbitražo kodekso³⁷ R27 str. 2 d. yra numatyta, kad jame sprendžiami sporto ginčai, ginčai, susiję su piniginiiais ar kitais interesais, atsiradusiais vykdant sportinę veiklą, ir bet kurie kiti su sportu susiję nesutarimai. Pažymėtina, kad šis arbitražas turi labai plačią jurisdikciją ne tik dėl to, kad sprendžia labai įvairius su sportu susijusius ginčus, tačiau ir dėl to, kad arbitraže nagrinėjami ginčai kilę tiek profesionaliajame, tiek ir mėgėjų sporte. Arbitražas nagrinėja sportininkų drausmines, diskvalifikavimo bei dopingo bylas, bylas, susijusias su licencijomis, rėmimo sutartimis, ginčus dėl sportininkų pilietybės ir kitus su sportininkais ar komerciniais santykiais susijusius ginčus. Tuo pačiu atkreiptinas dėmesys, kad CAS nenagrinėja ginčų, susijusių su atskirų sporto šakų taisyklėmis, varžybų tvarkaraščiais ir pan.³⁸ Taip pat pažymėtina, kad Pasaulinė antidopingo agentūra (ang. WADA) numatė, kad CAS yra išimtinis organas nagrinėti visus dopingo ginčus, kylančius tarptautinių sporto varžybų metu. Be to, Olimpinės chartijos 61 str. numato, kad bet koks ginčas, kylantis Olimpijų žaidynių metu ar su jomis susijęs išimtinai yra sprendžiamas CAS remiantis CAS kodeksu³⁹.

Verta pažymėti, jog šalia CAS yra ir kitų sporto arbitražų (pvz. Tarptautinės krepšinio federacijos (FIBA), Tarptautinės rankinio federacijos (IHF) ar kt. sporto šakų), sprendžiančių tarptautinius su sportu susijusius ginčus, tiesa, jie dažniausiai yra skirti spręsti konkrečios sporto šakos ginčus, išskyrus tuos, kuriuos apima išimtinė CAS jurisdikcija.

Pažymėtina, jog arbitraže sprendžiamas ginčas pirmiausia turi būti arbitruotinas arbitražo teismo valstybėje, o vėliau jį pripažįstant ir vykdant – ir vykdymo valstybėje. Todėl svarbu išsiaiškinti, kokie ginčai pagal Šveicarijos teisę gali būti sprendžiami arbitražu. Šveicarijos Tarptautinės privatinės teisės kodekso (PILA) 177 str. 1 d. yra įtvirtinta, kad Šveicarijoje yra arbitruotini visi ginčai, turintys piniginę vertę⁴⁰. Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas byloje yra pažymėjęs, kad bet koks ginčas, į kurį yra įtrauktas profesionalus sportininkas turi finansinę vertę, taigi yra ir arbitruotinas, neatsižvelgiant į ginčo pobūdį, bei ypatingai į tai, kad drausminės bylos primena

---

³⁷ Tarptautinio sporto arbitražo procedūrinės taisyklės. [Žiūrėta 2012-03-01]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/rules>.

³⁸ Thorton K. Patrick Sports law // Jones and Bartlett Publishers: Sudbury, Massachusetts, 2011. P 767 .

³⁹ Healey D. Sport and the Law (third edition) // Sydney: University of New South Wales Press. 2005. P 9-10.

⁴⁰ Šveicarijos Tarptautinės privatinės teisės kodeksas. [žiūrėta 2012 m. kovo 16 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/en/arbitrage.asp/4-3-292-1023-4-1-1/5-0-1023-3-0-0/>.

baudžiamąsias bylas⁴¹. Iš tikrųjų dėl paskutinio klausimo būtų galima nemažai diskutuoti, vertinant, ar sportininkų drausminės bylos, taigi ir dopingo bylos, kaip turinčios tam tikrą baudžiamosios teisės elementų, gali būti sprendžiamos arbitražu. Iš pirmo žvilgsnio šios bylos tikrai yra panašios į baudžiamąsias bylas, kadangi vienoje ginčo pusėje yra sporto organizacija, kuri kaltina sportininką atlikus tam tikrą uždraustą veiką, t.y. vartojus draudžiamus preparatus ir dėl to skirianti sportininkui baudą – diskvalifikavimą iš sporto varžybų tam tikrą laiką. Baudžiamosios teisės prasme tai būtų galima prilyginti vienai iš bausmių, t.y. teisės dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra veikla atėmimas⁴². Tuo tarpu kitoje šio ginčo pusėje yra „nubaustas“ sportininkas, kuriam paskirta atitinkama nuobauda. Tačiau baudžiamosios teisės tikslas yra ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus nuo nusikalstamų pavojingų veikų, o nagrinėjamu atveju, toks elgesys niekam pavojaus nesukelia, tai yra tik privatus sportininko ir sporto organizacijos, turinčius įgaliojimus paskirti tam tikras nuobaudas ginčas. Taigi, ko gero, pastarasis aiškinimas nulemia, kad tokio pobūdžio ginčai gali būti sprendžiami arbitražu. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad ginčo arbitruotinumą nustato išimtinai nacionaliniai įstatymai⁴³, todėl manytume, jog yra galimi atvejai, kai kuri nors valstybė gali neleisti tokio pobūdžio ginčų sprendimo arbitraže⁴⁴.

Taigi tokio pobūdžio ginčus arbitraže leidžia spręsti CAS kodeksas bei Šveicarijos teisė. Tačiau bet kuriuo atveju, toks priimtas CAS sprendimas turės būti pripažintas ir įvykdytas sprendimo vykdymo valstybėje, tad šiuo atveju aktualu, kokias ginčų arbitruotinumą taisykles nustato LR teisės aktai⁴⁵. Taigi kokį reguliavimą dėl ginčų sprendimo arbitraže įtvirtina LR įstatymai? Pažymėtina, kad LR Komercinio arbitražo įstatymo⁴⁶ 11 str. yra įtvirtintas sąrašas ginčų, kurie negali būti perduoti arbitražui. Kaip

⁴¹Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo sprendimai byloje Nr. 4P.230/2000 (2001 m. vasario 7 d.) ir Nr. 4P.149/2003 (2003 m. spalio 31 d.). žiūrėta: Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010. P 13.

⁴² Tokia bausmė yra įtvirtinta LR Baudžiamojo kodekso 42 str. 1d. 2 p. Šio kodekso 45 str. 1 d. ši bausmė yra detalizuota, nurodant, kad teisės dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra veikla atėmimas skiriamas tais atvejais, kai kaltininkas nusikalstamą veiką padaro darbinės ar profesinės veiklos srityje. (LR Baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741).

⁴³Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas. Vilnius: Justitia. 1995. P 129.

⁴⁴Tačiau pažymėtina, kad apskritai modernioje tarptautinio komercinio arbitražo teisinėje praktikoje einama liberalizavimo link. Ypač čia pasižymi JAV. Jau 1983 ir 1984 metų JAV patentų įstatymų pakeitimais tiesiogiai buvo nurodyta, kad patentų galiojimo ir pažeidimo klausimai yra arbitruotini. Be to, vertybinių popierių apyvartos klausimai JAV tapo arbitruotini ne tik tarptautiniame, bet ir nacionaliniame komerciniame arbitraže. (Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 130). Todėl manytina, kad ateityje sąrašas ginčų, kuriuos bus galima spręsti arbitražu tik plėsis.

⁴⁵ Tai šiuo metu aktualu ir praktiniu aspektu, nes greitai turės būti priimtas sprendimas garsiai nuskambėjusioje maratono bėgikės Živilės Balčiūnaitės byloje prieš Lietuvos lengvosios atletikos federaciją, t.y. pirmojoje CAS lietuviškoje byloje.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 39-961.

matyti iš šio straipsnio jame *expressis verbis* nėra numatyti sporto ginčai, tačiau kadangi, kaip jau buvo aprašyta pirmoje šio darbo dalyje, sporto ginčai susiję su įvairiomis teisės šakomis, čia kyla gana nemažai problemų, kurias vertėtų kiek detaliau panagrinėti. Daugiausia ir didžiausios problemos Lietuvoje šioje srityje kyla nustatant, ar sportinės veiklos sutartys yra darbo sutartys, kurios, remiantis LR Komercinio arbitražo įstatymo 11 str. 1 d. negali būti nagrinėjamos arbitražu⁴⁷. Todėl toliau remdamiesi doktrina bei praktika nustatysime, ar iš sportinės veiklos sutarčių kylantys ginčai pagal LR teisę gali būti sprendžiami arbitražu.

2005 m. išleistoje monografijoje⁴⁸ doc. dr. Viktoras Tiažkijus padarė išvadą, kad profesionalus sportininkas atitinka tiek civilinių teisinių santykių, tiek ir darbo teisinių santykių subjektui keliamus reikalavimus (ir dėl to gali būti pripažintas darbuotoju pagal LR Darbo kodekso 15 str.), jei LR Kūno kultūros ir sporto įstatymas pripažįstamas darbo teisės šaltiniu, tokiu atveju jis galėtų numatyti išimtis iš bendrųjų LR DK nuostatų. Toliau analizuodamas LR Kūno kultūros ir sporto įstatymą⁴⁹ bei vertindamas jame įtvirtintą sportinės veiklos sutarties apibrėžimą bei reikalavimus šiai sutarčiai, doc. dr. Viktoras Tiažkijus padaro išvadą, kad profesionalių sportininkų ir trenerių sporto veiklos sutartis su sporto organizacija iš esmės yra civilinė, o ne darbo sutartis. Tačiau Kūno kultūros ir sporto įstatymas numato papildomas garantijas, kurios nebūdingos civilinei sutarčiai, bet kurios būdingos darbo sutarčiai, o būtent socialinį draudimą (LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo 31 str.). Taigi doc. dr. Viktoras Tiažkijus dar galiojant senajai LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo redakcijai padarė išvadą, kad sportinės veiklos sutartis yra artimesnė civilinei nei darbo teisei. Pažymėtina, jog ištis senojoje LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo redakcijoje įtvirtinti profesionalaus sportininko bei sportinės veiklos sutarties apibrėžimai bei reikalavimai šios sutarties turiniui, galėjo kelti didelių diskusijų kuriai teisės šakai – darbo teisės ar civilinei teisei – tai labiau artima. Tai galima paaiškinti tuo, kad tuometinės įstatymo redakcijos (galiojusioje iki 2008 m. balandžio 24 d.) 29 str. buvo numatyta, kad profesionaliuoju sportininku laikomas sportininkas, kuris už pasiruošimą varžyboms ir dalyvavimą jose gauna darbo užmokestį, mokamą tos sporto organizacijos, su kuria sportininkas yra

---

⁴⁷ Tiesa, tikslumo bei įdomumo dėlei čia reikėtų paminėti, kad pagal LR Komercinio arbitražo įstatymo pakeitimo projekto⁴⁷ 12 str. 2 d. yra įtvirtinta, kad ginčai, kylantys iš darbo sutarčių galėtų būti sprendžiami arbitraže tik tuo atveju, jei arbitražinis susitarimas būtų sudarytas po to, kai kilo ginčas.

⁴⁸ Tiažkijus V. Darbo teisė: teorija ir praktika I tomas // Vilnius: Justitia, 2005. P 119.

⁴⁹ Pažymėtina, kad monografijos rašymo metu galiojo 1995 m. LR Kūno kultūros ir sporto redakcija, kurioje tiek profesionalus sportininkas, tiek ir sportinės veiklos sutartis buvo kiek kitaip apibrėžiama palyginus su apibrėžimais, įtvirtintais 2010 m. įstatymo redakcijoje. // Valstybės žinios. 1996, Nr. 9-215.

sudaręs sporto veiklos sutartį (kontraktą). Tuo tarpu pagal minėto įstatymo 30 str. 1 d. sporto veiklos sutartis buvo apibrėžiama, kaip susitarimas, kuriuo sportininkas įsipareigoja ruoštis sporto varžyboms ir dalyvauti jose paklusdamas nustatytai sporto organizacijos vidaus tvarkai, o sporto organizacija įsipareigoja sportininkui mokėti darbo užmokestį, užtikrina sąlygas pasiruošti ir dalyvauti varžybose, taip pat vykdyti kitas sutartyje numatytas sąlygas. Be to, šio straipsnio 2 d., kurioje išvadintos būtinos šios sutarties sąlygos be kitų sąlygų buvo numatyta, kad sutartyje turi būti nurodoma sporto organizacija, kurioje sportininkas atlieka savo veiklą (30 str. 2 d. 1 p.), sportininko funkcijos (30 str. 2 d. 2 p.). Taigi tokie LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo senojoje redakcijoje įtvirtinti apibrėžiami bei reikalavimai galėjo suteikti pagrįstą pagrindą teigti, kad sporto veiklos sutartis yra būdingesnė darbo teisei nei civilinei teisei, kadangi LR Darbo kodekso⁵⁰ 95 str. 1 d. yra nustatyta, kad kiekvienoje darbo sutartyje šalys privalo susilygti dėl būtinųjų sutarties sąlygų: darbovietės (įmonės, įstaigos, organizacijos, struktūrinio padalinio ir kt.) ir darbo funkcijų. Būtent susitarimas dėl darbo funkcijų yra vienas iš kriterijų, skiriančių darbo sutartis nuo atlygintinių paslaugų sutarčių.

Tuo tarpu nuo 2008 m. balandžio 24 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. galiojusioje LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo redakcijoje⁵¹ bei dabartinėje aktualioje redakcijoje yra pakeisti tiek profesionalaus sportininko, tiek ir sportinės veiklos sutarties apibrėžimai bei reikalavimai šiai sutarčiai. Pagal šiuos pakeitimus vietoj „darbo užmokesčio“ nurodyta „atlygis“, bei kaip privalomo reikalavimo sportinės veiklos sutarties turiniui atsisakyta nurodyti sportininko atliekamas funkcijas. Taigi šiuo pakeitimu sportinės veiklos sutartyje nebeliko vienos privalomos LR Darbo kodekso 95 str. 1 d. numatytos darbo sutarties sąlygos, kas leidžia daryti pagrįstas išvadas, jog įstatymų leidėjas sportinės veiklos sutartį priskyrė civilinei sutarčiai. Šį teiginį sustiprina ir Teikiamo LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas⁵², kuriame yra išvardintas galiojančių šios srities teisės aktų sąrašas tarp kurių Darbo kodekso nėra.

Pažymėtina, jog ir Lietuvos teismų praktika šiuo klausimu yra gana nuosekli, išskyrus vieną Lietuvos Apeliacinio teismo nutartį, kuria buvo paneigta visa prieš tai tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, tiek ir paties Lietuvos Apeliacinio teismo formuota praktika. Štai dar 2000 m. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs,

⁵⁰ LR Darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

⁵¹ LR Kūno kultūros ir sporto įstatymas (aktuali redakcija nuo 2008 m. balandžio 24 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d.).

⁵² Teikiamo LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas // 2006, Nr. XP – 1520.

kad nors profesionaliajam sportininkui sportas yra atitinkamos specifinės rūšies darbinė veikla, už kurią sportininkas gauna darbo užmokestį, šią veiklą reglamentuoja specialusis Kūno kultūros ir sporto įstatymas. Šiuo atveju, kai specialusis įstatymas reglamentuoja profesionalųjį sportą bei esant kontraktui, sudarytam laikantis specialaus įstatymo nuostatų, šių aktų pagrindu turi būti sprendžiamas tarp šalių kilęs ginčas ir darbo teisinius santykius reglamentuojančios normos netaikomos⁵³. Gana nemažos sumaištis šioje dešimtmetį besitęsiančioje teismų formuojamoje praktikoje įnešė Lietuvos Apeliacinis Teismas savo 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartimi⁵⁴. Šioje byloje teismas pasisakė, jog nesutinka su aukščiau minėta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartimi, kuria remiantis dešimtmetį buvo priimami sprendimai vertinant sportinės veiklos sutartis, bei paties Lietuvos Apeliacinio teismo prieš metus priimta nutartimi⁵⁵. Teisėjų kolegijos įsitikinimu, aplinkybė, jog sportinės veiklos sutartį reglamentuoja specialus įstatymas, absoliučiai nieko nepasako apie tų santykių teisinį vertinimą. Todėl vien iš taikomo teisės akto rūšies (specialus įstatymas) negalima kategoriškai spręsti apie teisinių santykių pobūdį. Toliau nutartyje teismas analizuoja darbo sutarties bei civilinių sutarčių požymius ir pateikia savo vertinimus. Anot teismo, ginčijamu laikotarpiu, t.y. 2000 - 2003 m. galiojusios Valstybinio socialinio draudimo įstatymo redakcijos numatė vienintelę socialinio draudimo įmokų rūšį – privalomąjį (savanoriškoji atsirado nuo 2004 m. sausio 1 d.). Piniginė prievolė privalomai mokėti socialinio draudimo įmokas į valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos biudžetą civiliniams teisiniams santykiams nebūdinga – tai vienas pagrindinių darbo teisinių santykių ar kitų jiems prilyginamų santykių (pvz., profesionalios sportinės veiklos) atributas. Pažymėtina, jog tokias išvadas teismas padarė remdamasis tuo metu galiojusios LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo redakcijos 31 str. 1d., kurioje buvo numatyta, kad sporto organizacija, sudariusi su profesionaliuoju sportininku ar treneriu sporto veiklos sutartį, įstatymų nustatyta tvarka moka sportininko socialinio draudimo įnašus. Kitas teismo analizuotas požymis buvo subordinacija. Teismas konstatavo, kad pagal Sutarties (aut. pas. sudarytos tarp žaidėjo ir klubo) 1 str., žaidėjas *inter alia* įsipareigojo laikytis taisyklių, kurias nustato klubas dėl žaidėjų drausmingumo, o tai reiškia, kad darbuotojas paklūsta darbdavio nurodymams ir jo nustatytai darbo tvarkai, kas laikytina darbo teisinių santykių požymiu, nes civilinių santykių dalyviai veikia lygiateisiškumo pagrindais. Galiausiai teismas nurodo, kad

---

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gegužės 24 d. nutartis c.b. Nr. 3k-3-602/2000.

⁵⁴ Lietuvos Apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis c.b. 2T-164/2010.

⁵⁵ Lietuvos Apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. liepos 13 d. nutartis c.b. 2T-94/2009.

ginčijamus teisinius santykius prilyginti darbo teisiniams santykiams leidžia Sutarties nuostatos dėl užmokesčio žaidėjui mokėjimo nepaisant to, ar jam pavyks pasiekti laukiamą žaidimo lygį, t.y. teikiamų paslaugų (darbo) rezultatą ir nuostatos dėl žaidėjų garantijų, jog Sutartis nebus nutraukta dėl tų priežasčių, kad jis teikdamas paslaugas (dirbdamas klubo interesais) susirgo ar patyrė traumą. Dėl tokios Lietuvos Apeliacinio teismo nutarties sportininkas pateikė kasacinį skundą. 2011 m. vasario 21 d. nutartyje⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad profesionalaus sporto teisiniams santykiams galioja sutarties laisvės principas, būdingas civiliniams, o ne darbo, teisiniams santykiams. Sporto teisiniams santykiams nebūdingi ir kiti darbo teisinių santykių bruožai – pavaldumas, darbo sutarties nutraukimo ribojimai, garantijos darbuotojams, teisė į atostogas ir kt. – tai sporto teisiniuose santykiuose yra šalių susitarimo dalykas. Be to, profesionalaus sporto teisiniuose santykiuose, skirtingai nuo darbo santykių, dominuoja ne funkcijų atlikimas, o konkretaus (sportinio) rezultato siekimas, be to, sportinės veiklos sutartims būdingos kitos sąlygos – sportinio režimo nustatymo, medicininės priežiūros, sportininko apgyvendinimo, transporto, sveikatos draudimo ir pan. Tai lemia sportinės veiklos sutarties priskyrimą savo esme pirmiausia prie paslaugų sutarčių. Taigi nors jau dešimtmetį Lietuvos teismai laikėsi pozicijos, kad sportinės veiklos sutartys labiau atitinka civilinių sutarčių požymius, tačiau teismai per daug neišsiplėsdavo argumentuodami šią savo poziciją ir apsiribodavo teiginiu, jog tokia sutartis sudaryta laikantis LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo nuostatų, todėl darbo teisinius santykius reglamentuojančios teisės normos netaikytinos. Tuo tarpu šioje nutartyje teismas gana detaliai išnagrinėjo sporto teisiniams santykiams būdingus bruožus įvertindamas juos darbo bei civilinių sutarčių aspektais. Be to, pažymėtina, jog teismas šioje nutartyje taip pat nurodė, kad gali būti atveju, kai sportinės veiklos sutartyje susitariama, kad tokia sutartis kartu yra ir darbo sutartis, arba kai pagal tokios sutarties sąlygas akivaizdžiai šalys sukuria darbo teisinius santykius, tokia sutartis kvalifikuotina kartu ir kaip sukurianti darbo teisinius santykius. Manytume, kad tokia pozicija nėra visiškai teisinga. Jau aukščiau aprašėme, kad naujoje LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo redakcijoje įtvirtinta sportinės veiklos sutartis labiau atitinka civilinės sutarties požymius, todėl manytume, kad tokiu atveju šalys gali sudaryti arba sportinės veiklos sutartį (civilinę), arba darbo sutartį, o ne civilinę bei darbo sutartį kartu. Pažymėtina, kad darbo sutartys nuo civilinių sutarčių skiriasi tuo, kad pastarosiose sutartyse šalys pagrinde yra lygiavertės (su tam tikromis išimtimis, pavyzdžiui, vartojimo sutartys), tuo tarpu darbo

---

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario 21 d. nutartis c.b. 3k-3-65/2011.

sutartyse darbuotojui yra suteikiama gana daug įstatymais numatytų garantijų, todėl manytume, kad šalių teisių bei pareigų atžvilgiu šios sutartys yra per daug skirtingos, kad jas galima būtų tapatinti ar sakyti, kad tai kartu ir darbo ir civilinė sportinės veiklos sutartis. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad civiliniuose santykiuose vyrauja sutarties laisvės principas (o tai įtvirtinta ir LR Civilinio kodekso⁵⁷ 6.156 str.), kuris leidžia šalims pačioms nusistatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti LR Civilinio kodekso nenumatytas sutartis, suteikia šalims galimybę sudaryti sportinės veiklos (civilinę) sutartį, turinčią darbo sutarčiai būdingų elementų, tačiau ne darbo ir civilinę sutartį kartu.

Apibendrinat visa tai, kas išdėstyta, galime teigti, kad sportinės veiklos sutartys turi civilinėms sutartims būdingus požymius, tą, atrodo, patvirtina ir įstatymų leidėjas naujoje LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo redakcijoje šias sutartis apibūdina labiau civilinėms sutartims būdingais bruožais. Todėl galime daryti išvadas, kad ginčai, kylantys iš sportinės veiklos sutarčių yra civiliniai (komerciniai) ginčai, kurie pagal LR Komercinio arbitražo įstatymą gali būti sprendžiami arbitražu. Šią poziciją dar labiau sutvirtina ir LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo naujos redakcijos 51 str. 2 d. kurioje yra įtvirtinta, kad jei šalys pageidauja, jos gali ginčą spręsti sporto arbitraže. Taigi pats įstatymų leidėjas *expressis verbis* yra įtvirtinęs šią teisę.

Kita būtina ginčų sprendimui arbitraže sąlyga – arbitražinis susitarimas⁵⁸. Tai šalių susitarimas perduoti spręsti arbitražui visus ar tam tikrus ginčus, kilusius ar galinčius kilti tarp jų dėl kokių nors sutartinių ar deliktinių (nesutartinių) teisinių santykių⁵⁹. Nesant galiojančiam arbitražiniam susitarimui, nėra ir ginčų sprendimo arbitraže galimybės. Šio susitarimo svarba pasireiškia tuo, kad sudariusios arbitražinį susitarimą, šalys atsisako teismų jurisdikcijos, nebent toks susitarimas šalių yra panaikinamas ar jis dėl kokių nors priežasčių yra pripažįstamas negaliojančiu. Be to, toks šalių susitarimas yra privalomas ne tik pačioms šalims, tačiau ir teismams, t.y. jei šalis esant sudarytam ir galiojančiam arbitražiniam susitarimui visgi kreipiasi į teismą ir kita šalis tai ginčija, teismas turi atsisakyti savo jurisdikcijos arbitražo naudai.

---

⁵⁷ LR Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁵⁸ Pažymėtina, kad paprastai yra išskiriamos dvi arbitražinio susitarimo rūšys: pirmasis bei dažniausiai pasitaikantis yra susitarimas dėl ateityje kiliančių ginčų sprendimo arbitraže. Toks susitarimas, vadinamas arbitražine išlyga ir yra įtraukiamas į pagrindinę sutartį. Antroji susitarimų rūšis, vadinama kompromisu ir numato jau kilusių ginčų sprendimo perdavimą arbitražui. Arbitražinės išlygos paprastai yra trumpi susitarimai, o kompromisai – ilgesni. Taip yra ne dėl kažkokių teisinių reikalavimų, o dėl to, kad atspindi realią situaciją, t.y. šalims sudarant sutartį, jos negalvoja apie galimų ginčų kilimą, todėl tik simboliškai įterpia pavyzdinę išlygą, tuo tarpu kompromisas yra sudaromas jau kilus ginčus, todėl šalys linkusios nusistatyti taisykles, kaip jis bus sprendžiamas. (Redfern A., Hunter M. Law and Practice of International Commercial Arbitration (Student edition) // London: Sweet and Maxwell. 2003. P 136).

⁵⁹ Šatas J. Arbitražas tarptautinėje komercijoje (pažintiniai ir praktiniai aspektai) // Kaunas: Technologija, 1998. P 32.

Pažymėtina, kad Tarptautinio sporto arbitražo kodekso R27 str. yra kalbama apie arbitražinį susitarimą. Šiame straipsnyje yra nurodyta, kad CAS turi teisę nagrinėti su sportu susijusius ginčus tik tuo atveju, kai šalys dėl to susitaria. Įprastinės CAS procedūros metu toks susitarimas arbitražinės išlygos forma gali būti įrašytas šalių sudarytoje materialinėje sutartyje arba jau kilus ginčui šalys susitarimu gali numatyti tokio ginčo sprendimą CAS. Tuo tarpu kiek kitokios taisyklės taikomos taip vadinamos apeliacinės procedūros metu, kadangi ginčo šalys šiuo atveju paprastai nėra susijusios kokios nors materialinės sutarties ryšiais. Taigi pagal CAS kodekso R47 str. CAS turi jurisdikciją nagrinėti apeliacinius ginčus, jei sporto federacijos, asociacijos ar kito organo, kurio sprendimas yra skundžiama, statute ar reglamente yra numatyta tokia galimybė, o jei ji nenumatyta, šalys kilus ginčui dėl to susitarė. Be to, pažymėtina, jog tokiu atveju CAS gali imtis ginčo sprendimo tik tuo atveju, jei apeliantas išnaudojo visas kitas galima gynybos priemones. Tuo tarpu kodekso R39 str. įtvirtina, kad jei nėra aiškaus arbitražinio susitarimo kreiptis į CAS, CAS privalo imtis visų veiksmų pasiūlant ginčą išspręsti arbitraže.

Dėl CAS teisės nagrinėti ginčus apeliacinės procedūros metu kyla nemažai klausimų. Pagrindinė problema čia yra susijusi su arbitražiniais susitarimais, kurie yra įtvirtinti sporto organizacijų reglamentuose, kurių nariu sportininkas nėra arba jei yra, tai taip vadinamu netiesioginiu nariu. Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas viename iš paskutinių savo sprendimų nustatė, kad žaidėjas, kuris buvo nacionalinės futbolo federacijos narys buvo įpareigotas laikytis Tarptautinės futbolo federacijų asociacijos (FIFA) statute įtvirtinto arbitražinio susitarimo. Teismas nurodė, kad Brazilijos futbolo asociacijos statute buvo įtvirtinta, kad sportininkai, būdami šios organizacijos nariais, yra įsipareigoję laikytis FIFA reglamento. Tokia nuoroda į FIFA reglamentą, sukuria FIFA ir Pasaulinės antidopingo agentūros (WADA) apeliacijos teisę ir toks reguliavimas yra pakankamas, jog CAS turėtų jurisdikciją spręsti tokį ginčą⁶⁰. Šioje vietoje taip pat reikia išsiaiškinti, ar tarptautinės sporto federacijos gali priversti nacionalines federacijas, jog pastarosios į savo reglamentus įtrauktų arbitražines išlygas CAS naudai arba nuorodas į tarptautinių sporto federacijų reglamentus. Vienoje iš bylų CAS pažymėjo, kad nepaisant to, jog FIFA statusas nustatė, jog konfederacijos privalo pripažinti CAS jurisdikciją ir užtikrinti, kad jų nariai ginčus perduotų CAS, tačiau atsakovui (Pietų Amerikos nacionalinei futbolo federacijai) to nepadarius, CAS neturi jurisdikcijos spręsti kilusio

---

⁶⁰ Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo sprendimas Nr. 4A_460/2008 (2009 m. sausio 9 d.). Žiūrėta: Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010. P 14.

ginčo. Arbitrų kolegijos nuomone čia svarbu įvertinti CAS kodekso R47 str., kuriame aiškiai yra numatyta, kad organizacijos, kurios sprendimas yra skundžiamas, statute ar reglamente apeliacijos teisė turi būti numatyta. Taigi šioje byloje CAS padarė išvadą, kad net jeigu FIFA statutas įpareigoja konfederacijas jų sprendimams numatyti apeliacijos teisę CAS, tokia teisė neegzistuoja, kol konfederacija atitinkamos nuostatos neįtraukia į savo statutą ar reglamentą⁶¹.

Kaip matyti iš aukščiau aprašyto CAS reguliavimo bei CAS ir Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo praktikos arbitražinis susitarimas yra sutartinės prigimties, todėl jam galioja visos sandorių bei sutarčių nuostatos. Tačiau pažymėtina, kad arbitražinis susitarimas nėra paprasta materialinė sutartis, nes ji nenustato šalių materialinių teisių bei pareigų, nepaisant to, kad arbitražinės išlygos forma sutartyje yra įrašoma šalia kitų materialinių teisių bei pareigų. Taigi arbitražinio susitarimo prigimtis yra dvilypė – tai civilinio materialinio pobūdžio sutartis sukurti, pakeisti ir panaikinti civilinius procesinius santykius⁶². Nustatyti, ar arbitražinis susitarimas yra materialinės ar procesinės teisės institutas svarbu ne tik teoriniu, tačiau ir praktiniu aspektu, kadangi kilus ginčui dėl arbitražinio susitarimo galiojimo yra aktualus taikytinos teisės klausimas. Visuotinai yra priimtina, kad šalys gali susitarti kokios šalies materialinę teisę jos taikys, tuo tarpu procesinės teisės atveju galioja taisyklė, kad teismai taiko savo šalies procesines taisykles. Tad kokia gi teisė yra taikoma arbitražiniam susitarimui?

Kaip rodo valstybių praktika, šie klausimai dažniausiai sprendžiami remiantis *lex loci arbitri* principu, kai arbitražinio susitarimo galiojimas nustatomas pagal teisę tos valstybės, kur vyksta arbitražas⁶³. Pažymėtina, kad klausimas dėl arbitražinio susitarimo galiojimo mažų mažiausiai gali būti keliamas du kartus: siekiant įvykdyti arbitražinį susitarimą ir siekiant įvykdyti arbitražo sprendimą⁶⁴, todėl šiuo atveju turėsime išnagrinėti, kokius reikalavimus arbitražinio susitarimo galiojimui nustato Šveicarijos ir Lietuvos teisė.

Arbitražinio susitarimo galiojimui Šveicarijoje forma ir reikalavimai yra nustatyti Šveicarijos Tarptautinės privatinės teisės kodekso (PILA) 178 str. Šio straipsnio 1 d. yra numatyta, kad tam, jog arbitražinis susitarimas galiotų, jis turi būti sudarytas

---

⁶¹ 2008 m. balandžio 7 d. CAS sprendimas Nr. 2008/A/1503 byloje Clube de Regatas do Flamengo, Sao Paulo FC, Fluminense FC, Santos FC & Cruzeiro Esporte Clube v. CONMEBOL.

⁶² Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia, 1995. P 104.

⁶³ Ibid. P 147.

⁶⁴ Ibid.

raštu⁶⁵, telegrafu, telefaksu ar bet kuriomis kitomis telekomunikacijų priemonėmis, kurios leistų nustatyti tokio susitarimo sudarymą. Tokie reikalavimai turi būti išpildyti, kai tik yra sudaryta arbitražinė išlyga dėl ginčo sprendimo Šveicarijoje taigi ir tuo atveju, kai šalys arbitražu pasirinko CAS⁶⁶. Pažymėtina, jog nėra reikalaujama, kad arbitražinis susitarimas šalių būtų pasirašytas. CAS byloje 2008/O/1483 yra pažymėjęs, kad Šveicarijos teisė yra labai liberali, nustatydamą rašytinės formos kriterijus. Šioje konkrečioje byloje arbitražinis susitarimas kilo iš šalių apsikeitimo laiškais ir buvo pripažintas galiojančiu⁶⁷. Kitoje byloje CAS paaikšino rašytinės formos arbitražinio susitarimo reikalavimo esmę. CAS pažymėjo, kad toks reikalavimas pirmiausia turi tikslą išpėti šalis apie arbitražinės išlygos egzistavimą ir įrodyti tokią šalių valią⁶⁸.

Be rašytinės formos reikalavimo, arbitražinio susitarimo galiojimui PILA 178 str. 2 d. numato ir keletą papildomų reikalavimų. Visų pirma, toks susitarimas yra galiojantis, jei jis atitinka šalių pasirinktos teisės reikalavimus arba teisės, kuri taikoma ginčo objektui. Pažymėtina, jog šalys gali susitarti, jog taikys ne Šveicarijos, o kokią nors kitą teisę, tačiau šalys tai daro retai. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog nei PILA 178 str., nei kuri kita PILA nuostata nenurodo reikalavimų arbitražinio susitarimo turiniui. Tačiau šį klausimą nesunku išspręsti institucinio arbitražo atveju, kadangi čia pakanka tiesiog nukopijuoti pavyzdinę arbitražinę išlygą, kuri yra nurodyta CAS internetinėje

---

⁶⁵ Pažymėtina, kad tarptautinės arbitražo konvencijos reikalauja, kad arbitražinis susitarimas būtų rašytinis, tačiau yra ir tokių, kurios leidžia konvencijos šalims pripažinti ir žodinius susitarimus. Tačiau ką reiškia, kad susitarimas turi būti rašytinis? 1958 m. Niujorko konvencijos 2 str. 2 d. nurodo, terminas „rašytinis susitarimas“ apima sutartyje esančią arbitražinę išlygą arba arbitražinį susitarimą, pasirašytą šalių arba šalių apsikeituose laiškuose ar telegramose esantį susitarimą. Tuo tarpu pagal 1961 m. Europos konvencijos dėl tarptautinio komercinio arbitražo 1 str. 2 d. „arbitražinis susitarimas“ reiškia arbitražinę išlygą, esančią sutartyje, ar arbitražinį susitarimą, kai sutartis ar arbitražinis susitarimas yra pasirašyti šalių ar sudaryti pasikeičiant laiškais telegramomis ar susisiekiant teletaipu, ir santykiuose tarp valstybių, kurių įstatymai nereikalauja, kad arbitražinis susitarimas būtų sudarytas raštu, bet kokį arbitražinį susitarimą, sudarytą šių įstatymų leidžiama forma. Taigi laikui bėgant rašytinės formos reikalavimas švelnėjo ir dabar arbitražo jurisdikcija yra pripažįstama ir tokiu atveju, kai viena šalis dėl ginčo išsprendimo kreipiasi į arbitražą, o kita šalis tokio ieškovo elgesio neginčija.

⁶⁶ Mavromati D. Jurisprudence of the Swiss Federal Tribunal in appeals against CAS awards // International Sports Law review. 2011. P 2.

⁶⁷ Šioje byloje ieškovas Azijos rankinio federacija (ang. *Asian Handball Federation*, toliau - AHF) atsakovui Tarptautinei rankinio federacijai (ang. *International Handball Federation*, toliau – IHF) 2008 m. vasario 11 d. išsiuntė laišką, kuriame nurodė, jog abiejų šalių interesais būtų naudinga kilusio ginčo sprendimą perduoti CAS, kad pastarasis skubiai priimtų galutinį sprendimą. Todėl laiške buvo prašoma raštiškai patvirtinti, kad sutinka kilusio ginčo sprendimą perduoti CAS ir kad atsakovas bus įsipareigojęs laikytis tokio sprendimo. Savo atsakyme atsakovas nurodė, jog atsižvelgiant į tai, jog turi būti priimtas skubus sprendimas, atsakovas sutinka ginčo sprendimą perduoti CAS ir kad CAS sprendimas bus galutinis ir įpareigojantis abi šalis (2008 m. kovo 20 d. CAS sprendimas Nr. 2008/O/1483 byloje Asian Handball Federation (AHF), Kazakhstan Handball Federation (KzHF), Kuwait Handball Association (KHA) v. International Handball Federation (IHF)).

⁶⁸ 2000 m. liepos 28 d. CAS sprendimas Nr. 2000/A/262 byloje R. V. International Basketball Federation (FIBA).

svetainėje⁶⁹. Pažymėtina, jog čia yra pateikiami skirtingi išlygų pavyzdžiai priklausomai nuo to, ar ginčas bus sprendžiamas įprasta procedūra ar apeliacine ir ar toks susitarimas sudarytas prieš ginčo atsiradimą (arbitražinė išlyga) ar jau kilus ginčui (kompromisas). Taigi pavyzdinė išlyga įprastinės procedūros iki ginčo kilimo numato, kad „bet koks ginčas kilęs iš arba susijęs su sudaryta sutartimi⁷⁰ išimtinai bus sprendžiamas Tarptautiniame sporto arbitraže Lozanoje, Šveicarija, pagal Tarptautinio sporto arbitražo kodeksą“. Taip pat pridodama, kad šalia tokio susitarimo rekomenduojama numatyti arbitrų skaičių bei arbitražinės procedūros kalbą⁷¹.

Panašus į aukščiau aprašytą yra ir jau kilusio ginčo arbitražinio susitarimo pavyzdys, tik tokiame susitarime jau turi būti nurodomas konkretus tarp šalių kilęs ginčas ir šalių pasirinktų arbitrų pavardės.

CAS internetiniame puslapyje taip pat yra pateikiama ir arbitražinė išlyga, kuri rekomenduojama įterpti į sporto federacijų, asociacijų ar kitų sporto organų įstatus. Ši išlyga nurodo, kad: „bet koks sprendimas [institucija, kuri priima tokį sprendimą] apeliacine tvarka gali būti skundžiamas Tarptautiniam sporto arbitražui Lozanoje, Šveicarija, kuris išspręs ginčą remdamasis Tarptautinio sporto arbitražo kodeksu. Terminas pateikti apeliacinį skundą yra dvidešimt viena diena, skaičiuojama nuo dienos, kai yra gaunamas ginčijamas sprendimas“⁷².

CAS *ad hoc* arbitražo atveju sportininkų yra prašoma, prieš kiekvienas žaidynes užpildyti *ad hoc* arbitražo prašymo formą, taip CAS suteikiant išimtinę jurisdikciją spręsti ginčus, kylančius Olimpinių žaidynių metu arba 10 dienų periode iki Olimpinių žaidynių atidarymo ceremonijos.

Kitas svarbus klausimas, susijęs su arbitražine išlyga - arbitražinio susitarimo savarankiškumo doktrina. Tai aktualu sprendžiant ginčus dėl pagrindinės sutarties ir/ar arbitražinio susitarimo galiojimo. Ši doktrina lemia du svarbius teisinius padarinius. Visų pirma, ji pripažįsta, kad arbitražinis susitarimas galioja net ir tuo atveju, kai pagrindinė sutartis yra negaliojanti, o antra, kaip jau buvo minėta, suponuoja

---

⁶⁹ Mavromati D. Jurisprudence of the Swiss Federal Tribunal in appeals against CAS awards // International Sports Law review. 2011. P 3.

⁷⁰ Pažymėtina, kad ši arbitražinė išlyga yra suformuluota taip, kad apimtų kuo įvairesnio pobūdžio ginčus. Štai, pavyzdžiui, vien tik frazė „pagal šią sutartį“ gali būti suvokiama, kad arbitražui perduodami tik grynai sutartiniai ginčai, neįtraukiant sutarties aiškinimo, jos galiojimo klausimų. Atsižvelgiant į tai Prima Paint byloje JAV teismas suteikė pačią plačiausią prasmę arbitražinei išlygai, kur buvo žodžiai „visi ginčai, kylantys iš šios sutarties ar su ja susiję“. Taigi, teismo nuomone, pagal tokį arbitražinį susitarimą bet koks šalių ginčas turi būti sprendžiamas arbitražu (Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 173.

⁷¹ Tarptautinio sporto arbitražo internetinis puslapis /arbitražas/standartinės išlygos. [žiūrėta 2012 m. kovo 7 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/en/arbitrage.asp/4-3-278-1021-4-1-1/5-0-1021-3-0-0/>.

⁷² *Ibid.*

galimybę arbitražiniam susitarimui taikyti kitos valstybės nei pagrindinei sutarčiai taikoma materialinę teisę⁷³. Pažymėtina, jog Šveicarijos PILA 178 str. 3 d. yra tiesiogiai nurodyta, kad arbitražinio susitarimo galiojimas negali būti ginčijamas tuo pagrindu, kad pagrindinė sutartis yra negaliojanti. Taigi Šveicarijos teisėje *expressis verbis* yra nurodyta, jog ši valstybė pripažįsta arbitražinio susitarimo savarankiškumo doktriną. Ši doktrina yra glaudžiai susijusi su kompetencijos kompetencijos doktrina, kuri teigia, kad arbitražas yra kompetentingas spręsti savo paties kompetencijos klausimą, įsikatant ir klausimus dėl arbitražinio susitarimo galiojimo⁷⁴. Šveicarijos PILA 186 str. 1 d. nurodo, jog arbitražas sprendžia savo jurisdikcijos klausimus. Be to, arbitražas tai gali nedaryti nepriklausomai nuo to, kad kurios nors valstybės teismui dėl to jau yra pateiktas ieškinys arba tą patį ginčą tarp tų pačių šalių nagrinėja kitas arbitražas. O antroje šio straipsnio dalyje yra numatyta, kad kompetencijos klausimą arbitražas sprendžia prieš pradėdamas spręsti materialinius bylos dalykus. 2009/A/1910 byloje CAS patvirtino, kad remiantis Šveicarijos PILA CAS turi įgaliojimus spręsti dėl savo jurisdikcijos. Be to, Šveicarijos teisės mokslininkai nurodo, kad Šveicarijos teisė suteikia pirmenybę pačiam arbitražui nuspręsti dėl savo kompetencijos, jei tai arbitraže yra ginčijama ir taip pat nuspręsti, ar asmuo, kuris kreipėsi į CAS, yra įpareigotas laikytis arbitražinio susitarimo ar ne⁷⁵.

Kitas svarbus dalykas, kurį čia reikia išsiaiškinti yra terminas, iki kada šalis gali ginčyti arbitražo kompetencijos klausimus. Tai svarbu, nes gali atsitikti taip, kad iš pradžių noriai dalyvaujanti arbitraže šalis vėliau suvokia, jog proceso eiga yra jai nepalanki, ir todėl bando užginčyti patį arbitražo procesą ar jo rezultatą – sprendimą, kaip neteisėtus, remiantis tuo, jog arbitražas šioje byloje neturėjo jurisdikcijos⁷⁶. Pažymėtina, jog pagal Šveicarijos PILA bylose, kuriose arbitražas sprendžia savo jurisdikcijos klausimus, priimdamas dalinius sprendimus, toks sprendimas dėl jurisdikcijos nebuvimo nepatenkintos šalies turi būti nedelsiant skundžiamas (PILA 186 str. 3 d ir 190 str. 3 d.). kitose bylose arbitražo sprendimai teismui gali būti skundžiami, kai arbitražas priima galutinį sprendimą.

Be to, pažymėtina, kad Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas CAS jurisdikciją vertina labai „atladžiai“, t.y. teismas yra ypatingai liberalus, kai sprendžia CAS jurisdikcijos klausimus. Todėl galima daryti pagrįstas išvadas, kad Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas įtvirtino daug liberalesnį arbitražinių susitarimų dėl CAS

⁷³ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995.

⁷⁴ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995.

⁷⁵ 2010 m. rugsėjo 9 d. CAS sprendimas Nr. 2009/A/1910 byloje Telecom Egypt Club v. Egyptian Football Association (EFA).

⁷⁶ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 177-178.

jurisdikcijos vertinimą palyginti su kitų komercinių arbitražų arbitražinių išlygų vertinimu⁷⁷. Tai reiškia, jog CAS yra suteikti labai platūs įgaliojimai spręsti tarptautinius su sporto susijusius ginčus.

2.4. Bendrieji Tarptautinio sporto arbitražo klausimai

2.4.1. Tarptautinio sporto arbitražo teisės šaltiniai

Arbitražo klausimus reguliuoja milžiniškas kompleksinis teisės normų konglomeratas. Čia persipynę tiek materialinės (pvz., šalių veiksnio, arbitražinio susitarimo galiojimo), tiek procesinės (pvz., arbitražinio nagrinėjimo, įrodymų), tiek ir kolizinės teisės (ginčui taikytinos materialinės teisės suradimo metodų) klausimai. Be to, tam tikrais atvejais kai kurios teisės normos apskritai nėra adresuotos arbitražui, o yra bendrojo pobūdžio ir taikomos įvairiems teisiniams santykiams (pvz., šalių veiksnui, bendriesiems sandorių negaliojimo pagrindams)⁷⁸. Tarptautinis arbitražas skirtingai nei nacionalinis paprastai gali apimti daugiau negu vieną teisės ar teisinių taisyklių sistemas⁷⁹. Taigi tiek šalys, o pačioms šalims to nepadarius – arbitrai - turi skirti nemažai dėmesio nustatyti teises taisykles atskirų ginčų sprendimui.

CAS (kaip ir kitų tarptautinių arbitražų) klausimus reglamentuojančius šaltinius galime suskirstyti į tris grupes: tarptautinio pobūdžio aktai, nacionaliniai teisės šaltiniai ir sutartiniai šaltiniai⁸⁰.

Prie pirmosios grupės pagrindinių teisės šaltinių priskirtinos tarptautinės arbitražo klausimus reglamentuojančios konvencijos bei CAS taisyklės. Svarbiausia tarptautinė konvencija, taikytina sporto ginčų sprendime (tiksliau juos pripažįstant ir vykdam) yra 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo. Pažymėtina, jog ši konvencija svarbi ne tik dėl plačios teritorinio taikymo sferos (tai pasaulinio masto, o ne, tarkim, regioninė konvencija), tačiau ir dėl to, jog

---

⁷⁷ Mavromati D. Jurisprudence of the Swiss Federal Tribunal in appeals against CAS awards // International Sports Law Review. 2011. P 2.

⁷⁸ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 60.

⁷⁹ Galima surasti penkias skirtingas teisės sistemas, kurios gali būti taikomos arbitražui: 1. Teisė, nustatanti šalių galimybę sudaryti arbitražinį susitarimą (nustatanti šalių veiksnumą); 2. Teisė, taikoma arbitražiniam susitarimui ir jo galiojimui; 3. Teisė, reguliuojanti arbitražo procedūras, (*lex arbitri*); 4. Teisė, ar susijusios teisinės taisyklės materialinės teisės klausimams nustatyti; 5. Teisė taikoma arbitražų sprendimų pripažinimui ir vykdymui (čia gali būti taikoma ne viena ir ne dvi skirtingos teisės sistemos, jei pripažinimas ir vykdymas yra vykdomas daugiau nei vienoje šalyje, kuriose ginčą pralaimėjusi šalis turi turto) (Redfern A., Hunter M. Law and Practice of International Commercial Arbitration // London: Sweet & Maxwell. 2003. P 77).

⁸⁰ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 62.

apskritai tai viena sėkmingiausių konvencijų (2011 m. spalio duomenimis ši konvencija turėjo 146 dalyves)⁸¹. Be to, ši konvencija įtvirtina, kad draudžiama atsisakyti pripažinti užsienyje priimtus arbitražo sprendimus kitais pagrindais, nei numato konvencija, taip pat juos vykdyti mažiau palankiomis sąlygomis nei analogiškus nacionalinius sprendimus⁸².

CAS kodeksas bei CAS *ad hoc* arbitražo taisyklės yra svarbiausi ne tik šios grupės, tačiau ir apskritai ginčų sprendimą CAS reglamentuojantys teisės aktai. Šios taisyklės reguliuoja tokius klausimus kaip CAS arbitrų sąrašo sudarymas, arbitrų kompetencija, jų skyrimo tvarka, nušalinimai, pakeitimai, CAS arbitražo vieta, kalba, procesiniai terminai, ieškinio ar apeliacijos pateikimas, nagrinėjimas, sprendimo priėmimas ir pan. Be to, nors arbitražiniam procesui tai nėra būdinga, tačiau CAS atveju teisės šaltiniu galima laikyti ir CAS sprendimus. Tai ne kartą savo bylose yra pažymėjęs ir pats Tarptautinis sporto arbitražas. Štai 2010 m. liepos 16 d. sprendime CAS nurodė, jog CAS jurisprudencijoje nėra įtvirtinta precedento („*stare decisis*“) doktrina. Tačiau, nors CAS arbitrų kolegija iš esmės analogiškoje situacijoje gali priimti skirtingą sprendimą palyginus su priimtu anksčiau, bet ankstesni sprendimai turi svarbią precedentinę vertę ir tik šalys, pateikusios įtikinamų argumentų bei įrodymų tokią praktiką galėtų pakeisti⁸³. Atkreiptinas dėmesys, jog tokia praktika dėl precedento CAS formuojama jau seniai. Štai dar 1998 m. sausio 15 d. sprendime Nr. 97/176 CAS nurodė, jog nepaisant to, kad arbitraže netaikoma *stare decisis* doktrina, arbitrų kolegija mano, kad CAS nutarimai formuoja vertingą ir svarbią praktiką, kuri gali padėti stiprinti teisinį nuspėjamumą tarptautinėje sporto teisėje⁸⁴. Kad vis dar laikosi šios doktrinos CAS patvirtino ir 2004 m. birželio 28 d. sprendime Nr. 2004/A/628. Šioje byloje teismas nurodė, kad arbitražo jurisprudencijoje nėra įtvirtinta precedento doktrina, tačiau arbitrų kolegija bandys, jei tai leis bylos įrodymai, priimti tokius pat sprendimus kaip ankstesnėse CAS bylose⁸⁵. Taigi kaip matyti iš visos šios nuoseklios CAS jurisprudencijos, Tarptautinis sporto arbitražas formuoja arbitražams nebūdingą praktiką dėl precedento doktrinos. Pažymime, jog atsižvelgiant į tai, kad CAS yra nepaprastai svarbus sporto ginčų sprendimo organas, kuris sprendžia gana specifines – drausmines,

---

⁸¹ Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisijos (UNCITRAL) internetinis puslapis. [žiūrėta 2012 m. kovo 17 d.]. Prieiga internetu:

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention_status.html.

⁸² Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 64.

⁸³ 2010 m. liepos 16 d. CAS sprendimas Nr. 2008/A/1545 byloje Andrea Anderson, LaTascha Colander Clark, Jearl Mikes-Clark, Torri Edwards, Chryste Gaines, Monique Hennagan, Passion Richardson v. International Olympic Committee (IOC).

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ *Ibid.*

dopingo bylas, kitokia praktika būtų sunkiai suprantama. Įsivaizduokime situaciją, kai du tos pačios šalies krepšininkai kelių mėnesių skirtumu už dopingo vartojimą analogiškais aplinkybėmis yra diskvalifikuojami. Abu jie kreipiasi į arbitražą ir CAS priima visiškai skirtingus sprendimus. Manytume, jog tokia situacija būtų nesuderinama su protingumo ir teisingumo bei šalių lygiateisiškumo principais. Todėl tokiose specifinėse CAS bylose, kur vyrauja tam tikras nubaudo elementas, manytume, jog šalių susitarimas dėl arbitražo ankstesnės praktikos netaikymo neturėtų būti leidžiamas.

Be to, prie šios grupės CAS teisės šaltinių galime priskirti ir 1908 m. pasirašytą Olimpinę chartiją su vėlesniais jos pakeitimais, kuri numato išimtinę CAS teisę olimpinių ginčų sprendime. Taip pat įvairių tarptautinių bei nacionalinių sporto federacijų, asociacijų ar kitų sporto organizacijų statutus ar reglamentus, kurie įtvirtina CAS apeliacijos teisę šių organų priimtų sprendimui teisėtumui spręsti. Be to, svarbiu teisės šaltiniu čia laikytinas ir Pasaulinės antidopingo agentūros (WADA) kodeksas, kuris numato, kad CAS yra išimtinis organas, kur sportininkai ar sporto organizacijos gali skųsti su dopingo vartojimu susijusius sprendimus.

Antrajai nacionalinių teisės aktų grupei, visų pirma, priskirtina valstybių nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys arbitražo procesą. Šio magistrinio darbo tyrimo aspektu yra svarbūs Šveicarijos ir Lietuvos nacionaliniai teisės aktai, tad juos kiek detaliau ir panagrinėsime. Pirmiausia, atsižvelgiant į tai, kad CAS buveinė yra Lozanoje, Šveicarija ir arbitražo procesas vyksta būtent šioje valstybėje tam tikriems su arbitražu susijusiems klausimams spręsti (pvz. arbitražiniam susitarimui, arbitražo procesui) yra taikoma Šveicarijos teisė, o čia svarbiausiais teisės aktais laikytini 1987 m. gruodžio 18 d. priimtas Šveicarijos tarptautinės privatinės teisės kodeksas (PILA)⁸⁶, tiesa, jo dvyliktasis skyrius, reglamentuojantis tarptautinį arbitražą, bei Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo įstatymas (SCA). Taip pat Šveicarijos PILA 190 str. 2 d. numatytais pagrindais ginčijant CAS priimtus sprendimus ar veiksmus, svarbiu teisės šaltiniu laikytina ir Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo praktika.

CAS nagrinėjant Lietuvos sportininkų ginčus, tokį sprendimą reiktų pripažinti ir įvykdyti Lietuvoje, todėl reikia išsiaiškinti kokie mūsų šalies teisės aktai čia aktualūs. Be abejo, svarbiausiu teisės aktu čia laikytinas 1996 m. priimtas LR Komercinio

---

⁸⁶ 1987 m. Šveicarijoje buvo įvykdyta arbitražo teisės reforma ir priimtas garsusis Privatinės tarptautinės teisės įstatymas (PILA). Jo 176-194 straipsniai yra skirti komercinio arbitražo klausimams. Šiuo įstatymu buvo labai apriboti pagrindai, kuriais remiantis galima panaikinti arbitražo sprendimą, taip pat numatyta galimybė vadinamųjų „ekskliuzinių susitarimų“, kuriais remdamosi šalys gali apskritai atsisakyti nacionalinių teismų priežiūros (Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 72.

arbitražo įstatymas su visais vėlesniais jo pakeitimais bei papildymais ir ypatingai svarbus jo aštuntasis skyrius, reglamentuojantis užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą ir vykdymą. Be to, svarbiu šaltiniu yra ir Lietuvos Apeliacinio Teismo bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika šiems sprendžiant bylas dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. Taip pat tam tikrus klausimus, susijusius su arbitražu (pvz. 293 str. kaip vienas iš bylos nutraukimo pagrindų yra tai, jog yra įsiteisėjęs arbitražo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to pateis dalyko ir tuo pačiu pagrindu; 296 str. kaip vienas iš atvejų, kada teismas pareiškimą palieka nenagrinėtu yra tada, jei iškėlus bylą paaiškėja, kad šalys yra tarpusavyje sudariusios sutartį, perduoti tą ginčą spręsti arbitražui, arba jeigu bylos nagrinėjimo metu šalys susitaria perduoti ginčą spręsti arbitražui ir pan.), nustato ir LR Civilinio proceso kodeksas⁸⁷. Svarbiu teisės šaltiniu laikytinas ir LR Civilinis kodeksas⁸⁸, kurio 1. 37 str. 7 d. yra numatyta arbitražiniam susitarimui taikytina teisė bei nuostatos, reglamentuojančios šalių (tiek fizinių, tiek juridinių asmenų) teisumą bei veiksnumą.

Prie trečiosios grupės, t.y. sutartinių šaltinių, priskiriama ginčo šalių sudaryti susitarimai, kuriais šalys sutaria dėl arbitrų skaičiaus bei konkrečių arbitrų, taip pat ginčo, kurį perduoda nagrinėti CAS. Atkreipiame dėmesį, jog nors CAS pateiktos pavyzdinės arbitražinės išlygos, kaip jau buvo minėta, įtvirtina visų sporto ginčų sprendimą arbitraže, tačiau šalims niekas nedraudžia sporto ginčų sprendimą CAS apriboti tik tam tikrais konkrečiais ginčais.

Taigi, kaip matyti iš viso to, kas aukščiau išdėstyta, šiuo atveju nagrinėjome tik Lietuvos sportininkų ar sporto organizacijų ginčui CAS taikytinus teisės aktus, ir tai tik tuos, kurie reglamentuoja procesą, todėl galima tik įsivaizduoti, kokia daugybė teisės aktų yra taikoma arbitraže prie įvairių valstybių procesinius klausimus reglamentuojančių teisės aktų pridėjus ir materialinę ginčo pusę reguliuojančius teisės aktus.

2.4.2. CAS procesinė teisė (lex arbitri)

CAS procesinius klausimus reguliuoja CAS kodeksas bei CAS *ad hoc* arbitražo taisyklės. Tačiau CAS kodeksas susideda vos iš 70 straipsnių, o CAS *ad hoc* arbitražo taisyklės jų turi dar mažiau – vos 23 straipsnius, kai tuo tarpu, pavyzdžiui, LR

---

⁸⁷ LR Civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.

⁸⁸ LR Civilinis kodeksas // valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

Civilinio proceso kodeksas susideda iš 818 straipsnių⁸⁹. Tad gali kilti klausimas, ką daryti tokiais atvejais, kurių CAS kodeksas ar CAS *ad hoc* arbitražo taisyklės nereguliuoja. Pažymėtina, jog CAS *ad hoc* arbitražo taisyklių 7 punkto 2 dalis nurodo, kad arbitražo procesas vyksta pagal Šveicarijos Tarptautinės privatinės teisės akto (PILA) dvylikto skyriaus taisykles, tuo tarpu CAS kodeksas nenurodo, pagal kokias taisykles sprendžiami kodekse nsureguliuoti procesiniai dalykai.

Šiuo klausimu tarptautinio arbitražo teisės yra plėtojamos dvi pagrindinės teorijos: arbitražo vietos (*lex arbitri*) ir delokalizacijos. Pirmoji jų teigia, kad arbitražo procesui yra taikoma arbitražo buvimo vietos teisė⁹⁰, o antroji įtvirtina, kad tarptautinio arbitražo procesas turi būti atskirtas nuo valstybės, kurioje jis vyksta teisės kontrolės⁹¹. Šveicarijos PILA 176 str. 1 d. yra įtvirtinta, kad šio akto dvylikto skyriaus normos taikomos arbitražams, kurių vieta yra Šveicarijoje ir jei bent viena iš arbitražo šalių Šveicarijoje neturi savo buveinės ar nuolatinės gyvenamosios vietos. Tačiau daugelis šio įstatymo nuostatų yra dispozityvinės. Taigi šalys savo susitarimu gali nustatyti arbitražo skyrimo tvarką (179 str. 1 d.), arbitravimo procedūrą (182 str. 1 d.) ir kt.⁹² Taigi, kaip matyti, Šveicarijos įstatymų leidėjas laikosi pirmosios doktrinos, o tai patvirtina ir pats CAS. 2010 m. rugsėjo 9 d. sprendime CAS nurodė, kad pagal Šveicarijos PILA nuostatas CAS turi jurisdikciją spręsti savo jurisdikcijos klausimus, o šio įstatymo 186 str., reglamentuojantis, kaip arbitražas turi spręsti savo jurisdikcijos klausimus, yra tiesiogiai taikytinas CAS⁹³.

---

⁸⁹ Iš tikrųjų toks palyginimas gal ir nėra visiškai tinkamas, atsižvelgiant į tai, kad LR CPK, kaip ir kitų valstybių nacionaliniai proceso kodeksai, reglamentuoja ne tik vienos (pirmos) instancijos bylų nagrinėjimą, tačiau ir apeliacinę bei kasacinę procedūras, proceso atnaujinimo klausimus, įtvirtina atskirų kategorijų bylų nagrinėjimo ypatumus, ypatingosios teisenos klausimus ir pan. Tačiau ir be šių arbitražo procesams nebūdingų klausimų, nacionaliniai procesiniai įstatymai yra daug išsamesni ir detalesni.

⁹⁰ Pažymėtina, jog ši doktrina vyrauja tiek tarptautinio arbitražo teorijoje, tik ir praktikoje ir buvo įtvirtinta tiek 1923 m. Ženevos protokole, tiek ir plačiai taikomoje 1958 m. Niujorko konvencijoje.

⁹¹ Šios doktrinos pagrindinė idėja, kad tarptautinis arbitražas vietoj dvigubos teismų kontrolės: pirmiausia *lex arbitri*, o vėliau ir sprendimo įvykdymo valstybės, būtų tik pastaroji kontrolės rūšis (Redfern A., Hunter M Law and Practice of International Commercial Arbitration // London: Sweet and Maxwell. 2003. P 89). Pažymėtina, jog šios doktrinos ištakos siejamos su valstybės imuniteto doktrina, o vėliau ji imta taikyti ir kituose tarptautinio arbitražo ginčuose. Tačiau ši doktrina įtvirtina daug nesklandumų, pirmiausia dėl to, kad tarptautinis arbitražas visada turi būti susietas su kokia nors valstybe. Tai įgalina prašyti nacionalinių teismų pagalbos renkant įrodymus, užtikrinant ieškininius reikalavimus, pripažįstant ir vykdant arbitražinį susitarimą ar arbitro sprendimą (Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 83-84).

⁹² Be to, atkreiptinas dėmesys, jog ši doktrina paprastai leidžia šalims savo susitarimu nustatyti arbitražo taisykles, tačiau jos negali pažeisti taikytinos procesinės teisės imperatyvių normų, kurios dažniausiai yra susijusios su sąžiningo proceso principu (Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 87)

⁹³ 2010 m. rugsėjo 9 d. CAS sprendimas Nr. 2009/A/1910 byloje Telecom Egypt Club v. Egyptian Football Association (EFA).

2.4.3. Ginčo sprendimui CAS taikytina materialinė teisė

Vienas iš nedaugelio visuotinai pripažįstamų tarptautinio komercinio arbitražo teisinių dėsnių yra šalių valios autonomija pasirenkant materialinę teisę. Jis reiškia, kad šalių susitarimas dėl jų tarpusavio santykius reguliuojančios teisės yra absoliutus ir turi viršenybę prieš bet kokias nacionalines kolizines normas⁹⁴. Atitinkamas taisyklės įtvirtina ir CAS kodeksas. Jo R45 str. yra numatyta, kad (aut. pas. įprastinės procedūros metu) ginčas turi būti sprendžiamas pagal šalių pasirinktas teises taisykles⁹⁵, o nesant tokio šalių pasirinkimo, pagal Šveicarijos teisę (ang. *The Panel shall decide the dispute according to the rules of law chosen by the parties or, in the absence of such a choice, according to Swiss law*). Manytume, jog tokia norma nėra visiškai aiški, kadangi gali kilti klausimų, ar šalims nesusitarus dėl ginčui taikytinos materialinės teisės klausimų, jau iškart turi būti žiūrima į Šveicarijos materialinės teisės aktus, ar tokiu atveju turi būti nagrinėjama, kokias kolizines taisykles dėl tarptautiniam arbitražui taikytinos materialinės teisės nustato Šveicarijos PILA. Tuo tarpu CAS šią normą taiko taip, jog iškart žiūrima į Šveicarijos materialinę teisę. 2003 m. rugsėjo 15 d. byloje CAS nurodė, kad CAS kodekso R45 str. įtvirtina, jog nesant šalių susitarimo yra taikoma Šveicarijos materialinė teisė. Yra bendra taisyklė, kad nuostatos dėl teisės pasirinkimo nurodo į materialinę teisę⁹⁶.

Be to, pažymėtina, kad CAS kodekso R45 straipsnis nevysiškai atitinka Šveicarijos PILA 187 str., kuriame yra nurodyta, kad arbitrų kolegija ginčus sprendžia pagal šalių pasirinktą teisę, o nesant tokio susitarimo pagal teisę, kuri yra labiausiai susijusi su ginču. Taigi pagal šias taisykles Šveicarijos teisė turėtų būti taikoma tik tuo atveju, jei ji labiausiai būtų susijusi su ginčo dalyku, o ne visais atvejais, kai šalys dėl to nėra susitarusios, kaip kad nurodo CAS kodekso R45 str.

Taip pat svarbu paminėti, kad įprastinės procedūros metu CAS kodeksas šalims leidžia susitarti, jog ginčas bus sprendžiamas *ex aequo et bono* (liet. Remiantis teisingumu ir gera valia). Vertindamas tokį šalių pasirinkimą CAS yra pažymėjęs, kad šalių laisvė pasirinkti ne nacionalinių valstybių teisę taip pat yra ribojama ir šie ribojimai

⁹⁴ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 89.

⁹⁵ Pažymėtina, jog ši norma reiškia, kad šalys gali pasirinkti ne tik kurios nors valstybės nacionalinius įstatymus, bet ir kitokio pobūdžio normas. Toks leidimas išskaitomas iš preciziško skirtumo tarp įstatymuose vartojamų formuluočių: tarp šalių galimybės pasirinkti „teisę“ ir „teisė taisyklės“ (ang. *rules of law*). Pirmuoju atveju aiškinama, kad šalims leidžiama pasirinkti nacionalinę teisės sistemą, antruoju – bet kokio pobūdžio materialines teises taisykles nepriklausomai nuo to, ar jos yra vienos ar kelių nacionalinių teisės sistemų elementai, ar bendrieji teisės principai, ar *lex mercatoria* taisyklės (Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas. 1995. P 93).

⁹⁶ 2003 m. rugsėjo 15 d. CAS sprendimas Nr. 2003/O/486 byloje Fulham FC / Olympique Lyonnais.

kyla iš viešosios tvarkos. Tiesa, pažymėtina, jog tai yra vertinama kaip tarptautinė/visuotinė viešoji tvarka, o tai neseniai yra patvirtinęs ir Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas (2006 m. kovo 8 d., bylos Nr. 4P.278/2005)⁹⁷.

CAS kodekso R58 straipsnis įtvirtina, jog apeliacinės procedūros metu CAS sprendžia ginčus pagal taikytiną reguliavimą ir šalių pasirinktas teises taisykles, o nesant tokio susitarimo pagal teisę valstybės, kurioje yra federacijos, asociacijos ar kitokios sporto organizacijos, kurios sprendimas yra skundžiamas, buveinė arba pagal teises taisykles, kurių taikymą teisėjų kolegija laiko tinkamu. Šiuo paskutiniu atveju arbitrų kolegija turi pateikti priežastis savo tokio pasirinkimo. Taigi, kaip matyti iš šios normos, apeliacinės procedūros atveju, šalys negali pasirinkti, jog ginčas bus sprendžiamas remiantis *ex aequo et bono* principu, kadangi galimybė pasirinkti taikytinas teises taisykles neapima šio principo, kas, manytina, atsižvelgiant į apeliacinės procedūros pobūdį, yra visiškai teisinga.

Be to, nėra aišku, kodėl įprastinės procedūros metu arbitrai yra labiau apriboti taikytinos teisės pasirinkimu, palyginus su apeliacine procedūra, kadangi šiuo atveju nesant šalių pasirinkimo, arbitrai gali pasirinkti teises taisykles, kurios jų manymu yra tinkamos, o įprastinės procedūros metu tik Šveicarijos teisę.

Kiek kitokios taisyklės yra numatytos ginčų sprendimui *ad hoc* procedūra. CAS *ad hoc* procedūros taisyklių 17 p. yra įtvirtinta, kad ginčai yra sprendžiami pagal Olimpinę chartiją, taikytinus reglamentus, bendruosius teisės principus ir teises taisykles, kurių taikymas toje situacijoje yra tinkamas. Taigi, kaip matyti, šiose taisyklėse nėra numatyta šalių galimybės pasirinkti ginčo santykiams taikytiną materialinę teisę.

2.4.4. Arbitrai. Arbitrų paskyrimas

Norint išspręsti ginčą arbitražu, pirmiausia reikia atlikti tam tikrus veiksmus, t.y. susitarti, kiek arbitrų spręs kilusį ginčą ir kokia bus jų skyrimo tvarka. Nors šių klausimų išsprendimas yra gana svarbus, ypatingai atsižvelgiant į tai, kad kilus ginčui šalims sunku bendradarbiauti, arbitražinėse išlygose tokie dalykai yra retai numatomi. Tada šie klausimai sprendžiami į pagalbą pasitelkiant institucinių arbitražų taisykles ar nacionalinius teisės aktus. Reikia atkreipti dėmesį, kad CAS pavyzdinėse arbitražo išlygose yra rekomenduojama pasirinkti išplėstinius šių išlygų variantus, būtent įtraukiant arbitrų skaičių (ang. „The Panel will consist of one [or three] arbitrator(s).“) ir taip

⁹⁷ 2007 m. balandžio 24 d. sprendimas Nr. 2006/A/1180 byloje Galatasaray SK v. Frank Ribery and Olympique de Marseille.

palengvinat arbitražo formavimą. Taigi pirmasis klausimas, kuri šalys, kilus ginčui, turi išspręsti yra arbitrų skaičiaus pasirinkimas.

CAS kodekso R40.1 str. yra numatyta, kad įprastinės arbitražo procedūros metu ginčą nagrinėja vienas arba trys arbitrai⁹⁸. Tiek vienas, tiek kitas pasirinkimas turi savų privalumų bei trūkumų, kuriuos toliau ir aptarsime.

Vieno arbitro pasirinkimo metu bylos nagrinėjimas gali būti daug paprastesnis bei greitesnis, nes reiks derinti ir atsižvelgti tik į vieno arbitro užimtumą. Be to, toks nagrinėjimas yra ir pigesnis, kadangi visi mokesčiai ir išlaidos bus skaičiuojamos tik vienam arbitrai, o ne trimis. Taip pat toks arbitražas žymiai greičiau bus suformuojamas ir sprendimas žymiai greičiau bus priimtas, kadangi vienasmeniui arbitrai nereiks konsultuotis su kolegomis⁹⁹. Kaip tokio arbitražo trūkumas yra įvardijama tai, kad ypač sudėtingesnių bylų atveju, arbitras dėl konfidencialumo įsipareigojimo neturės su kuo pasitarti.

Trijų arbitrų kolegijos privalumas yra tai, kad kiekviena iš šalių turi galimybę pasirinkti savo arbitrą. Tokia galimybė yra ypatingai svarbi tarptautinio arbitražo atveju, kurio metu yra kalbiniai, tradiciniai ir kultūriniai skirtumai ne tik tarp šalių, tačiau ir tarp pačių arbitrų. Tokia mišri arbitrų kolegija gali užtikrinti, kad bylos nagrinėjimo metu bet kokie galimi nesutarimai (pvz., dėl teisinių sistemų skirtumų ar kalbos neatitikimų) bus tinkamai išsprendžiami¹⁰⁰. Be to, sudėtingesnių bylų atveju, arbitrai turi galimybę pasitarti, išklaudyti įvairių nuomonių, taigi ir priimti labiau išdiskutuotą bei skirtingomis nuomonėmis pagrįstą sprendimą. Taigi kiekvienu konkrečiu atveju šalys įvertinusios įvairias aplinkybes turi pasirinkti vieno arba trijų arbitrų kolegiją¹⁰¹. Šalims to nepadarus, CAS kodeksas numato, jog tokiu atveju (įprastinės

---

⁹⁸ Arbitrų skaičius yra šalių susitarimo reikalas, tad įdomu, kaip būtų vertinamas atvejis, jei šalys savo susitarimu nustatytų porinį arbitrų skaičių. Kaip nurodyta G. Domino ir V. Mikelėno vadovėlyje „Tarptautinis komercinis arbitražas“ iš esmės toks susitarimas turėtų būti vykdomas, tačiau tai draudžia kai kurių valstybių nacionaliniai įstatymai. Tokio draudimo nesilaikymas paprastai nelemia arbitražinio susitarimo negaliojimo, tik nustatyta tvarka turi būti paskirtas papildomas arbitras. Kad arbitražą sudarytų neporinis arbitrų skaičius, reikalaujama ir Prancūzijoje, Italijoje, Belgijoje, Ispanijoje. Porinis arbitražas iš esmės pripažįstamas visose kitose Europos Sąjungos valstybėse, ypač Anglijoje bei JAV ir Šveicarijoje. Taigi, kadangi CAS buveinė yra Lozanoje (Šveicarijoje) manytina, jog šalims pasirinkus porinį arbitrų skaičių, nekiltų problemų vykdant tokią šalių valią.

⁹⁹ Redfern A., Hunter M. *Law and Practice of International Commercial Arbitration* // London: Sweet & Maxwell. 2003. P 192.

¹⁰⁰ Redfern A., Hunter M. *Law and Practice of International Commercial Arbitration (Student edition)* // London: Sweet & Maxwell. 2003. P 193.

¹⁰¹ Pažymėtina, jog tarptautinio arbitražo praktikoje paprastai yra sudaroma trijų arbitrų kolegija. Tokiu atveju arbitražo procesas yra daug brangesnis palyginus su vieno arbitro kolegijos arbitražu ir sprendimui priimti reikalingas ilgesnis laiko tarpas. Tačiau trijų arbitrų kolegijos sprendimas šalims yra patikimesnis ir priimtinesnis (Redfern A., Hunter M. *Law and Practice of International Commercial Arbitration (Student edition)* // London: Sweet & Maxwell. 2003. P 194). Be to, pažymėtina, kad daugelio Europos valstybių

procedūros metu) skyriaus pirmininkas paskiria arbitrų skaičių, atsižvelgdamas į ginčo sumą ir sudėtingumą. Kiek kitokios taisyklės yra numatytos apeliacinės procedūros metu. Šiuo atveju CAS kodekso R50 str. nurodo, kad arbitrų kolegija susideda iš trijų arbitrų, nebent apeliantas įrodo, kad apeliacijos pateikimo metu šalys sutarė dėl vienasmenio arbitro. Taigi, šiuo atveju galioja trijų arbitrų prezumpcija, nebent įrodoma, jog yra kitoks šalių susitarimas.

Ad hoc arbitražo atveju šio arbitražo taisyklių 11 punktą numato, kad gavus prašymą, *ad hoc* skyriaus pirmininkas sudaro trijų teisėjų kolegiją ir paskiria tokios kolegijos pirmininką. Tačiau pirmininkui įvertinus visas aplinkybes ir nustačius, kad ginčas bus tinkamai išnagrinėtas gali būti paskirtas ir vienasmenis arbitras (*ad hoc* arbitražo taisyklių 11 punkto 2 papunktis). Taigi, kaip matyti iš aukščiau aprašytų CAS arbitražo taisyklių, CAS *ad hoc* arbitražo atveju nėra šalių pasirinkimo dėl arbitrų skaičiaus¹⁰².

Kalbant apie arbitražo formavimą, svarbu aptarti ir arbitrų skyrimo tvarką. Pažymėtina, jog CAS kodekso R40 str. 2 d. yra numatyta, jog šalys arbitrais pasirenka asmenis iš CAS sudaryto sąrašo. Todėl pirmiausia turime išsiaiškinti, kokia tvarka ir pagrindais asmenys yra įrašomi arbitrais į šį sąrašą, bei kokie reikalavimai keliami CAS arbitrams.

Šio darbo pradžioje, aprašant CAS bei jo istoriją buvo minėta CAS bei Šveicarijos Aukščiausiajame Teisme nagrinėta raitelio Elmar Gundel byla, kuri sąlygojo nemažus Tarptautinio sporto arbitražo pasikeitimus. Būtent ši byla nulėmė ir pasikeitimus, skiriant asmenis CAS arbitrais. Pagal dabartinės CAS kodekso redakcijos S13 str. arbitrai yra paskiriami CAS Tarybos, pasiūlius Tarptautiniam Olimpiniam Komitetui, Tarptautinėms federacijoms ir Nacionaliniams olimpiniais komitetams. Šie asmenys arbitrais yra paskiriama ketverių metų kadencijai, kuri gali būti pratęsiama. CAS kodekso S13 str. 2 d. reikalauja, kad būtų ne mažiau nei 150 arbitrų. Tačiau pagal dabartinius CAS internetiniame puslapyje pateikiamus duomenis arbitrų yra žymiai daugiau - 264 arbitrai. Be to, kodekso S16 str. taip pat numato, kad skiriant arbitrus turi būti užtikrinamas tinkamas žemynų ir skirtingų teisinių kultūrų atstovavimas¹⁰³.

įstatymuose (tarp jų ir Lietuvos) įtvirtinta taisyklė, kad, nesant šalių susitarimo, arbitražą sudaro trys arbitrai (Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 156).

¹⁰² Tokį šalių pasirinkimo teisės suvaržymą, kaip ir kitus suvaržymus CAS *ad hoc* arbitražo atveju aptarsime kiek vėliau šiame darbe.

¹⁰³ Įdomumo dėlei verta paminėti arbitrų skaičiaus pasiskirstymą įvairiuose pasaulio regionuose: Afrika – Prancūziškai kalbančios šalys (13), Afrika – angliškai kalbančios šalys (8), Šiaurės Amerika (39), Centrinė Amerika ir Karibų jūros regiono šalys (6), Pietų Amerika (13), Vakarų Azija (4), Rytų Azija (23), Europa (130), Okeanija (28). Pažymėtina, jog daugiausia arbitrų CAS turi Jungtinės Amerikos Valstijos (29),

CAS kodekso S14 str. įtvirtina ir reikalavimus arbitrams. Taigi CAS arbitrai turi atitikti šiuos keturis reikalavimus: 1. Turėti teisinį išsilavinimą; 2. Turėti žinių (kompetencijos) sporto ir tarptautinio arbitražo teisėje; 3. Turėti gerą sporto šakų išmanymą; 4. Gerai mokėti bent vieną arbitražo darbinę kalbą (anglų arba prancūzų). Pažymime, jog negalime visiškai sutikti su tokiais nustatytais reikalavimais. Jau buvo minėta, kad ginčus Tarptautiniame sporto arbitraže gali spręsti asmenys, paskirti CAS Tarybos ir įrašyti į arbitrų sąrašus. Būtent iš tokio sąrašo šalys gali pasirinkti arbitrus. Atkreipiame dėmesį, jog tokie reikalavimai gali pažeisti šalių galimybę pasirinkti asmenis, kuriems jie nori suteikti teisę spręsti kilusį ginčą. Pažymėtina, jog bendra taisyklė yra tokia, kad bet kuris fizinis asmuo gali būti paskirtas arbitru ir vienintelis visais atvejais jam keliamas reikalavimas yra veiksnumas¹⁰⁴. Aišku, atsižvelgiant į ginčo sudėtingumą ar specifiškumą, šalys gali nustatyti ir papildomus reikalavimus arbitrams (dažniausiai arbitrams tokie reikalavimai ir yra nustatomi neapsiribojant vien vieninteliu reikalavimu – veiksnumu). Ypatingai tokie reikalavimai yra pateisinami specializuotų arbitražų atvejais, kadangi sprendamos tokius ginčus šalys turi turėti ir atitinkamų žinių. Be to, skiriant arbitrus ir nustatant jiems reikalavimus, turi būti atsižvelgiama ir į arbitrų skaičių, t.y. vienokie reikalavimai gali būti taikomi, kai bylą nagrinėja vienas arbitras, ir kiek kitokie, kai bylą nagrinėja arbitrų kolegija. Tarptautiniame arbitraže, kai byla yra nagrinėjama vieno arbitro paprastai yra paskiriamas asmuo turintis teisinį išsilavinimą. Tai paaiškinama tuo, kad net tose situacijose, kur ginčas yra santykinai paprastas, dažnai kyla sudėtingos proceso ar taikytinos teisės nustatymo problemos¹⁰⁵, todėl atsižvelgiant į galimų sudėtingų teisinių klausimų kilimą ginčo nagrinėjimo metu ir kvalifikuotam tokių problemų sprendimui, kaip vienintelį arbitrą geriausia paskirti teisinį išsilavinimą turintį asmenį. Kitokia situacija gali būti, kai ginčą nagrinėja trijų arbitrų kolegija. Be to, tokiu atveju reikalavimai kolegijos sudėčiai susiję su vienu arbitražo privalumu palyginus su teismo procesu, t.y., kad arbitraže arbitrais gali būti įvairių išsilavinimą turintys asmenys, kurie gali kvalifikuotai išspręsti ginčo nagrinėjimo metu kilusius specifinius klausimus. Tokiu atveju pageidautina, kad bent vienas arbitras (geriausia kolegijos pirmininkas)

Australija (21) ir Šveicarija (20). Tokie skaičiai yra paremti tuo, kad būtent šiose trijose valstybėse yra CAS buveinės. Po šių trijų valstybių pagal arbitrų skaičių rikiuojasi Prancūzija (18), Didžioji Britanija (16), Vokietija (13), Kanada (10). Pažymėtina, jog Rusija turi vos vieną arbitrą, Kinija (6), o Lietuva savo arbitrų CAS neturi (CAS internetinio puslapio duomenys. [žiūrėta 2012 m. kovo 12 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/d2wfiles/document/452/5048/0/liste20nationalités20nov202011.pdf>.)

¹⁰⁴ Redfern A., Hunter M. *Law and Practice of International Commercial Arbitration* (Student edition) // London: Sweet & Maxwell. 2003. P 204.

¹⁰⁵ Redfern A., Hunter M. *Law and Practice of International Commercial Arbitration* (Student edition) // London: Sweet & Maxwell. 2003. P 205.

turėtų teisinį išsilavinimą, o kitą atitinkamą išsilavinimą priklausomai nuo ginčo pobūdžio. Atsižvelgiant, kad CAS yra sprendžiami labai įvairaus pobūdžio ginčai (pirmoje šio darbo dalyje išsiaiškinome, kad sporto teisė apima įvairias teisės šakas) ir didžiąją šių ginčų dalį sudaro taip vadinami apeliacinės procedūros ginčai (iš kurių daugiausia - dopingo ginčai)¹⁰⁶, manytina, jog būtų visiškai tikslinga, šalia teisinį išsilavinimą turinčių asmenų, į minėtą CAS arbitrų sąrašą įtraukti bent jau medicininį išsilavinimą turinčius asmenis. Tokios pozicijos pagrindimui, kaip pavyzdį pateiksime paskutinę (2012 m. kovo 12 d. duomenimis) CAS išnagrinėtą bylą¹⁰⁷, kuri, kaip galima nuspėti, susijusi su dopingo vartojimu. Šioje byloje abu Rusijos dviratininko dopingo testai buvo teigiami ir atsižvelgdama į tai Rusijos dviračių sporto federacija paskyrė sportininkui papeikimą, diskvalifikavo jį iš Tour de France lenktynių penktojo etapo bei paskyrė 1500 Šveicarijos frankų baudą. Nepatenkinta tokiu Rusijos dviračių sporto federacijos sprendimu Tarptautinė dviračių sporto sąjunga pateikė apeliaciją CAS, prašydama sportininkui paskirti dviejų metų diskvalifikaciją.

Nagrinėdama šį ginčą, CAS kolegija nustatė, kad sportininką nuo 15 m. kamuoja tam tikros kraujagyslių ligos, kad jis dėl šios ligos turi reguliariai konsultuotis su gydytojais, dėl šios ligos sportininkui neseniai buvo atlikta operacija ir jos gydymui rekomenduota naudoti tam tikrus vaistus. Šiuos vaistus sportininkas turėjo bei vartojo ir Tour de France lenktynių metu. Atsižvelgdama į visą šią situaciją, arbitrai kolegija nustatė, kad šių preparatų naudojimas buvo pateisinamas medicininėmis priežastimis, t.y. vaistai buvo paskirti sportininko asmeninio gydytojo jo sveikatos problemoms gydyti, o ne turint tikslą geriau pasiruošti varžyboms.

Taigi kaip puikiai iliustruoja aukščiau pateiktas pavyzdys dopingo byloje susiduriama su įvairių draudžiamų medikamentų naudojimu, kurie padeda sportininkams pasiekti geresnių rezultatų, tačiau tam tikrais atvejais jie yra būtini dėl sportininko sveikatos problemų. Būtent šiuos kylančius medicininius klausimus, t.y. kokį poveikį jie turėjo sportininko rezultatams, ar jei tikrai buvo būtini sveikatos problemoms gydyti ir pan., žymiai geriau gali nustatyti bei įvertinti medicininį išsilavinimą turintis asmuo. Be to, taip pat atkreiptinas dėmesys, kad dauguma bylų arbitraže yra sprendžiama trijų

---

¹⁰⁶ Remiantis CAS internetiniame puslapyje pateikiama 2 statistinių duomenų lentelė, matome, kad nuo 1995 m. iki 2010 m. imtinai CAS išnagrinėjo 2256 bylas iš kurių 1892 (o tai sudaro beveik 84 proc.) bylos buvo nagrinėtos apeliaciniame CAS skyriuje.

¹⁰⁷ 2012 m. vasario 29 d. Tarptautinio sporto arbitražo Apeliacinio skyriaus priimtas sprendimas Nr. CAS 2011/A/2645, byloje Union Cycliste Internationale (UCI) v. Alexander Kolobnev and Russian Cycling Federation.

arbitrų kolegijos¹⁰⁸, todėl būtų visiškai suprantama, jog tokias bylas spęstų įvairų (ne tik teisinį) išsilavinimą turintys arbitrai.

Be to, pažymėtina, kad kiekvienas išrinktas arbitras pagal CAS kodekso S18 str. turi pasirašyti nešališkumo bei konfidencialumo pasižadėjimus ir yra įpareigojami tretiesiems asmenims neatskleisti jokios informacijos (CAS kodekso S19).

Taigi, kaip jau buvo minėta aukščiau įprastinės procedūros metu CAS arbitrais yra paskiriami asmenys iš CAS arbitrų sąrašo. CAS kodekso R 40.2 str. 2 d. nurodo, kad tuo atveju, kai šalys numato, jog bylą nagrinės vienas arbitras, šalys abipusiu sutarimu per penkiolika dienų tokį arbitrą turi pasirinkti, o jei per nustatą terminą to nepadaroma, arbitrą paskiria skyriaus pirmininkas. Tuo atveju, jei šalys numato, kad bylą nagrinės trijų arbitrų kolegija, ieškovas tokį asmenį turi pateikti kartu su ieškininiu pareiškimu arbitražui, o atsakovas per teismo nustatytą terminą, skaičiuojamą nuo ieškininio pareiškimo gavimo dienos. Jei šalys šia savo teise nepasinaudoja, vietoj šalių arbitrus paskiria skyriaus pirmininkas. Šalims paskyrus savo arbitrus, šie paskiria trečiąjį, kuris tampa kolegijos pirmininku, o šiems nesutarus, trečiąjį arbitrą paskiria skyriaus pirmininkas (CAS kodekso R40.2 str. 3 d.).

CAS kodeksas taip pat reglamentuoja ir arbitrų nušalinimo tvarką. Šio kodekso R34 str. numato, kad arbitrai gali būti pareiškiamas nušalinimas, jei yra pagrįstas pagrindas manyti arbitro nepriklausomumu, o toks nušalinimas turi būti pareikštas per 7 dienas nuo susižinojimo apie tokį pagrindą egzistavimo. Taip pat arbitrai gali būti nušalinami nuo pareigų atlikimo, jei netinkamai vykdo savo pareigas (CAS kodekso R35 str.), o arbitrai mirus, atsistatydinus ar nušalinus privalo būti paskiriamas naujas arbitras.

Taigi, paskyrus arbitrus, prasideda pasirengimas bylos nagrinėjimui arbitražo posėdyje. Tačiau tam, kad pasirengimas arbitražo posėdžiui bei pats arbitražas vyktų sklandžiai prieš tai dar reikia išsiaiškinti daugybę klausimų, kuriuos žemiau ir nagrinėsime.

---

¹⁰⁸ Nors nėra pateikiama statistinės informacijos apie pasirenkamas arbitrų kolegijų sudėtis, tačiau atsižvelgiant į tai, kad dauguma atvejų tarptautinių arbitražų metu yra pasirenkama kolegiali sudėtis, skaitant CAS bylas dažniausiai sutinkamos kolegialios sudėtys bei į CAS bylų paieškoje pateiktą užklausą dėl vienasmenių arbitrų sudėties (bylų paieškoje pateikus užklausą „sole arbitrator“, buvo surastos vos 35 bylos [žiūrėti <http://jurisprudence.tas-cas.org/sites/Search/results.aspx?start1=1>], galime daryti pagrįstas išvadas, jog arbitraže vyrauja trijų arbitrų sudėtys.

2.5. Arbitražo procesas

2.5.1. Arbitražo proceso principai

CAS kodekse ar CAS *ad hoc* arbitražo taisyklėse nieko nėra kalbama apie CAS principus, tačiau tai nereiškia, kad bylų nagrinėjimo CAS metu principai nėra taikomi. Priešingai, kaip ir teismo nagrinėjimo metu, principai yra labai svarbūs, o jų pažeidimas gali būti pagrindu panaikinti priimtą CAS sprendimą (Šveicarijos PILA 190 str. 2 d. d. punktas) ar atsisakyti jį pripažinti ir vykdyti (LR Komercinio arbitražo įstatymo 40 str. 1 d. 2 p.). Todėl toliau plačiau ir panagrinėsime bylų nagrinėjimo CAS metu taikomus proceso principus. Pažymėtina, jog dalis šių principų yra analogiškai teismo proceso principams, o dalis – visiškai jiems skirtingi.

Vienas svarbiausių bei pagrindinių arbitražo proceso principų yra šalių autonomijos principas. Jo esmė ta, kad ginčo šalys gali laisvai susitarti dėl tarp jų kilusio ginčo nagrinėjimo arbitražu procedūros¹⁰⁹. Pavyzdžiui, pagal CAS kodekso normas, šalys gali pasirinkti kiek arbitrų (vienas ar trys) nagrinės jų ginčą, bei savo nuožiūra iš CAS sąrašo pasirinkti arbitrus, nustatyti, kokia kalba vyks bylos nagrinėjimas, kokioje vietoje, kokios teisinės taisyklės bus taikytinos ginčo sprendimui ir pan. Nepaisant to, kad šalys turi plačią galimybę nusistatyti bylos nagrinėjimo arbitraže procedūrą, tačiau reikia pažymėti, kad tokia šalių teisė nėra absoliuti. Šalių nustatyta bylos nagrinėjimo procedūra turi neprieštarauti imperatyvioms normoms ir arbitražo vietos viešosios tvarkos reikalavimams, taip pat turi neprieštarauti tarptautinių konvencijų nuostatomis, kuriose įtvirtinti sąžiningo arbitražo proceso principai¹¹⁰. Taigi pirmasis apribojimas šalims susijęs su draudimu pažeisti valstybės, kur bus nagrinėjama byla, viešąją tvarką ar įstatymus. Antrasis apribojimas numato, kad šalys savo susitarimu negali nustatyti trečiųjų asmenų teisių ir pareigų arbitražo procese¹¹¹. Šis apribojimas pasireiškia tuo, kad arbitrai negali įpareigoti trečiųjų asmenų pateikti tam tikrus įrodymus, atvykti liudytojais ir pan. Trečiasis apribojimas, susijęs su antru pagrindiniu arbitražo principu – šalių lygiateisiškumu, kuris pasireiškia tuo, kad viso bylos nagrinėjimo arbitraže metu šalys turi turėti lygias teises ir vienai iš jų negali būti suteikiama daugiau teisių ar privilegijų.

Kaip dar vienas pagrindinių principų yra laikomas teisės būti išklaustyta rungimosi procese principas. Toks principas apima du kitus principus, įtvirtintus

¹⁰⁹Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 192.

¹¹⁰ Redfern A., Hunter M. Law and Practice of International Commercial Arbitration (Student edition) // London: Sweet & Maxwell. 2003. P 205.

¹¹¹Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 195.

Šveicarijos PILA 182 str. 3d., kurių nesilaikymas pagal Šveicarijos PILA 190 str. 2 d. punktą d gali būti pagrindas arbitražo sprendimui panaikinti. Rungimosi principas kiekvienai šaliai garantuoja teisę išnagrinėti visus įrodymus, pateiktus kitos šalies, ir išdėstyti savo nuomonę, pateikti teisinius argumentus bei įrodymus. Tuo tarpu teisės būti išklausytam principas kiekvienai šaliai suteikia teisę pateikti savo nuomonę ginčo klausimais, pateikti įrodymus, dalyvauti juos tiriant bei suteikia teisę apskritai dalyvauti arbitražo procese¹¹². Viena tokių bylų, kurioje buvo teigiama, jog buvo pažeistas teisės būti išklausytam principas, yra CAS nagrinėta Canas byla. Šioje byloje Argentinos tenisininkas ginčijo jo diskvalifikavimą, kas buvo padaryta dėl įvairiausių CAS sprendimo aprašomoje dalyje nurodytų priežasčių. Konstatuojamoje dalyje arbitražo kolegija įvertino visus faktus ir argumentus, išskyrus vieną, būtent tą, kad diskvalifikacija buvo prieštaraujanti Argentinos nacionalinei teisei, ypatingai konkurencijos teisei bei bendriesiems teisės principams (ypač proporcingumui). Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas čia nurodė, kad nėra žinoma, kodėl CAS sprendime nepasisakė dėl šių priežasčių, todėl toks „tylėjimas“ yra pagrindas panaikinti CAS sprendimą. Taigi, tai reiškia, kad CAS sprendime visais atvejais turi pasisakyti, kodėl nevertina vienų ar kitų argumentų, pateiktų šalių, net jei ir taip yra akivaizdu, kad argumentai yra nesusiję su nagrinėjama byla¹¹³. Kita šio principo taikymui svarbu CAS byla Urquijo Goitia tarp Ispanijos pilietybę turinčio žaidėjo agento ir Brazilijos futbolininko, gyvenančio Portugalijoje. Šioje byloje CAS nusprendė, kad agento sutartis su žaidėju buvo reguliuojama FIFA reglamento bei subsidiariai Šveicarijos teisės. Atsižvelgiant į tai, arbitražo kolegija pripažino, kad tokia sutartis, remiantis Šveicarijos teise, yra niekinė. Toks sprendimas buvo apskųstas teismui ir Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas byloje nurodė, kad Šveicarijos teisė neturi jokio ryšio su byla (išskyrus tai, kad ji čia subsidiariai taikoma), todėl akivaizdu, kad Šveicarijos darbo įstatymai galėjo būti taikomi tik tuo atveju, jei agentas turėtų savo veiklos vykdymo vietą Šveicarijoje¹¹⁴. Taigi pagal Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo formuojamą praktiką, teisės būti išklausytam principai yra pažeidžiami, jei arbitrai neįvertina visų šalių argumentų, arba įvertina ir pasisako dėl to, ko šalys byloje neginčija.

---

¹¹²Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010. P 16.

¹¹³*Ibid.* P 17.

¹¹⁴*Ibid.* P 18.

Šalia jau aptartų pagrindinių arbitražo proceso principų galime išskirti ir kelis šalutinius, tokius kaip konfidencialumas, operatyvumas, CAS sprendimų galutinumas bei arbitrų nepriklausomumas ir nešališkumas.

Konfidencialumas, kaip vienas arbitražo principų ir privalumų, yra įtvirtintas CAS kodekso 43 str., kuris numato, kad bylos nagrinėjimo CAS procedūros yra konfidencialios. Šalys, arbitrai ir CAS įsipareigoja tretiesiems asmenims neatskleisti jokių faktų ar kitos su ginču susijusios informacijos be CAS leidimo, o CAS sprendimai yra neskelbiami, nebent šalys su tuo sutinka arba CAS skyriaus pirmininkas taip nusprendžia.

Nors operatyvumas, kaip procesinis principas yra deklaruojamas ir teismo proceso kodeksuose (pvz., LR Civilinio proceso kodekso 7 str. 1 d. nurodo, kad teismas imasi šiame kodekse nustatytų priemonių, kad būtų užkirstas kelias procesui vilkinti, ir siekia, kad byla būtų išnagrinėta teismo vieno posėdžio metu, jei tai nekenkia tinkamai išnagrinėti bylą, taip pat, kad įsiteisėjęs teismo sprendimas būtų įvykdytas per įmanomai trumpesnę laiką ir kuo ekonomiškiau), tačiau dėl pernelyg didelių teismo proceso formalumų, teismuose retai yra pasiekiamas. Su operatyvumu glaudžiai susijęs ir galutinumas, kuris reiškia, kad arbitražo sprendimas yra galutinis ir tik išimtiniais atvejais gali būti skundžiamas (CAS kodekso R46 str. 2 d.; R59 str. 4 d.; CAS *ad hoc* arbitražo taisyklių 21 p.).

Kaip ir teismo procese, kaip dar vieną principą galima išskirti arbitrų nepriklausomumą ir nešališkumą. Tai įtvirtinta CAS kodekso S18 str. 2 d., kuri numato, kad paskyrus arbitrais, jie turi pasirašyti deklaraciją, kurioje patvirtina, kad savo funkcijas atliks nepriklausomai, nešališkai ir vadovaudamiesi CAS kodekso nuostatomis.

Kaip jau buvo minėta aukščiau, CAS apeliacinė procedūra kai kuriais aspektais panaši į baudžiamąjį procesą, todėl verta išsiaiškinti, ar čia taikomi ir baudžiamosios teisės principai. Vienoje iš savo bylų CAS yra pažymėjęs, kad baudžiamosios teisės principai paprastai nėra taikomi, kai yra peržiūrimos asociacijų paskirtos nuobaudos. Tokios nuobaudos yra grynai civilinės teisės dalykas, todėl tik civilinės teisės ir civilinio proceso principai gali būti taikomi bylose, kuriose yra nagrinėjamos asociacijų paskirtos nuobaudos, tarp kurių ir sankcijos už dopingo vartojimą¹¹⁵.

Taigi, kaip matyti iš tokios formuojamos praktikos, CAS procesui yra taikomi tik civiliniam procesui būdingi principai, nepaisant apeliacine procedūra CAS nagrinėjamų bylų pobūdžio. Dalis šių principų yra analogiški teismo proceso principams,

---

¹¹⁵ 2002 m. sausio 28 d. CAS sprendimas Nr. 2001/A/345 byloje M. v. Swiss Cycling.

dalis – jam nebūdingi, o kiti – visiškai kam priešingi. Toliau darbe bus nagrinėjamas arbitražo procesas ir, pirmiausia, bendrieji arbitražo proceso klausimai.

2.5.2. Arbitražo vieta ir kalba

Šveicarijos PILA 176 str. 3 d. yra įtvirtinta, kad arbitrai privalo paskirti bylos nagrinėjimo vietą, jei šalys ar arbitražo institucija to nepadaro. Tuo tarpu CAS kodekso R28 str. yra įtvirtinta, kad arbitražo kolegijų bylų nagrinėjimo vieta yra Lozanoje, Šveicarija. Tačiau esant tam tikromis aplinkybėmis ir pasikonsultavus su šalimis, arbitrų kolegijos pirmininkas, o jei jis dar nėra paskirtas atitinkamo skyriaus pirmininkas, gali nuspręsti, jog bylos nagrinėjimas vyks kitoje vietoje. Atitinkamai CAS *ad hoc* arbitražo taisyklių 7 p. 1 papunktis numato, kad *ad hoc* skyriaus bylų nagrinėjimo vieta yra Lozanoje, Šveicarija, tačiau Olimpinių žaidynių metu ginčai gali būti nagrinėjami Olimpinių žaidynių vietoje, ar bet kurioje kitoje vietoje, kuri arbitrų manymu yra tinkama. Arbitražo vieta yra labai svarbi dėl keleto priežasčių. Visų pirma, jau buvo minėta, kad arbitražo vietos teisė taikoma tiek arbitražine išlygai, tiek ir bylų nagrinėjimo procesui. Tačiau CAS arbitražo atveju jo buveinė yra Šveicarijoje, todėl visoms CAS nagrinėjamoms byloms yra taikoma Šveicarijos proceso teisė. Pažymėtina, jog visais atvejais taikoma Šveicarijos teisė, nepaisant to, kad CAS be Loanos savo buveines turi ir Sidnėjuje bei Niujorke¹¹⁶. Tai pažymėta ir teismų praktikoje, pavyzdžiui, Australijos teismo sprendime. Prieš pat Sidnėjau Olimpines žaidynes CAS Sidnėjuje nagrinėjo dviejų Australijos sportininkų bylą. Vienas šių sportininkų CAS sprendimą ginčijo Naujojo Pietų Velso Apeliaciniame teisme. Teismas byloje pasakė, kad pagal Australijos komercinio arbitražo įstatymą (1984 m.) sudarytas arbitražinis susitarimas buvo ne nacionalinis, bet tarptautinis, todėl nepriklausantis Australijos teismų jurisdikcijai. Nors fizinė arbitražo vieta buvo Sidnėjuje, Australijoje, teisinė vieta, kaip tai ir pažymėta arbitražiniame susitarime buvo Lozanoje, Šveicarija – CAS buveinėje. Todėl toks CAS sprendimas tam tikromis aplinkybėmis gali būti ginčijamas Šveicarijos teismuose¹¹⁷. Antra, arbitražo vietą galima pasirinkti ir dėl ekonominių priežasčių, pavyzdžiui, kad šalims arbitražo vieta būtų kuo arčiau jų gyvenamosios vietos.

Taigi, nors CAS procesas paprastai vyksta Lozanoje, tačiau tam tikrais atvejais byla gali būti nagrinėjama ir kitoje vietoje, tačiau tokiam procesui vis tiek bus

¹¹⁶ Thorton K.. P. Sports Law // Sudbury, Massachusetts: Jones and Bartlett Publishers. 2011. P 768.

¹¹⁷ Gardiner S. Sports Law (second edition) // London, Sydney: Cavendish Publishing Limited. 2001. P 260.

taikoma Šveicarijos teisė, o sprendimas galės būti skundžiamas Šveicarijos Aukščiausiajam Teismui.

Kitas svarbus aptarti CAS klausimas yra kalba. CAS kodekso R29 str. 1 d. numato, kad CAS darbinės kalbos yra prancūzų ir anglų. Nesant šalių susitarimo, arbitrų kolegijos primininkas, o jei jis dar nepaskirtas atitinkamo skyriaus pirmininkas, gali parinkti vieną iš šių dviejų kalbų. Pasirinkus kalbą, bylos nagrinėjimas vyksta išimtinai pasirinkta kalba, nebent šalys ir arbitrai sutaria kitaip. Tuo tarpu šio straipsnio 2 d. nurodyta, kad šalys gali pateikti prašymą, jog bylos nagrinėjimui būtų naudojama kita kalba, jei arbitrų kolegija ir CAS, kaip institucija, su tuo sutinka. Pažymėtina, jog CAS *ad hoc* arbitražo taisyklės nenumato šalių galimybės pasirinkti arbitražo kalbą, o arbitražo proceso kalbą (iš anglų ir prancūzų kalbų) parenka *ad hoc* skyriaus pirmininkas. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad pagal CAS kodekso R29 str. 3 d. arbitrų kolegija gali reikalauti, kad visis dokumentai, pristatyti kita kalba nei nustatyta proceso kalba, būtų išversti į pasirinktą proceso kalbą. Tačiau pažymėtina, kad tai yra arbitrų kolegijos teisė, bet ne pareiga. Vienoje iš bylų CAS pasakė, kad nėra būtina reikalauti, kad šalis pristatytų patvirtintą dokumentų vertimą, jei jie buvo pateikti kita kalba nei pasirinkta proceso kalba, jei arbitrai gali šiuos dokumentus suprasti ir jei dėl to nenukenčia atsakovo interesai bei nepažeidžiama jo teisė būti išklaustam (t.y. toje byloje apeliantas pateikė dokumentus kita kalba nei buvo arbitražo proceso kalba, tačiau ta kalba buvo atsakovo advokato gimtoji kalba)¹¹⁸.

Taigi, kaip matyti, arbitražo kalba yra svarbi ne tik dėl to, kad nuo pasirinktos arbitražo kalbos nemažai priklauso ir proceso išlaidos (t.y. išlaidos dokumentų vertimui, vertėjams ir pan.), tačiau nesilaikant pasirinktos arbitražo kalbos, gali būti pažeistas šalies teisės būti išklaustam principas, o tai yra vienas arbitražo sprendimų panaikinimo pagrindų.

2.5.3. Arbitražo išlaidos

Pinigų sumos, kurias šalys privalo sumokėti arbitražui už ginčo išsprendimą, yra vadinamos arbitražo išlaidomis ir skirstomos į tris rūšis: 1. Atlyginimas už darbą arbitrams (honoraras); 2. Administracinės išlaidos; 3. Išlaidos, susijusios su bylos nagrinėjimu¹¹⁹. Pažymėtina, jog CAS išlaidos priklauso nuo CAS skyriaus, kuriame yra nagrinėjama byla, t.y. įprastinėje arbitražo procedūroje yra mokamos administracinės

¹¹⁸ 2007 m. rugpjūčio 21 d. sprendimas Nr. 2007/A/1207 byloje Parma F.C. v. Portsmouth City F.C.

¹¹⁹ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 206.

išlaidos bei užmokestis arbitrams, tuo tarpu apeliacinėje procedūroje, šalys yra atleidžiamos nuo šių mokesčių¹²⁰. Tačiau CAS kodekso 65.4 str. leidžia ir išimti iš šios taisyklės, nustatydamas, kad, esant tam tikroms aplinkybėms, savo iniciatyva ar arbitrų kolegijos pirmininko prašymu apeliacinio skyriaus pirmininkas gali nuspręsti ir apeliacinės procedūros metu taikyti CAS kodekso R64 str. Be to, pažymėtina, kad išlaidas, patirtas dėl kviestų liudytojų, vertėjų, ekspertų, kiekviena šalis turi pasidengti pati (CAS kodekso R64.3 str. ir R65.3 str. 2 d.). Pabrėžtina, kad ir *ad hoc* arbitražuose bylos yra nagrinėjamos nemokamai, o šalys turi pasidengti tik prieš tai nurodytas išlaidas (*ad hoc* arbitražo taisyklių 22 p.).

Tiek įprastinėje, tiek apeliacinėje procedūroje tolesni veiksmai gali vykti tik tada, kai ieškovas ar apeliantas, pateikdamas ieškinį ar apeliacinį skundą, sumoka 1000 Šveicarijos frankų registravimo mokestį (CAS kodekso R64 str. 1 d. bei R65.2 str. 2 d.). Kai yra sumokamas šis mokestis ir suformuojama arbitrų kolegija, įprastinės procedūros metu, CAS institucija, remdamasis CAS kodekso R64 str. bei CAS internetiniame puslapyje pateikiamais administracinių išlaidų dydžiais (jei ginčas neturi piniginės išraiškos, remdamasis diskrecijos teise), nustato mokėtinas administracinių išlaidų sumas. Jos priklauso nuo ginčo sumos ir susideda iš dviejų dalių: pastovios sumos ir procentinės išraiškos¹²¹. Ši CAS institucijos nustatyta suma avansu turi būti sumokėta abiejų šalių lygiomis dalimis, o jos nesumokėjimas reiškia, kad ieškinys ar apeliacinis skundas yra atsiimami (CAS kodekso 64.2 str. 2 d.).

Tiek įprastinės, tiek ir apeliacinės procedūros pabaigoje CAS institucija suskaičiuoja visas šalių patirtas arbitražo išlaidas, o arbitrų kolegija šią sumą įvardija sprendime ir nurodo, kuri šalis turi padengti jas padengti ar kokia proporcija šalys turi jas pasidalinti.

Pažymėtina, jog CAS kodekse nėra nurodyta arbitrams mokamų sumų, o jų dydžius nustato CAS generalinis sekretorius, atsižvelgdamas į kiekvieną arbitro darbą ir skirtą laiką. Atkreiptinas dėmesys, kad CAS internetiniame puslapyje yra pateikiami valandiniai CAS arbitrų užmokesčio dydžiai, kurie priklauso nuo ginčo sumos ir nustatyti fiksuota pinigine suma, svyruojančia nuo 250 Šveicarijos frankų, mokamų už ginčą, kurio suma nesiekia milijono Šveicarijos frankų, iki 400 Šveicarijos frankų, už ginčą, kurio

---

¹²⁰ Kaufman-Kohler G. Switzerland: Court of Arbitration for Sport: defining characteristics of the Court of Arbitration for sport // International Arbitration Law Review. 1998.

¹²¹ Administracinių išlaidų apskaičiavimo lentelės yra pateikiamos CAS internetiniame puslapyje, todėl detaliau darbe jų nenagrinėsime. Jas galima rasti internetiniu adresu: <http://www.tas-cas.org/arbitration-costs>.

suma viršija dešimt milijonų Šveicarijos frankų. Tačiau skyriaus pirmininkas, esant generalinio sekretoriaus siūlymui, gali nuspręsti, jog galutinė mokama suma gali nukrypti nuo šių nustatytų dydžių. Ir kaip pagrindinė to priežastis yra įvardijamas ginčo sudėtingumas. Be to, šalia užmokesčio už darbą, kiekvienam arbitrai turi būti atlyginamos ir jo patirtos išlaidos: kelionė, maistas, viešbutis ir pan.

Kalbant apie arbitražo išlaidas svarbu paminėti CAS 2010 m. balandžio 19 d. bylą. Šioje byloje arbitrai kolegija nusprendė, kad ieškovas pateikė ieškinį siekdamas apsaugoti Fidžio sportininkų interesus, kurie siekė varžytis Sandraugos žaidynėse. Dėl tam tikrų ypatingų ir neįprastų bylos aplinkybių bei išteklių skirtumo¹²², nors ieškinys ir buvo atmestas, arbitrai kolegija nusprendė, kad arbitražo išlaidos, turi būti lygiomis dalimis paskirstytos Fidžio sporto asociacijai bei nacionaliniam olimpiniam komitetui ir Sandraugų žaidynių federacijai, o kiekviena šalis turi pasidengti patirtas išlaidas už teisinę pagalbą ir kitas su bylos nagrinėjimu susijusias išlaidas¹²³.

2.5.4. Procesiniai terminai. Arbitražo proceso dalyviai

Procesinis terminas – tai nustatytas laikotarpis, per kurį arbitražo proceso dalyviai turi teisę arba privalo atlikti tam tikrus procesinius veiksmus. Terminus gali nustatyti pačios ginčo šalys, arbitražas, arba jie yra nustatomi atitinkamose taisyklėse¹²⁴. CAS kodeksas nenustato per kiek laiko turi būti išnagrinėta byla įprastinės procedūros metu. Tačiau vidutiniškai toks bylų nagrinėjimas trunka nuo 6 iki 12 mėnesių nuo ieškinio ar apeliacinio skundo padavimo dienos¹²⁵. Tuo tarpu apeliacinės procedūros ar *ad hoc* procedūros atveju CAS kodeksas bei *ad hoc* arbitražo taisyklės tokius terminus numato: 3 mėnesiai nuo apeliacinio skundo padavimo arbitrai kolegijai dienos (CAS kodekso R59 str. 5 d.) bei 24 valandos nuo prašymo pateikimo dienos (*ad hoc* arbitražo taisyklių 18 p.). Be bylų išnagrinėjimo terminų, CAS kodeksas pateikia ir įvairių procesinių veiksmų atlikimo terminų, pavyzdžiui, R49 str. numato, kad federacijos,

---

¹²² Šioje byloje ieškovas – Fidžio sporto asociacija ir nacionalinis olimpinis komitetas, yra organizacija, atsakinga už koordinavimą Fidžio komandų šioms dalyvaujant įvairiose sporto varžybose, tarp jų Olimpinėse žaidynėse, Ramiojo vandenyno žaidynėse bei Sandraugų žaidynėse. Tuo tarpu atsakovas – Sandraugų žaidynių federacija yra organizacija, atsakinga už Sandraugos žaidynių organizavimą ir kontrolę. 2006 m. gruodį Fidžio teisės dėl karinių veiksmų nuverčiant savo vyriausybę Sandraugos taryboje buvo suspenduotos, o 2009 m. Fidžis buvo visiškai suspenduotas nuo Sandraugos žaidynių. Byloje kilo klausimas, ar toks sprendimas yra teisingas pagal Sandraugos žaidynių federacijos konstituciją.

¹²³ 2010 m. balandžio 19 d. CAS sprendimas Nr. 2010/O/2039 byloje Fiji Association of Sports and National Olympic Committee (FASANOC) v. Commonwealth Games Federation (CGF).

¹²⁴ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 209.

¹²⁵ Kaufman-Kohler G. Switzerland: Court of Arbitration for Sport: defining characteristics of the Court of Arbitration for Sport // International Arbitration Law Review. 1998.

asociacijos ar kitos sporto organizacijos statute ar reglamente nesant termino, per kurį turi būti pateiktas apeliacinis skundas, toks terminas laikytinas 21 diena nuo ginčijamo sprendimo gavimo dienos; R40.2 str. 2 d. numato šalims 15 d. terminą susitarti dėl vienasmenio arbitro kandidatūros ir pan. Bet kuriuo čia nurodytu atveju, gali kilti terminų skaičiavimo klausimų, į kuriuos atsako CAS kodekso R32 str. Čia numatyta, kad nedarbo ir švenčių dienos yra įtraukiamos į terminus, o jei jos yra paskutinės termino dienos, terminas prasitęsia iki pirmos po jos einančios darbo dienos. Šiame straipsnyje taip pat įtvirtinta, jog esant pateisinamoms priežastims, tokie terminai arbitrų kolegijos pirmininko ar skyriaus pirmininko gali būti pratęsti, jei jie dar nebuvo pasibaigę.

Kitas svarbus aptarti klausimas yra arbitražo proceso dalyviai. Jais galima laikyti visus asmenis vienokiu ar kitokiu būdu dalyvaujančius arbitražiniame byloje nagrinėjime. Tokie asmenys yra skiriami į tris grupes: 1. Arbitrai; 2. Šalys ir jų atstovai; 3. Kiti proceso dalyviai¹²⁶. Su arbitrais susiję klausimai jau buvo aptarti, todėl čia aptarsime šalis ir iš dalies kitus proceso dalyvius.

CAS kodeksas nepateikia šalių sąvokos, tačiau šalių sąvoka arbitraže analogiška šalių sąvokai, naudojamai teismo procesuose. Taigi šalys – tai materialinių teisinių santykių subjektai, kurių ginčą jų susitarimu turi išspręsti arbitražas. Šalimis arbitražo procese gali būti tiek fiziniai, tiek ir juridiniai asmenys, tačiau būtina, kad abi proceso šalys turėtų teisnumą ir būtų veiksnios¹²⁷. Lietuvoje fizinių asmenų teisnumą nustato LR CK 2.2 str. 1 d., o veiksnumą – 2.5 str. 1 d., tuo tarpu juridinių asmenų teisnumas ir veiksnumas atsiranda tuo pačiu metu, t.y. nuo juridinio asmens įsteigimo (LR CK 2.63 str. 1 d.).

CAS kodekso R41 str. reglamentuoja daugiašalį arbitražą, t. y. tokį arbitražą, kuriame yra keletas ieškovų ir/ar atsakovų. Tai reiškia, kad arbitraže taip pat galimas ir procesinio bendrininkavimo institutas. CAS kodekso 41.1 str. 2 d. numato, kad tokiu atveju, jei ginčą turi nagrinėti vienas arbitras, jis turi būti paskiriamas visų šalių bendru sutarimu, o jei trys – tuomet šalis, kurios pusėje yra keletas asmenų turi susitarti dėl bendro arbitro paskyrimo. Tačiau gali pasitaikyti atveju, kai byloje yra trys ar daugiau šalių ir visos jos turi skirtingus interesus byloje. CAS kodeksas numato, kad tokiu atveju abu arbitrai turi būti paskiriami bendru visų šalių sutarimu.

Pažymėtina, kad CAS kodeksas gana detalai reglamentuoja ir trečiųjų šalių institutą. CAS kodekso R41.3 str. yra įtvirtinta, kad jei trečiasis asmuo siekia dalyvauti

---

¹²⁶ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 210.

¹²⁷ *Ibid.*

arbitraže, per 10 dienų nuo tos dienos, kai arbitražas sužinojo apie tokį jo ketinimą, turi pateikti prašymą bei nurodyti ištraukimo į arbitražą priežastis. Tačiau atkreiptinas dėmesys, jog tokia šalis arbitraže gali dalyvauti, tik jei yra dėl to sudarytas arbitražinis susitarimas. Pasibaigus nustatytiems terminams dėl trečiųjų asmenų įstojimo į arbitražo procesą, kolegijos primininkas, o jei šis dar nepaskirtas skyriaus pirmininkas, turi nuspręsti dėl trečiųjų asmenų dalyvavimo procese. Tuomet pasikonsultavus su šalimis, arbitražo kolegija turi nustatyti trečiųjų asmenų statusą ir jų teises procese. Įsitraukus į bylą trečiajam asmeniui, arbitražo kolegija sustabdo bylos nagrinėjimą, taip suteikdama laiko šalims pasiruošti gynybai nuo trečiojo asmens reikalavimo (CAS kodekso R41.3 str.).

Pažymėtina, jog yra labai svarbu jau pačioje ginčo pradžioje nustatyti tinkamas šalis ir nuspręsti dėl trečiųjų asmenų dalyvavimo procese. 2008 m. rugpjūčio 28 d. sprendime¹²⁸ CAS nurodė, kad bet koks sprendimas, kurį CAS priimtų prieš Turkijos futbolo federaciją neturėtų jokių teisinių padarinių, nes federacija nėra šios bylos šalis. CAS taip pažymėjo, kad CAS neturi įgaliojimų įtraukti trečiąją šalį į arbitražo procesą. Tai yra apelianto pareiga, atstovaujamo profesionalaus teisininko, ginčo pradžioje nustatyti, kas yra tinkamas atsakovas byloje¹²⁹.

Šiame kontekste taip pat svarbu aptarti ir procesinių teisių perėmimo klausimą. Pažymėtina, jog šis klausimas CAS kodekse nėra reglamentuotas, o taip pat ir CAS praktikoje nėra šios situacijos aiškinimo taisyklių. Todėl šiuo atveju galima vadovautis tik bendraisiais sutarčių bei prievolių teisės principais. Šie bendrieji principai numato, kad vienai iš sutarties šalių nustojus egzistuoti, jos teisės ir pareigos, kylančios iš sutarties, pereina įpėdiniams, išskyrus atvejus, kai sutartis buvo grynai asmeninio pobūdžio. Arbitražinis susitarimas yra laikomas sutartimi. Todėl vienai iš šio susitarimo šalių nustojus egzistuoti, jos teisių perėmėjui arbitražinis susitarimas liktų galioti, jei jame nenumatyta ko kita. Vadinas, įvykus teisių perėmimui materialinėje teisėje, įvyktų ir teisių perėmimas arbitražo procese¹³⁰.

Nei CAS kodeksas nei CAS *ad hoc* arbitražo taisyklės nenumato jokių reikalavimų šalių atstovams ir nurodo, jog šalys gali būti atstovaujamos bet kurio jų pasirinkto asmens (CAS kodekso R30 str., CAS *ad hoc* arbitražo taisyklių 8 p.).

¹²⁸ 2008 m. rugpjūčio 28 d. sprendimas Nr. 2008/A/1602 byloje A. v. Caykur Rizespor Kulubu Dernegi.

¹²⁹ Šioje byloje buvo nutrauktas apelianto sutartis su Atsakovu (futbolo klubu). Tokį sprendimą apeliantas apskundė Turkijos futbolo federacijai, o pastarosios sprendimą skundė CAS, tačiau atsakovu įtraukė tik futbolo klubą, bet ne kartu futbolo klubą bei federaciją.

¹³⁰ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 212.

Be šalių ir arbitrų, kitais proceso dalyviais yra laikomi kiti vienu ar kitu aspektu byloje dalyvaujantys asmenys: liudytojai, ekspertai, vertėjai, arbitražo institucija bei tam tikrais atvejais ir teismas.

2.5.5. Laikinosios apsaugos priemonės

CAS kodekso R37 str. reglamentuoja laikinųjų apsaugos priemonių taikymą. Šis straipsnis numato, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti pritaikytos tik CAS pateikus ieškinį ar apeliacinį skundą. Tokiu atveju šalies prašymu CAS gali pritaikyti laikinasias apsaugos priemones, tačiau prieš tai dėl jų pritaikymo turi būti įvertinti ir kitos šalies argumentai. Pažymėtina, jog CAS savo praktikoje laikosi pozicijos, kad, sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą, turi būti įvertinama, ar šia priemone galima apsaugoti apeliantą nuo galimos nepataisomos žalos, ar apeliacinis skundas yra pagrįstas ir apeliantui yra didelė tikimybė laimėti ginčą ir, ar apelianto interesai nusveria kitos šalies interesus¹³¹.

Kadangi laikinųjų apsaugos priemonių taikymas ne visada išimtinai priklauso tik arbitražo kompetencijai svarbu išsiaiškinti, kada arbitražas jas gali pats pritaikyti, o kada būtina prašyti valstybės teismų pagalbos. Taigi pagal tai, kaip šiuos klausimus sprendžia nacionalinė teisė, visas pasaulio valstybes galima suskirstyti į tris grupes: 1. Valstybės, kurių nacionalinė teisė numato, jog laikinųjų apsaugos priemonių taikymas arbitražo procese yra išimtinė valstybės teismų kompetencija, todėl arbitražo teismas tokių priemonių taikyti negali; 2. Valstybės, kurių nacionalinė teisė nustato, jog laikinųjų apsaugos priemonių taikymas arbitražo procese yra išimtinė arbitražo teismo kompetencija; 3. Valstybės, kurių nacionalinė teisė leidžia taikyti laikinasias apsaugos priemones tiek valstybės teismui, tiek arbitražo teismui¹³². Šveicarijos PILA 183 str. 1 d. numato, kad arbitražas gali pritaikyti laikinasias apsaugos priemones, tuo tarpu šio straipsnio 2 d. numatyta, kad šaliai, kurių atžvilgu laikinosios apsaugos priemonės yra pritaikytos nevykdant savanoriškai, arbitražas gali kreiptis pagalbos į valstybės teismus. Tuo tarpu CAS skirtingai yra reglamentuojamas laikinųjų apsaugos priemonių klausimas, priklausomai nuo arbitražo procedūros. CAS kodekso R37 str. 2 d. yra numatyta, kad apeliacinės procedūros atveju šalys aiškiai atsisako teisės dėl laikinųjų apsaugos

¹³¹ 2008 m. rugpjūčio 28 d. sprendimas Nr. 2008/A/1602 byloje A. v. Caykur Rizespor Kulubu Dernegi; 2003 m. rugsėjo 15 d. sprendimas Nr. 2003/O/486 byloje Fulham FC / Olympique Lyonnais; 2006 m. sausio 19 d. sprendimas Nr. 2005/A/990 byloje P. v. IIHF ir kt.

¹³² Mikelėnas V. Arbitražo proceso klausimai remiantis Lietuvos teismų praktika // Justitia, 2006.Nr. 2 (60). P 27.

priemonių pateikti prašymą valstybės teismui, tuo tarpu toks laikinųjų apsaugos priemonių atsisakymas nėra taikomas įprastinės procedūros metu. Taigi matyti, kad Šveicarijos teisė bei CAS laikosi trečiosios pozicijos.

Kadangi pritaikius laikinasias apsaugos priemones, jas gali tekti įvykdyti kitoje valstybėje, svarbu išsiaiškinti, kaip tokie sprendimai yra pripažinti ir vykdomi. Teisės doktrinoje šiuo klausimu vyrauja dvi priešingos nuomonės. Vienos šalininkai teigia, kad Niujorko konvencija netaikoma arbitražo sprendimams dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, nes jie nėra galutiniai. Kita nuomonė – Niujorko konvencija taikoma ir arbitražo sprendimams dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bendrais pagrindais, t.y. tokį arbitražo sprendimą galima atsisakyti pripažinti ir įvykdyti ir Niujorko konvencijos 5 str. numatytais pagrindais¹³³. Lietuvoje iki šiol situacija nėra aiški. Dėl šio klausimo Lietuvos teismuose buvo spręsta vos viena byla ir joje Lietuvos Apeliacinis Teismas bei Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sprendė nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo galutinumo klausimą (nes remiantis Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. e punktą gali būti nepripažinti sprendimai, kurie nėra galutiniai), tuo tarpu kaip kad savo straipsnyje¹³⁴ pažymėjo prof. V. Mikelėnas nė vienas teismas šiose bylose neanalizavo esminio šių bylų klausimo – ar 1958 m. Niujorko konvencija apskritai gali būti taikoma tarpiniams sprendimams, t.y. sprendimams dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kurie niekada nėra galutiniai tuo požiūriu, jog galutinis sprendimas yra tik toks sprendimas, kuriuo ginčas išsprędžiamas iš esmės. Taigi vis dar nėra aišku, kaip CAS priimtas sprendimas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, esant reikalui jį įvykdyti Lietuvoje, čia būtų vykdomas.

Aptarėme bendruosius su ginčų sprendimu arbitraže susijusius klausimus, todėl toliau nagrinėsime patį arbitražo procesą.

2.6. Bylos nagrinėjimo Tarptautiniame sporto arbitraže stadijos

Kaip ir bylos nagrinėjimo teisme metu, bylos nagrinėjimas arbitraže turi praeiti tam tikrus etapus. Šie etapai, dar kitaip vadinami proceso stadijomis, yra analogiškai teismo proceso etapams, tiesa, juose atliekami veiksmai turi tam tikrų ypatumų. Būtent šiuos bylų nagrinėjimo CAS etapus bei juose atliekamus veiksmus toliau ir aptarsime.

---

¹³³ Mikelėnas V. Arbitražo proceso klausimai remiantis Lietuvos teismų praktika // *Justitia*, 2006.Nr. 2 (60). P 27.

¹³⁴ *Ibid.* P 28.

Pirmuoju bylos nagrinėjimo etapu arbitraže laikomas bylos iškėlimas ir pasiruošimas posėdžiui. Kadangi arbitraže vyrauja dispozityvumo principas, arbitražo procesas gali prasidėti tik šalių iniciatyva (tiek vienai šaliai kreipiantis su pareiškimu, ieškiniu ar apeliaciniu skundu, tiek ir abiems šalims kartu kreipiantis į CAS dėl tarpusavio ginčo išsprendimo). CAS kodekso R38 str. numato, kad šalis, ketinanti kilusį ginčą spręsti CAS, pastarajam turi pateikti prašymą, nuroydamą tam tikrą informaciją, t.y. tinkamai įvardindama atsakovą bei jo adresą, pateikdama sutrumpintus faktus (aplinkybes) bei teisinius argumentus, dokumentus ar sutartis, iš kurių būtų galima spręsti, kad šalys siekė, jog jų ginčas būtų sprendžiamas arbitražu, informaciją dėl arbitrų skaičiaus ir jų paskyrimo tvarkos, bei įvardinti konkretų arbitrą, jei sutarta dėl trijų arbitrų kolegijos. Be to, CAS kodekso R38 str. 2 d. reikalauja, kad pateikdamas tokį prašymą ieškovas ar apeliantas susimokėtų ir 1000 Šveicarijos frankų registravimo mokestį. Visi šie aukščiau išvardinti veiksmai turi būti atliekami įprastinės CAS procedūros atveju, tuo tarpu apeliacinė procedūra, nors ir labai panaši į pastarąją, tačiau turi tam tikrų skirtumų. Visų pirma, CAS kodeksas apeliacinės procedūros atveju numato 21 dienos terminą nuo ginčijamo sprendimo gavimo dienos pranešimui dėl bylos iškėlimo pateikti. Tiesa, šis terminas gali būti ir ilgesnis ar trumpesnis, jei atitinkamos federacijos, asociacijos ar kitos sporto organizacijos, kurios priimtas sprendimas yra ginčijamas, statutas ar reglamentas numato kitokį terminą. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad čia yra numatytas gana trumpas kreipimosi į CAS terminas, tokiam pareiškimui dėl bylos iškėlimo, keliami ir kiek kitokie reikalavimai, t.y. tokiam pareiškime apeliantas turi nurodyti tik tokius duomenis, iš kurių CAS matytų, jog yra kilęs ginčas ir šis turi kompetenciją jį spręsti: skundžiamo sprendimo kopija; jei būtina, prašymas sustabdyti priimto sprendimo vykdymą bei tokio prašymo priežastys; federacijos, asociacijos ar kitokios sporto organizacijos, kurios sprendimas yra ginčijamas, statuto ar reglamento kopija, iš kurios matytųsi, jog CAS turi jurisdikciją spręsti tokį ginčą. Tuo tarpu, atsižvelgiant į tai, kad motyvuotam ir pagrįstam apeliaciniam skundui surašyti bei kvalifikuotai teisinei pagalbai surasti reikalingas tam tikras laikas, faktinės aplinkybės bei teisiniai bylos argumentai turi būti pateikti per 10 dienų nuo apeliacinio skundo padavimo termino pabaigos. Tokiame apeliaciniame skunde apeliantas taip pat turi nurodyti liudytojų, kuriuos jis nori apklausti pavardes bei aplinkybes, kurias jie gali patvirtinti ar paneigti, ekspertų pavardes bei specializaciją ir įvardinti visas kitas įrodinėjimo priemones, kuriomis šis ketinasi remtis. Tuomet pareiškimas dėl bylos iškėlimo ir apeliacinis skundas CAS administracijos yra išsiunčiamas atsakovui. CAS kodekso R55 str. atsakovui numato 20 d. terminą nuo

minėtų dokumentų gavimo dienos pateikti atsiliepimą į skundą, nurodant savo argumentus dėl pateikto apeliacinio skundo; nuomonę dėl CAS jurisdikcijos, liudytojus, kuriuos ketina apklausti bei įrodymus, kuriuos šie gali patvirtinti ar paneigti, ekspertų pavardes bei specializaciją, jei ketina jais remtis, ir visus kitus įrodymus, kuriais ketina remtis.

Taip pat svarbu pažymėti, kad tiek įprastinės, tiek ir apeliacinės procedūros metu, kai yra akivaizdu, kad nėra arbitražinio susitarimo, CAS imasi visų įmanomų veiksmų, kad šalys susitartų dėl CAS jurisdikcijos ir pastarasis turėtų teisę spręsti tarp šalių kilusį ginčą. Savo praktikoje¹³⁵ CAS yra pažymėjęs, kad jei nėra šalių išankstinio arbitražinio susitarimo ir arbitražas neinformuoja šalių apie tai ir nepaprašo susitarti dėl jurisdikcijos, tačiau šalys savo pareiškimais nurodo, jog pripažįsta CAS jurisdikciją, laikoma, kad CAS yra kompetentingas nagrinėti kilusį ginčą¹³⁶. Be to, abiejų procedūrų metu, skyriaus pirmininkai bei arbitrai viso proceso metu siekia sutaikinti šalis (CAS kodekso R42 str. R56 str. 2 d.).

Taigi šiuos veiksmus galime laikyti pirmuoju šios stadijos etapu. Kaip matyti pagrindinis jos tikslas informuoti šalis apie arbitražo procesą bei susižinoti dėl ko šalys šiame arbitražo procese ginčysis. Antruoju etapu laikytina arbitrų paskyrimas (arbitražo suformavimas), tačiau šį klausimą jau nagrinėjome, todėl čia detaliau jo neaptarsime. Paskyrus arbitrus, prasideda trečiasis pasirengimo bylos nagrinėjimui arbitražo posėdyje etapas – šalių pasikeitimas rašytiniais dokumentais. Pažymėtina, jog šio etapo tikslas – užtikrinti tinkamą ir greitą bylos nagrinėjimą arbitražo posėdyje bei teisingo ir teisėto sprendimo priėmimą¹³⁷, todėl jame siekiama galutinai išsiaiškinti dėl ko šalys ginčijasi, kokias įrodymais remsis, kokius liudytojus ar ekspertus kviesis ir pan.

CAS kodekso R44.1 str. 1 d. numato, kad pasiruošimas bylos nagrinėjimui arbitražo posėdyje paprastai vyksta apsikeičiant rašytiniais dokumentais, tačiau, jei arbitrų kolegija mano, jog yra reikalinga gali būti rengiamas ir žodinis parengiamasis posėdis. Pagal bendrąją taisyklę, šalys apsikeičia po vieną procesinį dokumentą (ieškinį ir atsiliepimą į ieškinį), tačiau esant tam tikroms aplinkybėms, šalys gali pateikti ir dar po vieną dokumentą. Pažymėtina, kad ieškinyje ir atsiliepime į ieškinį šalys gali pateikti ir kitokius reikalavimus ar argumentus nei buvo nurodyti pranešime dėl bylos iškėlimo ir

---

¹³⁵ 2006 m. sausio 24 d. sprendimas Nr. 2005/A/952 byloje Ashley Cole v. Football Association Premier League (FAPL).

¹³⁶ Šioje byloje šalys nebuvo sudariusios arbitražinio susitarimo, tačiau apeliantui ir atsakovui savo dokumentuose CAS pripažinus CAS jurisdikciją, buvo nuspręsta, kad CAS turi jurisdikciją spręsti kilusį ginčą.

¹³⁷ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 221.

atsiliepime į tokį pranešimą. Tačiau vėliau, nesant kitos šalies sutikimo, nauji reikalavimai negalės būti reiškiama. Kartu su ieškiniu bei atsiliepimu į ieškinį, šalys turi pateikti ir visus rašytinius įrodymus, kuriais jos remsis šiame ginče, o vėlesnis jų pateikimas bus galimas tik esant abiejų šalių susitarimui ar arbitrų kolegijai tai leidus. Taip pat šiuose dokumentuose turi būti nurodyti ir liudytojai, kuriuos šalys ketina apklausti bei ekspertai.

Taigi iš viso to, kas čia išdėstyta, galima matyti, kad pasirengimas įprastinės bylos nagrinėjimui CAS trunka kiek ilgiau, kadangi šalys ne iškart turi nurodyti visas faktines aplinkybes bei argumentus. Tai paaiškinama tuo, kad pagal CAS kodeksą bylos apeliacinėje procedūroje turi būti išnagrinėjamos per tris mėnesius nuo apeliacinio skundo perdavimo arbitrų kolegijai dienos, tuo tarpu įprastinės procedūros atveju, kodeksas nepateikia bylų išnagrinėjimo terminų, o remiantis CAS praktika tokios bylos vidutiniškai nagrinėjamos 6 – 12 mėnesių.

Antroji bylos nagrinėjimo stadija – bylos nagrinėjimas arbitražo posėdyje. CAS kodekso R44.2 str. 1 d. numato, kad arbitrų kolegijos pirmininkas paskiria bylos nagrinėjimo datą. Pagal bendrą taisyklę toks posėdis, kuriame iš esmės nagrinėjama byla, t.y. išklausomos šalys bei jų argumentai, liudytojai, ekspertai, tiriami rašytiniai įrodymai ir pan., yra vienas. Arbitrų kolegijos pirmininkas vadovauja arbitražo posėdžiui ir turi užtikrinti, kad pateikiami argumentai atitinka išdėstytus pasirengimo bylos nagrinėjimui metu. Taip pat CAS kodeksas suteikia teisę kolegijos pirmininkui nuspręsti, kad arbitražo posėdis vyks video-konferencijos būdu ar kad tokiu būdu bus apklausiami liudytojai ar ekspertai. Be to, arbitrų kolegija gali ir nerengti žodinio bylos nagrinėjimo, jei mano, jog turi pakankamai rašytinių įrodymų dėl nagrinėjamo ginčo.

Tuo tarpu CAS kodekso R57 str., kuris reglamentuoja apeliacinės bylos nagrinėjimą numato, kad šios procedūros metu CAS arbitrų kolegija turi įgaliojimu peržiūrėti tiek teisės, tiek ir fakto klausimus. Vienoje iš savo bylų CAS pažymėjo, kad šie arbitrų įgaliojimai reiškia, jog CAS apeliacinės procedūros metu bylos yra peržiūrimos *de novo*, o ne tik nusprendžiama, ar institucija, priėmusi ginčijamą sprendimą buvo teisi ar ne. Tokiose bylose CAS tikslas yra priimti nepriklausomą sprendimą, o ne įvertinti ginčijamo sprendimo teisėtumą ar teisingumą¹³⁸. Taigi kartu tai reiškia, kad šalys nėra apribotos pateikti tik tuos faktus ar argumentus, kurie jau buvo pateikti nagrinėjant bylą anksčiau. Kaip vienoje iš nutarčių nurodė arbitrų kolegija, šalių susitarimas dėl visiško

---

¹³⁸ 2009 m. lapkričio 25 d. sprendimas Nr. 2009/A/1912 byloje P. v. International Skating Union (ISU) & CAS 2009/A/1913 Deutsche Eisschnelllauf Gemeinschaft e.V. (DESG) v. International Skating (ISU).

bylos peržiūrėjimo apeliacine tvarka, reiškia, jog toks ginčas pilnai turi būti peržiūrimas ir išnagrinėjamas iš naujo¹³⁹.

Išnagrinėjęs tokias bylas, CAS gali priimti naują sprendimą, pakeičiantį ginčijamą arba panaikinti sprendimą ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti institucijai. Kaip matyti iš CAS R57 str. formuluotės paprastai apeliacinės bylos yra nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, tačiau arbitrų kolegija gali priimti sprendimą ir dėl žodinio bylos nagrinėjimo.

Pažymėtina, kad CAS kodeksas nereglamentuoja arbitražo posėdžio atidėjimo galimybės, tačiau praktikoje tai yra galima dėl įvairių aplinkybių, pavyzdžiui vienai iš šalių neatvykus į posėdį dėl svarbių priežasčių, taip pat esant reikalui išreikalauti naujų įrodymų ir pan.¹⁴⁰ Tuo tarpu bylos sustabdymo institutas yra reglamentuojamas R32 str. 3 d., kur yra nurodyta, kad arbitrų kolegija, o jei ši dar nepaskirta, atitinkamo skyriaus pirmininkas, gavusi prašymą su pagrįstomis priežastimis gali sustabdyti bylos nagrinėjimą tam tikram laikui.

Išnagrinėjus bylą arbitražo teismo posėdyje, pereinama prie trečiosios arbitražo proceso stadijos – sprendimo priėmimo. Pažymėtina, jog ši stadija apima tik sprendimus siaurąja prasme, t.y. tokius, kuriais ginčas yra išsprendžiamas iš esmės. Tuo tarpu, nors CAS kodeksas tiesiogiai to nereglamentuoja, CAS gali priimti ir dalinius bei tarpinius (preliminarius) sprendimus. Tarpiniais sprendimais arbitražas sprendžia įvairius procese iškilusius klausimus, pavyzdžiui, dėl arbitražo jurisdikcijos, šalių ginčui taikytinos teisės ir pan., o dalinis sprendimas priimamas tais atvejais, kai arbitražas išsprendžia ne visą, o tik dalį šalių ginčo.

CAS kodeksas numato, kad CAS sprendimai turi būti priimami arbitrų kolegijos balsų dauguma, surašomi ir pasirašomi. Sprendime taip pat turi būti išdėstomi motyvai, nebent šalys susitarė kitaip. Pažymėtina, jog CAS kodeksas nenumato daugiau jokių kitų arbitražo sprendimui keliamų formos ar turinio reikalavimų, tačiau skaitant CAS sprendimus, galima padaryti išvadą, jog CAS sprendimai susideda iš keturių dalių: įžanginės, aprašomosios, motyvuojamosios ir rezoliucinės. Atkreiptinas dėmesys, jog CAS kodekso R59 str. 3 d. yra numatyta, kad arbitrų kolegija, priimdama sprendimą apeliacinėje procedūroje, pirmiausia rezoliucinę tokio sprendimo dalį gali nusiųsti šalims ir po to pateikti sprendimo motyvus. Be to, visis CAS priimti sprendimai, prieš juos

---

¹³⁹ 2008 m. liepos 7 d. sprendimas Nr. 2008/A/1574 byloje Nicholas D'Arcy v. Australian Olympic Committee.

¹⁴⁰ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 227.

pasirašant, turi būti peržiūrėti ir įvertinama, ar jie atitinka visus formos reikalavimus ir ar tokiu sprendimu nėra pažeisti pagrindiniai principai (R46 str., R59 str. 2 d.).

Apibendrinat galima teigti, kad pagrindiniu skirtumu tarp apeliacinės ir įprastinės procedūros galima laikyti apeliacinei procedūrai nustatytą pakankamai trumpą terminą bylos išnagrinėjimui, būtent kurie ir nulemia tam tikrus tokių bylų nagrinėjimo ypatumus, kaip antai trumpesnis parengiamasis bylos nagrinėjimo etapas, vyraujantis rašytinis bylos nagrinėjimas ir pan. Be to, įprastinės procedūros metu nagrinėjant bylas paprastai yra laikomasi konfidencialumo principo, o jų metu priimti sprendimai nėra viešai skelbiami. Žinoma, šalys bet kuriuo metu gali nuspręsti priešingai. Tuo tarpu apeliacinę procedūrą reglamentuojančiose CAS normose, nieko nėra kalbama apie konfidencialumą, nepaisant to arbitrai ir visas CAS personalas turi laikytis konfidencialumo įsipareigojimų. Šiuo atveju vyrauja priešingas principas ir sprendimai yra skelbiami, nebent šalys susitaria kitaip¹⁴¹.

Kaip matyti iš viso to, kas aukščiau aprašyta, proceso stadijos, etapai ir juose atliekami veiksmai yra labai panašūs į teismo procesą. Kaip pagrindinius skirtumus būtų galima įvardinti tai, kad 1. arbitražo procesas yra daug mažiau formalizuotas; 2. arbitrai neturi tokių įgaliojimų, kuriuos turi teismas (pvz., atvesdinti liudytojus, išreikalauti įrodymus ir pan.), tačiau bet kuriuo atveju dėl to gali prašyti teismo pagalbos ir; 3. Arbitraže vyrauja konfidencialumo principas, tiesa, su tam tikromis išimtimis apeliacinėje procedūroje.

Taigi galutinio CAS sprendimo priėmimu pasibaigia arbitražo procesas bei arbitrų įgaliojimai. Tačiau šaliai geranoriškai nevykdant CAS sprendimo, dar nereiškia, jog pasibaigia ir pats ginčas. Tokiu atveju, sprendimu ir/ar pačiu arbitražo procesu nepatenkinta šalis, remdamasi tam tikrais atitinkamuose įstatymuose įtvirtintais pagrindais, gali ginčyti tokį sprendimą, o šalis, siekianti įvykdyti CAS sprendimą, turi kreiptis į sprendimo vykdymo valstybės teismą, dėl tokio sprendimo pripažinimo ir vykdymo. Toliau darbe šiuos klausimus ir aptarsime.

2.7. Arbitražo sprendimų ginčijimas

Visuotinai yra priimtina, kad šalys, sudarydamos arbitražinį susitarimą, įsipareigoja savanoriškai, skubiai ir sąžiningai laikytis arbitrų priimto sprendimo¹⁴². Tačiau kaip ir teismo nagrinėjimo metu, pralaimėjusi šalis ieško įvairiausių būdų

¹⁴¹ Gardiner S. Sports Law (second edition) // London, Sydney: Cavendish Publishing Limited. 2001. P 258.

¹⁴² Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 243.

užginčyti priimtą sprendimą. Taigi, nepaisant to, kad arbitražiniame procese nėra instancijų, šalims visgi yra suteikta galimybė ginčyti arbitražo priimtus sprendimus. Tai paaiškinama tuo, kad valstybė prisiima atsakomybę, kad jos teritorijoje vykstantys arbitražai nepažeis pagrindinių žmogaus teisių ir teisingo teisės proceso pagrindų¹⁴³.

Tarptautinio arbitražo sprendimą galima ginčyti dviem būdais. Visų pirma, tai galima daryti arbitražo vietos nacionaliniuose teismuose. Šioje vietoje reikia pažymėti, kad 1958 m. Niujorko konvencija kaip vieną iš pagrindų atsisakyti pripažinti ir įvykdyti tarptautinio arbitražo priimtą sprendimą nurodo tai, jog toks arbitražo sprendimas buvo panaikintas ar suspenduotas arbitražo vietos valstybės ar valstybės, pagal kurios teisę¹⁴⁴ sprendimas buvo priimtas, nacionalinio teismo (ar kitos kompetentingos institucijos). Tačiau problema čia ta, kad CAS sprendimai yra ginčijami Šveicarijos federaliniame tribunole, o pagal Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo įstatymą, tokie sprendimai gali būti ginčijami per 30 dienų nuo arbitražo sprendimo paskelbimo. Tiesa, tam tikrais labai išimtiniais atvejais, nepriklausančiais nuo šalies ar jos atstovo kaltės, šis terminas gali būti atnaujintas pateikus prašymą per 30 dienų skaičiuojant nuo akimirkos, kai išnyko aplinkybės trukdžiusios tai padaryti¹⁴⁵. Taigi, kaip matyti, tarptautinio sprendimo ginčijimo atveju tai gana trumpas laiko tarpas, todėl tokiais atvejais bandyti užginčyti arbitražo priimtą sprendimą nepatenkintai šaliai yra ir kita galimybė – būtent vykdymo valstybės nacionaliniuose teismuose byloje dėl sprendimo vykdymo. Tačiau pastarąją galimybę darbe nagrinėsime vėliau, kalbėdami apie arbitražo sprendimo pripažinimą ir vykdymą, tuo tarpu dabar plačiau panagrinėkime pirmąją galimybę.

Visų pirma, pažymėtina, kad dėl to, jog CAS buveinė yra Lozanoje, Šveicarijoje, Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas (ang. Swiss Supreme Court) turi jurisdikciją peržiūrėti ginčijamus arbitražo sprendimus. Šią teisę Šveicarijos

---

¹⁴³ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 246.

¹⁴⁴ Konvencijoje nėra apibrėžta apie kokią teisę – materialinę ar procesinę - čia yra kalbama, todėl kyla logiškas klausimas kokia teisė čia turima omenyje. Tarptautinio komercinio arbitražo praktikoje bendrai buvo pripažinta, kad žodžiai „arba pagal kurios teisę tas sprendimas buvo priimtas“ reiškia procesinę teisę. Tokią išvadą patvirtina, pavyzdžiui, *JAV International Standard Electric Corp. V. Bridas Sociedad Anonima Petrolera, Industrial Y Comercial* (1990) byla. Byloje buvo sudarytas arbitražinis susitarimas. Arbitražas vyko ir sprendimas buvo priimtas Meksikoje, ginčui taikytina materialinė teisė buvo Niujorko valstijos, o procesinė – arbitražo vietos, Meksikos teisė. Nepatenkinta arbitražo sprendimu JAV įmonė kreipėsi į JAV teismą su reikalavimu panaikinti, argumentuodama, kad pagal 1958 m. Niujorko konvenciją teisę panaikinti arbitražo sprendimą turi ir JAV, kaip valstybė, kurios materialinė teisė byloje buvo taikytina. Tačiau JAV teismas nustatė, kad minėta konvencijos nuostata „valstybė, pagal kurios teisę sprendimas buvo priimtas“ reiškia valstybę, kurios procesinė teisė buvo taikytina, argumentuojant, jog toks aiškinimas atitinka derybų dėl konvencijos argumentus, galutiniam konvencijos tekstui, tarptautinės arbitražo sistemos prigimčiai ir užsienio teismų sprendimams sprendžiant bylas pagal Niujorko konvenciją. (Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 251-252)

¹⁴⁵ Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010 P. 5

Aukščiausiasis Teismas turi nepaisant to, kad CAS sprendimas gali būti priimtas ne Šveicarijos teritorijoje, o ir bet kurioje kitoje pasaulio valstybėje, pavyzdžiui, *ad hoc* arbitražo metu, kai sprendimas priimamas Olimpinių žaidynių valstybėje¹⁴⁶, arba JAV antidopingo agentūros (ang. USADA) sprendimai dopingo klausimais priimti JAV¹⁴⁷.

Taip pat svarbu išsiaiškinti, ir kokie sprendimai gali būti ginčijami Šveicarijos Aukščiausiajame Teisme. Pažymėtina, jog šiuo aspektu žodžiai „arbitražo sprendimas“ turi būti aiškinami siauriai, o tai reiškia, kad įvairūs procesiniai sprendimai, nutarimai dėl laikinųjų apsaugos priemonių ir pan. nepatenka į šią sąvoką. Šveicarijos tarptautinės privatinės teisės kodekso (PILA) 190 str. 2 ir 3 d. matyti, kad šiuose straipsniuose netiesiogiai nurodyta, kad gali būti skundžiami galutiniai sprendimai, t.y. tokie dėl kurių arbitražas priėmė galutinį sprendimą ir kuris užbaigė arbitražo procesą (nebūtinai išspręsdamas ginčą iš esmės). Pažymėtina, jog pagal PILA 190 str. 2 d. sprendimą, kuriuo byla išspręsta iš esmės, gali būti prašoma panaikinti visais minėtame straipsnyje numatytais pagrindais¹⁴⁸. Tuo tarpu sprendimai, kuriais ginčas nėra išspręstas iš esmės, tačiau kurie dėl kokių nors priežasčių užkerta arbitražinį bylos nagrinėjimą pagal Šveicarijos PILA 190 str. 3 d. gali būti skundžiami ne visais nagrinėjamo straipsnio antroje dalyje įtvirtintais pagrindais, o tik dalimi jų. Taip pat remiantis PILA 188 str. Šveicarijos Aukščiausiajame Teisme gali būti ginčijami ir tokie daliniai sprendimai, t.y. tokie, kuriais iš esmės yra išspręžiama tik dalis pareikštų reikalavimų arba tik dalies asmenų reikalavimai. Kalbant apie galimybę ginčyti CAS sprendimą Šveicarijos Aukščiausiajame Teisme svarbu atkreipti dėmesį ir į Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo įstatymo (SCA) 74 str., kuriame yra numatyta, kad teismui dėl arbitražo sprendimo panaikinimo apeliacija yra negalima, jei ginčo suma yra mažesnė nei 15 000 Šveicarijos frankų darbo ir nuomos santykių ginčiuose ir mažesnė nei 30 000 Šveicarijos frankų visuose kituose ginčiuose. Problema ta, kad Šveicarijos įstatymų leidėjas šiems reikalavimams nenumatė jokių išimčių CAS, o žinant sporto ginčų specifiką, šių sąlygų tenkinimas čia dažnai yra neįmanomas. Taigi belieka tikėtis, kad Šveicarijos

---

¹⁴⁶ Čia galima paminėti Australijos teismo sprendimą: prieš pat Sidnėjaus Olimpines žaidynes CAS nagrinėjo Sidnėje nagrinėjo dviejų Australijos sportininkų bylą. Vienas iš šių sportininkų CAS sprendimą ginčijo Naujojo Pietų Velso Apeliaciniame teisme. Teismas byloje pasakė, kad pagal Australijos komercinio arbitražo įstatymą (1984) sudarytas arbitražinis susitarimas buvo ne nacionalinis, bet tarptautinis, todėl nepriklausantis Australijos teismų jurisdikcijai. Nors fizinė arbitražo vieta buvo Sidnėje, Australija, teisinė vieta, kaip tai ir pažymėta arbitražiniame susitarime, buvo Lozanoje, Šveicarija – CAS buveinėje. Todėl CAS sprendimas pagal Šveicarijos teisę ribotomis aplinkybėmis gali būti ginčijamas Šveicarijos teismuose (Gardiner S. Sports Law (second edition) // London, Sydney: Cavendish Publishing Limited. 2001. P 260.

¹⁴⁷ Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010 P. 3.

¹⁴⁸ Ibid.

Aukščiausiasis Teismas ir toliau laikysis vieningos praktikos ir tam tikruose ginčiuose netaikys šių reikalavimų¹⁴⁹.

Jau buvo minėta, kad pralaimėjusi šalis visada sieks išnaudoti visas įmanomas priemones, bandydama panaikinti priimtą sprendimą bei atidėti tokio sprendimo vykdymą. Todėl šiuo atveju pralaimėjusiai šaliai svarbu ir tai, ar Šveicarijos Aukščiausiajame Teisme ginčijant arbitražo priimtą sprendimą, jo vykdymas yra sustabdomas. Pagal bendrą taisyklę apeliacinis kreipimasis į teismą nesustabdo arbitražo sprendimo vykdymo, tačiau bet kuriuo atveju šalis visuomet turi teisę teismo to prašyti. Pažymėtina, jog pagal Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo praktiką sprendimo įvykdymas gali būti sustabdytas išimtinėmis aplinkybėmis, o būtent tokiomis, kad nesiėmus šių priemonių bus sukelta rimta ir nepataisoma žala bei yra didelė tikimybė, jog toks apeliacinis skundas bus patenkintas.

Taigi aukščiau yra išvardintos sąlygos, kurias šalis turi tenkinti, norėdama ginčyti CAS priimtą sprendimą. O kokie yra tokio sprendimo ginčijimo pagrindai? Pagal Šveicarijos PILA 190 str. 2 d. pirmasis arbitražo sprendimo panaikinimo pagrindas yra susijęs su netinkamu arbitražo suformulavimu, t.y. atvejais, kai nesilaikant sutartų ar nustatytų taisyklių yra paskiriamas vienintelis arbitražo arbitras arba sudaroma trijų arbitrų kolegija. Visų pirma šis pagrindas siejamas su arbitrų nepriklausomumu ir nešališkumu. Sporto ginčiuose Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas neseniai konstatavo faktą, kad arbitras ir vienos iš ginčo šalių atstovas, kurie kitoje byloje kartu buvo arbitrų kolegijos nariai, bei arbitras ir vienos iš šalių atstovas, kurie abu buvo *ad hoc* skyriaus arbitrai tose pat olimpinėse žaidynėse nesudaro pagrindo ginčyti arbitro nepriklausomumą ir/ar šališkumą¹⁵⁰. Be to, pažymėtina, jog šiuo pagrindu CAS sprendimą galima ginčyti tik tuo atveju, jei aplinkybės dėl galimo arbitro šališkumo ar priklausomumo paaiškėjo po sprendimo priėmimo momento, nes, kaip jau buvo minėta, paprastai tokiu atveju arbitrai turi būti reiškiama nušalinimai arbitražo proceso metu.

Antroji arbitražo sprendimo panaikinimo pagrindų grupė susijusi su jurisdikcija. Šis pagrindas suteikia šalims teisę ginčyti arbitražo sprendimus dėl to, kad

---

¹⁴⁹ Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010 P. 3.

¹⁵⁰ Praktikoje problematiškesni atvejai yra tuomet, kai šalis keliose bylose paskiria tą patį arbitrą. Pažymėtina, jog yra nustatyta tvarka, jog tokiais atvejais CAS arbitrai turi atskleisti jų ankstesnius tos pačios šalies paskyrimus prieš tai buvusiuose arbitražo procesuose, nepaisant bylos baigties rezultatų. Ar tokios aplinkybės suteikia pagrindą pašalinti arbitrą priklauso nuo keleto aplinkybių, t.y. tokių paskyrimų dažnumo bei ginčų pobūdžio, kuriuose jis buvo paskirtas arbitru. Tai reiškia, jog, jei arbitras dažnai yra paskiriamas tos šalies tokiose pat bylose, pavyzdžiui dopingo, tokiu atveju galima suabejoti arbitro šališkumu. (Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010 P. 11).

ginčas nėra arbitruotinas arba nebuvo šalių susitarimo dėl ginčo sprendimo perdavimo arbitražui. Kadangi šie du klausimai jau buvo aptarti ankstesnėse temose, čia detaliau jų nenagrinėsime. Tačiau svarbu paminėti, jog Šveicarijos PILA 190 str. 3 d. šiuo pagrindu leidžia ginčyti ir tarpinius sprendimus, t.y. tokius CAS sprendimus, kur pats arbitražo teismas, remdamasis kompetencijos kompetencijos doktrina sprendžia savo jurisdikcijos klausimus. Taigi pagal Šveicarijos PILA 190 str. 3 d. toks CAS sprendimas, kuriuo jis pripažino ar nepripažino savo jurisdikciją, Šveicarijos Aukščiausiam Teismui gali būti skundžiamas iškart, kai šalys sužinojo apie tokį CAS priimtą sprendimą. Pagal Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo praktiką, šalies prašymas panaikinti arbitražo sprendimą, kaip priimtą CAS neturint tam jurisdikcijos yra nepriimtinas, jei šalis, nesilaikydama sąžiningumo ir draudimo piktnaudžiauti teise principų, tokį reikalavimą iškėlė tik tada, kai CAS priėmė šaliai nepalankų sprendimą¹⁵¹.

Taip pat čia svarbu atsižvelgti ir į tai, kad šiuo pagrindu gali būti panaikinti CAS sprendimai ir tuo atveju, kai įvairių federacijų, asociacijų ar kitų sporto organizacijų statutai ar reglamentai numatė ginčo sprendimo arbitraže galimybę, tačiau šalys, prieš kreipiantis į CAS, nebuvo išnaudojusios visų kitų galimų teisių gynimo būdų¹⁵². Remdamiesi šiuo pagrindu, sportininkai taip pat gali ginčyti arbitražinį susitarimą, teigdami, kad su tokia nuostata jie nesutiko arba, kad toks sutikimas buvo duotas ne laisva šalių valia.

Trečiasis arbitražo sprendimo panaikinimo pagrindas apima situacijas, kai arbitražas išnagrinėja klausimus, kurių neapima ieškovo reikalavimas arba priešingai – arbitražas išsprendžia ne visus ieškinyje nurodytus klausimus (PILA 190 str. 2 d. c punktas). Kaip pavyzdį galima pateikti neseną dopingo bylą, kurioje CAS nusprendė, kad sportininkui turi būti gražinti iš jo atimti apdovanojimai, kai tuo trapu šalis prašė tik netenkinti apelianto reikalavimo diskvalifikuoti jį dėl dopingo vartojimo¹⁵³. Taip pat pažymėtina, kad tais atvejais, kai CAS priima sprendimą, kuriame išsprendžia ne visus šalies reikalavimus, nors CAS kodeksas tiesiogiai to ir nenumato, tačiau šalis pirmiausia turėtų kreiptis į arbitražą, prašydama priimti sprendimą dėl likusių klausimų¹⁵⁴.

---

¹⁵¹ Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010. P 15.

¹⁵² Šveicarijos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. spalio 31 d. sprendimas Nr. 4P.149/2003. Žiūrėta: Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010. P 14.

¹⁵³ CAS sprendimas Nr. 2006/A/1046 priimtas 2006 m. rugpjūčio 9 d. (žiūrėta Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010 P. 15).

¹⁵⁴ Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010 P. 15.

Ketvirtasis pagrindas, kuriuo remiantis būtų galima nugincyti arbitražo sprendimą yra sąžiningo proceso principo pažeidimas (PILA 190 str. 2 d. d papunktis). Pažymėtina, kad sąžiningo proceso principas pirmiausia sietinas su šalių lygiateisiškumo užtikrinimu bei šalies teise būti išklausytai. Šiuos principus jau aptarėme anksčiau, todėl čia detaliau jie nebus nagrinėjami.

Paskutinis - penktasis - pagrindas apima viešosios tvarkos pažeidimus (PILA 190 str. 2 d. e papunktis). Tačiau viešosios tvarkos sąvoka kelia gana dideles diskusijas, kadangi nėra tiksliai nusistovėjusios viešosios tvarkos koncepcijos. Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas laikosi nuomonės, kad ši sąvoka apima tik pačių pagrindinių principų pažeidimus, tokių kaip *pacta sunt servanda* (sutarčių reikia laikytis), draudimas piktnaudžiauti teise, sąžiningumo principas, draudimas konfiskuoti be kompensacijos bei diskriminacijos draudimas¹⁵⁵.

Svarbu taip pat paminėti, kad Šveicarijos Aukščiausiajam Teismui nusprendus, kad yra pagrindas peržiūrėti arbitražo priimtą sprendimą, pats Teismas tokiu atveju neturi teisės priimti naujo sprendimą byloje, o turi grąžinti bylą arbitrų kolegijai, o jei tai neįmanoma, turi būti suformuluota nauja arbitrų kolegija. Išimtis šiuo atveju taikoma CAS sprendimams panaikintiems dėl to, kad CAS neturėjo jurisdikcijos spręsti tokių ginčų, kadangi tokie ginčai apskritai negali būti sprendžiami arbitražu.

Taigi šiuolaikinė arbitražo įstatymų raidos tendenciją (aut. pas. ko gero tiksliau būtų galima sakyti įstatymų ir teismų praktikos) yra kuo daugiau apriboti galimybę apskusti arbitražo sprendimus nacionaliniams teismams. Visose valstybėse egzistuoja tam tikri minimalūs teisingumo standartų laikymąsi užtikrinantys kriterijai. Juos pažeidus, arbitražo sprendimą galima panaikinti. Tačiau sąrašas pagrindų, kuriais remiantis tai pavyktų padaryti, yra baigtinis ir išsamus. Visi jie apibūdinami kaip procesinio ar institucinio pobūdžio. Procesinių reikalavimų pažeidimai galų gale išvedami iš dviejų pagrindinių civilinio proceso principų – šalių lygiateisiškumo ir šalies teisės būti išklausytos – pažeidimų¹⁵⁶. Taigi kaip matyti iš viso to, kas aukščiau išdėstyta, arbitražas turi beveik neribotą laisvę dėl bylos materialinės pusės, nes visi išvardinti pagrindai yra susiję su procesinių teisų pažeidimu.

Jau buvo minėta, kad pagal Šveicarijos įstatymus, CAS sprendimo apskundimas yra ribojamas 30 dienų senaties termino. Tačiau bet kuriuo atveju nepatenkinta CAS sprendimu šalis, tokį sprendimą galės ginčyti jo pripažinimo bei

---

¹⁵⁵ Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010 P. 17.

¹⁵⁶ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 264-265.

vykdymo procese. Tačiau yra ir kitas – absoliutus – teisės ginčyti arbitražo sprendimą netekimo pagrindas. Tai šalių ekskliuziniai susitarimai, kuriais šalys atsisako arbitražo priimtą sprendimą apskųsti nacionaliniam teismui¹⁵⁷. Tačiau tokie susitarimai yra pripažįstami ir leidžiami tik nedaugelyje valstybių (pvz., Šveicarijoje), kadangi šalys iš anksto negali numatyti, kaip vyks arbitražo procesas ir ar nebus pažeisti pagrindiniai jo principai.

Toliau aptarsime antrąją galimybę „apskųsti“ CAS sprendimą, t.y. ginčijant CAS priimtą sprendimą pripažinimą ir vykdymą sprendimo vykdymo valstybėje ar valstybėse.

2.8. Arbitražo sprendimų pripažinimas ir vykdymas

CAS ginčą pralaimėjusiai šaliai, sprendimo nevykdant savanoriškai, ginčą laimėjusi šalis dėl sprendimo vykdymo turi kreiptis į atitinkamą vykdymo valstybės teismą. Kadangi šiame darbe pasirinkta nagrinėti, kaip CAS būtų sprendžiami Lietuvos sportininkų ginčai, todėl CAS sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūros bus analizuojamos remiantis Lietuvos teise bei Lietuvos teismų praktika.

Kad CAS sprendimas Lietuvoje galėtų būti įvykdytas, pirmiausia jis turi būti pripažintas. Pripažinimas – tai tokios pat teisinės galios suteikimas užsienyje priimtam arbitražo sprendimui, kokią turi Lietuvos teritorijoje priimti arbitražo sprendimai. Tai būtina arbitražo sprendimo vykdymo prielaida. Tačiau pripažinti CAS sprendimą gali būti prašoma ne tik siekiant jį įvykdyti, tačiau ir dėl kitų priežasčių, pvz., norint užkirsti kelią kitai šaliai pareikšti teisme tapatų ieškinį¹⁵⁸.

Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo klausimą Lietuvoje reglamentuoja 1958 m. Niujorko konvencija, todėl pirmiausia reikia išsiaiškinti, ką reiškia užsienio arbitražo sprendimas. Pavyzdžiui, ar maratono bėgikės Živilės Balčiūnaitės ir Lietuvos lengvosios atletikos federacijos nesutarimas, sprendžiamas CAS, yra laikoma užsienio arbitražo sprendimu. Šiuos klausimus reglamentuoja LR Komercinio arbitražo įstatymo 4 str. ir pagal šio straipsnio 1 d. 2 p. ir tarp Lietuvos sportininko bei Lietuvos sporto federacijos kilęs ginčas yra laikomas tarptautiniu, kadangi jis sprendžiamas arbitraže už Lietuvos Respublikos ribų, t.y. Lozanoje, Šveicarijoje. Taigi

---

¹⁵⁷ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 269.

¹⁵⁸ Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas (naujasis civilinis kodeksas) // Vilnius: Justitia. 2001. P 203.

toks CAS sprendimas, jo savanoriško nevykdymo atveju, taip pat turės būti teismo pripažįstamas ir vykdomas.

Pagal LR Komercinio arbitražo įstatymo 39 str. 2 d. šalis, prašanti pripažinti ir įvykdyti CAS sprendimą, Lietuvos Apeliaciniam teismui turi pateikti prašymą pripažinti tokį sprendimą, į lietuvių kalbą išverstą bei patvirtintą sprendimo originalą ar nuorašą bei į lietuvių kalbą išverstą ir patvirtintą arbitražinio susitarimo originalą ar jo nuorašą. Tokie prašymai, paprastai rašytinio proceso tvarka, yra nagrinėjama pagal LR Civilinio proceso kodekso taisyklės (LR CPK 812 str.), o jų atsisakymas pripažinti ir vykdyti galimas tik LR Komercinio arbitražo įstatymo 40 str. 1 ir 2 d. numatytais pagrindais (šie pagrindai analogiškai 1958 m. Niujorko konvencijos 5 str. numatytiems pagrindams). Šie pagrindai, atsižvelgiant į tai, kas turi įrodyti juos esant, skirstomi į dvi rūšis: pagrindus, kuriuos turi nurodyti šalis ir kuriuos *ex officio* turi nustatyti pats teismas. Pažymėtina, kad teismas, sprenddamas pripažinimo klausimą, neturi teisės iš esmės nagrinėti arbitražo išspręsto ginčo, t.y. negali spręsti fakto ir materialiosios teisės klausimų, susijusių su ginčo nagrinėjimu iš esmės¹⁵⁹. Taigi pirmajai grupei priskiriami šie LR Komercinio įstatymo 40 str. 1 d. numatyti pagrindai:

1. Arbitražinio susitarimo šalys (šalis) buvo neveiksnios arba arbitražinis susitarimas negalioja. Šie klausimas darbe jau buvo aptarti kalbant apie arbitražinius susitarimus bei CAS proceso dalyvius, todėl plačiau čia jų neaptarinėsime;
2. Šaliai, prieš kurią priimtas nepalankus sprendimas, nebuvo reikiamai pranešta apie arbitro paskyrimą ar apie arbitražinio teismo nagrinėjimą ar dėl kitų priežasčių ši šalis negalėjo pateikti savo paaiškinimų. Taigi šis pagrindas siejamas su pagrindinių proceso teisės principų – šalių lygiateisiškumo bei teisės būti išklaustyta pažeidimu;
3. Jurisdikcijos viršijimas. Tai apima tuos atvejus, kai CAS išsprėdė ginčą dėl tų klausimų, kurių sprendimo teisės šalys jam neperdavė. Tačiau čia reikia atkreipti dėmesį, jog šis punktas numato išlygą, kad jei sprendimas dėl ginčo dalyko, kurį arbitražui šalys pateikė, gali būti atskirtas nuo sprendimo dėl nepateiktų arbitražui klausimų, tai ta sprendimo dalis, kuria išsprėdžiami arbitražui pateikti klausimai, gali būti pripažinta ir įvykdyta¹⁶⁰;
4. Arbitražo teismo sudėtis ar arbitražo procesas neatitiko šalių susitarimo ar jei tokio susitarimo nėra – tos valstybės, kur vyko arbitražas, įstatymų;

¹⁵⁹ Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas (naujasis civilinis kodeksas) // Vilnius: Justitia. 2001. P 207.

¹⁶⁰ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia. 1995. P 283.

5. Prašomas pripažinti sprendimas dar nebuvo galutinis arba toks sprendimas yra panaikintas kompetentingos institucijos. Čia turima omenyje, kad kai kuriose valstybėse galima skųsti priimtą arbitražo sprendimą apeliacine tvarka teismui arba yra nustatytos kitokios papildomos procedūros, būtinos tam, kad arbitražo sprendimas taptų galutinis¹⁶¹. Šioje vietoje galima paminėti jau prieš tai aptartus Lietuvos Apeliacinio Teismo bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimus. Tarptautinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos pramonės ir prekybos rūmų pirmininkas savo nutarimu ieškovo prašymu areštavo atsakovo - AB „Lifosa“ banko sąskaitą, kilnojamąjį turtą, uždraudė perleisti nekilnojamąjį turtą. Ieškovas dėl šio nutarimo pripažinimo ir vykdymo kreipėsi į Lietuvos Apeliacinį Teismą. Teismas atsisakė pripažinti nutarimą, motyvuodamas tuo, kad jis nėra galutinis, nes dar nesibaigė jo apskundimo pagal Rusijos įstatymus terminas (1958 m. Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. e punktas). Tuo tarpu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusprendė priešingai. Teismo nuomone, toks nutarimas dėl turto arešto vykdomas nedelsiant, todėl jis galutinis ir minėtas Niujorko konvencijos punktas šiuo atveju netaikomas¹⁶². Šiuo klausimu, ko gero, reiktų sutikti su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija, kadangi, kaip teisingai nurodė Teismas, tai, kad Rusijos Federacijos Tarptautinio komercinio arbitražo įstatymo 34 str. 3 p. nuostata, jog ieškinys Rusijos Federacijos Aukščiausiajam Teismui dėl arbitražo sprendimo atšaukimo gali būti paduodamas per 3 mėnesius nuo sprendimo gavimo dienos, nesuteikia šaliai teisės į arbitražo sprendimo peržiūrėjimą apeliacine tvarka¹⁶³. Be to, priešingas tokios nuostatos aiškinimas būtų nesuderinamas ir su laikinųjų apsaugos priemonių tikslu.

Taigi pagal Niujorko konvenciją¹⁶⁴ teismas tokiu atveju turi diskrecijos teisę spręsti, ar pripažinti arbitražo sprendimą, ar ne. Tuo tarpu pagal susiklosčiusią užsienio valstybių teismų praktiką, užsienio arbitražo sprendimo teismas gali nepripažinti nustatęs

---

¹⁶¹ Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas (naujasis civilinis kodeksas) // Vilnius: Justitia. 2001. P 208.

¹⁶² Mikelėnas V. Arbitražo proceso klausimai remiantis Lietuvos teismų praktika // Justitia, 2006. Nr. 2 (60). P 28.

¹⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje „Apaptit Fertilizers S.A.“ v. AB „Lifosa“, Nr. 3k-3-145/2002.

¹⁶⁴ Nors konvencija tiesiogiai to nepasako, tačiau iš joje pateikiamos formuluotės „teismas gali“ galima daryti išvadą, kad net ir tokiais atvejais atsisakymas pripažinti ir vykdyti užsienio arbitražo sprendimą yra diskrecinė teismo teisė. Tai yra net jei atsakovas ir pateikė pakankamai įrodymų, kad, tarkim, arbitražas viršijo savo jurisdikciją, nacionalinis teismas vis teik gali nutarti, kad sprendimas yra vykdytinas (Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia, 1995. P 285.

atsakovo (skolininko) įrodytą pagrindą iš tikrųjų esant esminį, sunkų sąžiningo proceso standartų pažeidimą¹⁶⁵.

Antrosios grupės pagrindu, kuriuos esant nustatyti teismas turi *ex officio*, pagal Niujorko konvenciją (bei LR Komercinio arbitražo įstatymo 40 str. 2 d.) yra du. Toliau juos ir aptarsime:

1. Jei pripažįstama, kad ginčo objektas pagal LR įstatymus negali būti arbitražinio nagrinėjimo dalykas. Šiuos klausimus reglamentuoja LR Komercinio arbitražo įstatymo 11 str. Šie klausimai, aktualūs nagrinėjamai temai, jau buvo aptarti kalbant apie sporto ginčų arbitruotinumą;
2. Jei CAS priimtas sprendimas prieštarautų LR įstatymų įtvirtintai viešajai tvarkai. Šiuo atveju reiktų pažymėti, jog dar 2002 m. nutartyje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė pripažinti užsienio arbitražo sprendimą kaip prieštaraujantį viešajai tvarkai tuo pagrindu, kad arbitražo nutarimo dėl atsakovo turto arešto pripažinimas reikštų, jog atsakovas nebegalėtų tęsti jokios veiklos, o tai sukeltų neigiamus socialinius ir ekonominius padarinius tiek pačiam atsakovui, tiek ir Kėdainių rajonui, nes įmonės mokami mokesčiai sudaro apie 30 proc. Kėdainių rajono biudžeto pajamų¹⁶⁶. Taigi čia reiktų sutikti su prof. V. Mikelėno nuomone, jog toks platus viešosios tvarkos aiškinimas prieštarauja tiek pačiai Niujorko konvencijai, tiek ir jos taikymo praktikai, nes tokiu atveju praktiškai negalima pripažinti arbitražo sprendimų prieš kiekvieną stambesnę įmonę. Laimei, vėlesnėse savo nutartyse Lietuvos Aukščiausiasis Teismas susiaurino viešosios tvarkos sąvoką ir 2004 m. lapkričio 17 d. bei 2006 m. kovo 7 d. nutartyse ir aiškino ją taip, kaip ji aiškinama tarptautinio arbitražo doktrinoje ir praktikoje, t.y. kaip apimanti fundamentalius sąžiningo proceso principus bei imperatyvias teisės normas, įtvirtinančias pagrindinius ir visuotinai pripažintus teisės principus¹⁶⁷.

Pripažinus CAS sprendimą Lietuvoje bei teismui leidus tokio sprendimo vykdymą, galutinai pasibaigia ginčo nagrinėjimas ir ginčo šalys tokiu pat pagrindu dėl to paties dalyko nebegali pareikšti reikalavimų. Taigi, nors ir yra teigiama, kad CAS priima galutinius sprendimus, tačiau jie dar bent porą kartų gali būti ginčijami (Šveicarijos

---

¹⁶⁵ Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas (naujasis civilinis kodeksas) // Vilnius: Justitia. 2001. P 208.

¹⁶⁶ Mikelėnas V. Arbitražo proceso klausimai remiantis Lietuvos teismų praktika // Justitia, 2006. Nr. 2 (60). P 29.

¹⁶⁷ Mikelėnas V. Arbitražo proceso klausimai remiantis Lietuvos teismų praktika // Justitia, 2006. Nr. 2 (60). P 29.

Aukščiausiajame Teisme ir sprendimo vykdymo valstybėje), todėl laikytumėmės pozicijos, jog tik arbitražo vykdymo vietos teismui nusprendus pripažinti ir leisti vykdyti CAS priimtą sprendimą, galima teigti, jog ginčas tikrai galutinai yra išspręstas.

2.9 Kiti sporto arbitražai. Galimybė Lietuvoje įsteigti sporto arbitražą

CAS svarbiausias, tačiau ne vienintelis sporto ginčus sprendžiantis arbitražas. Pažymėtina, jog ir dauguma tarptautinių sporto federacijų turi savus arbitražus, sprendžiančius su tuo sportu susijusius ginčus¹⁶⁸. Kaip vieną svarbesnių Lietuvai ir įdomesnių atskirų sporto šakų arbitražų būtų galima išskirti Tarptautinį krepšinio arbitražą (angl. Basketball Arbitral Tribunal, toliau – BAT), kuris dėl krepšinio populiarumo nagrinėja gana nemažai Lietuvos sportininkų ar Lietuvos krepšinio klubų bylų, todėl jį toliau kiek detaliau ir paanalizuosime. Kitas čia vertas paminėti yra Europos rankinio federacijos arbitražas, nes jame arbitrų sąrašė galime rasti net dvi lietuviškas pavardes – advokatų Mariaus Devyžio bei Pauliaus Docka¹⁶⁹.

Tarptautinis krepšinio arbitražas įsteigtas 2006 m. Ženevoje, Šveicarijoje ir turi kompetenciją spręsti visus su krepšiniu susijusius ginčus. Šiame arbitraže visi ginčai yra nagrinėjami vieno arbitro, kurį iš arbitrų sąrašo rotacijos principu paskiria BAT pirmininkas (BAT arbitražo taisyklių 8.1 punktas)¹⁷⁰. Taigi tokia arbitrų paskyrimo tvarka, įtvirtinta šio arbitražo taisyklėse, manytina, yra nevisiškai suderinama su šalių laisve pasirinkti jų ginčą sprendžiantį asmenį. Be to, pažymėtina, kad bendra taisyklė, jog ginčai čia sprendžiami ne remiantis tarptautinės ar nacionalinės teisės taisyklėmis, o teisingumo principu (*ex aequo et bono*), tačiau šalims sutarus kitaip, ginčas gali būti sprendžiamas ir remiantis šalių pasirinktomis teisinėmis taisyklėmis. Taip pat įdomu pažymėti ir tai, kad pagal BAT taisykles, bylose, kuriose ginčo suma nesiekia 30 000 eurų sprendimai yra priimami nenurodant jokių motyvų. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad BAT, priešingai nei dauguma kitų arbitražų, šalims, nevykdančioms jo priimtų sprendimų, gali taikyti ir tam tikras sankcijas, tokias kaip piniginių baudos, Tarptautinės krepšinio federacijos (FIBA) agento licencijos atėmimas, tarptautinių žaidėjų perleidimo

¹⁶⁸ Internetinis puslapis Global Sport Review. [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. prieiga internetu: <http://www.globalarbitrationreview.com/reviews/40/sections/140/chapters/1434/sports-arbitration/>.

¹⁶⁹ Europos rankinio federacijos internetinis puslapis. [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. prieiga internetu: <http://www.eurohandball.com/eca>.

¹⁷⁰ Tarptautinės krepšinio federacijos internetinis puslapis. [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. prieiga internetu: <http://www.fiba.com/pages/eng/fc/expe/fat/p/openNodeIDs/16807/selNodeID/16807/pres.html>.

draudimas, ar draudimas registruoti naujus žaidėjus¹⁷¹. Iš pirmo žvilgsnio toks reguliavimas atrodo nesuderinamas su arbitražu, kaip privačiu ginčų sprendimo būdu, kadangi priešingai nei teismas, arbitražas negali taikyti prievartos priemonių. Tačiau kita vertus, šalys, priimdamos sprendimą perduoti tarpusavio ginčo sureguliuojimą BAT, sutinka su visomis jo sąlygomis, taigi ir išreiškia sutikimą tokių priemonių taikymui, nevykdant BAT priimto sprendimo.

Pažymėtina, jog priešingai nei CAS, BAT gaunamų prašymų išnagrinėti bylas skaičius jau nuo pat įkūrimo auga kiek didesniais tempais. Štai 2007 m., t.y. iškart po BAT įkūrimo, buvo gauta vos 2 prašymai, tuo tarpu 2010 m. tokių prašymų skaičius jau siekė 80¹⁷². Be to, ir Lietuvos sportininkų, besibylinėjančių šiame arbitraže palyginus su CAS yra kur kas daugiau. Štai pagal FIBA internetiniame puslapyje prieinamus duomenis, šiame arbitraže buvo nagrinėta 5 Lietuvos krepšinininkų bylos ir viena užsienio krepšinininko byla prieš Lietuvos krepšinio klubą. Taigi, galima daryti pagrįstą išvadą, jog BAT yra gana populiarius Lietuvos krepšinininkų ginčų sprendimo organas.

Taigi kaip matyti sportininkai yra gana linkę jų tarpusavio ginčus spręsti arbitražu, todėl galbūt būtų galima kalbėti apie galimybę ir Lietuvoje įsteigti specializuotą sporto arbitražą. Advokatas Audrius Biguzas, besispecializuojantis sporto teisės srityje, atrodo, linkęs pritarti šiai idėjai. Jo manymu Kūno kultūros ir sporto departamentas jau turėtų būti sukūręs arbitražo instituciją ar būti tokios institucijos vienas iš steigėjų. Juolab kad dabar auga sporto vadybos profesionalumas, o tai tik didina poreikį sporto ginčus spręsti arbitraže¹⁷³. Dėl sporto ginčų specifikos, kurią žymiai geriau išmano šios srities specialistai, arba teisininkai besispecializuojantys šioje srityje, nei teismų teisėjai, manytume ir linktume pritarti tokiai idėjai.

---

¹⁷¹ Tarptautinės krepšinio federacijos internetinis puslapis. [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. prieiga internetu: <http://www.fiba.com/pages/eng/fc/expe/fat/p/openNodeIDs/16808/selectNodeID/16808/pres.html>.

¹⁷² Pažymėtina, jog per savo egzistavimo laikotarpį šis arbitražas iš viso gavo 178 prašymus dėl ginčo išsprendimo (Tarptautinės krepšinio federacijos internetinis puslapis. [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.] prieiga internetu: http://www.fiba.com/downloads/v3_expe/bat/Statistics_1April2011.PDF).

¹⁷³ Straipsnis internete Ar verta Lietuvoje turėti sporto arbitražą? [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. prieiga internetu: <http://poziuris.eversus.lt/naujienos/1272>.

IŠVADOS

1. CAS kodekse bei CAS *ad hoc* arbitražo taisyklėse įtvirtintos sporto ginčų sprendimo galimybės CAS, suteikia šiam arbitražui teisę spręsti visus iš sporto santykių kylančius ginčus tiek profesionalų, tiek ir mėgėjų lygmenyje, o laikui bėgant priimti CAS struktūros pakeitimai, siekiant kuo labiau užtikrinti CAS arbitrų nepriklausomumą ir nešališkumą bei kaip įmanoma labiau CAS procedūras pritaikyti skirtingo pobūdžio CAS ginčams spręsti, lėmė, jog CAS tapo pagrindiniu, o kai kuriais atvejais (dopingo, olimpinių žaidynių metu) ir išimtinu, sporto ginčų sprendimo organu. Tai kartu nulėmė ir vis augantį jo populiarumą.
2. Šveicarijos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas ginčų, turinčių piniginę vertę ir todėl pagal Šveicarijos teisę spęstinų arbitraže, sąvoka, pastarąją interpretuoja labai plačiai ir taip suteikia visų sporto ginčų sprendimui arbitraže galimybę. Tuo tarpu Lietuvoje dėl sporto ginčų arbitruotinumo kilo problemų tik vertinat sportinės veiklos sutartis. Kita ginčų sprendimo sąlyga – arbitražinė išlyga yra pateikiama CAS internetiniame puslapyje ir tokiu pavyzdinės išlygos viešu pateikimu siekiama išvengti iš arbitražinio susitarimo netobulumo kylančių ginčų.
3. CAS kodekse įtvirtintos gana pažangios ir labai palankios ginčų sprendimo taisyklės, o skirtingos šiame kodekse numatytos procedūros, suteikia galimybę kaip įmanoma geriau išspręsti įvairius iš sporto santykių kylančius ginčus, atsižvelgiant į tokių ginčų specifiką bei pobūdį. O kaip pagrindinį CAS arbitražo trūkumą būtų galima įvardinti reikalavimus CAS arbitrams, pagal kuriuos arbitru gali būti tik teisinį išsilavinimą turintis asmuo, neįvertinat to, kad arbitraže nagrinėjamos specifinės – dopingo bylos, kuriose daugumoje atvejų reikia ir specifinių, pvz., medicinos žinių.
4. CAS priimti sprendimai labai ribotais pagrindais gali būti ginčijami Šveicarijos Aukščiausiajame Teisme, o šis Teismas CAS sprendimus panaikina tik esant ištis rimties proceso teisės pažeidimams. CAS sprendimus nepatenkinta juo šalis taip pat gali ginčyti ir sprendimo pripažinimo bei vykdymo valstybės nacionaliniame teisme, tačiau tokie

sprendimai daugumoje valstybių atsisakomi pripažinti tik 1958 m. Niujorko konvencijoje nurodytais pagrindais. Atsižvelgiant į tai, kad daugumos pasaulio valstybių praktika (tarp jų ir Lietuvos) linksta vis labiau susiaurinti nepripažinimo pagrindus, didelė tikimybė, jog CAS priimtas sprendimas bus pripažintas ir įvykdytas kitoje valstybėje.

SANTRAUKA

Darbe yra nagrinėjama sporto ginčų sprendimo Tarptautiniame sporto arbitraže (CAS) procedūra bei visi su ja susiję klausimai. Pirmoje darbo dalyje yra analizuojama, kas yra sporto teisė bei kokie ginčai gali būti sprendžiami CAS. Tuo tarpu antrojoje – pagrindinėje darbo dalyje, nagrinėjami visi su ginčų sprendimu arbitraže susiję klausimai: arbitruotinumai bei arbitražinės išlygos, ginčo sprendimui taikytina materialinė bei procesinė teisė, arbitrai, ginčo nagrinėjimo arbitraže principai, ginčo nagrinėjimo vieta, kalba, terminai, dalyviai, laikinosios apsaugos priemonės, pati ginčo sprendimo procedūra, CAS priimtų sprendimų panaikinimas bei jų pripažinimas ir vykdymas. Taip pat, siekiant geriau atskleisti bei suprasti nagrinėjamą temą, darbo pradžioje yra pateikiama CAS istorija, bei ginčų sprendimo arbitraže privalumai ir trūkumai. O darbo pabaigoje labai trumpai aptariami ir kiti sporto ginčus sprendžiantys arbitražai bei svarstoma galimybė sporto arbitražą turėti ir Lietuvoje. Darbe naudojami aprašomasis, lyginamasis, sisteminis bei istorinis metodai.

SUMMARY

In this work the procedure of sport disputes resolution in Court of Arbitration for Sport (CAS) and other questions, connected to this subject are analyzed. In the first part of this work is examined the definition of sports law and sport disputes, which are able for procedures in CAS. Meanwhile the main, second, part of the work is devoted for all questions, connected with resolution of sport disputes in CAS. This includes: arbitrability, arbitration agreements, material and procedural law, which is applied for disputes' resolution, arbitrators, principles, seat (place) of arbitration, its language, time limits, participants, provisional measures, the procedure of resolution itself, challenging the awards of CAS and recognition and enforcement of CAS awards. In order to better explain the subject, there are parts of this work about history of CAS and advantages and disadvantages of arbitration. At the end of this work is shortly presented other arbitration bodies, which solve sport disputes. The is also discussed about the possibility to have arbitration body of sport disputes in Lithuania.

The main methods used while preparing the work: descriptive, comparative, systemic, historical.

LITERATŪRA

1. Teisės norminiai aktai:

1. 1923 m. Ženevos protokolas dėl arbitražinių išlygų. [Žiūrėta 2012 -02-29]. Prieiga internetu: http://interarb.com/vl/g_pr1923.htm.
2. 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo // Valstybės žinios. 1995, Nr. 10-208.
3. Europos Konvencija dėl tarptautinio komercinio arbitražo (pasirašyta 1961 m. balandžio 21 d. Ženevoje). Tekstas lietuvių kalba žr. G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. Vilnius, Justitia 1995, II Priedas.
4. CAS kodeksas. (2012 m. sausio 1 d. redakcija). [žiūrėta 2012 m. kovo 2 d.]. Prieiga internetu: http://www.tas-cas.org/d2wfiles/document/4962/5048/0/Code20201220_en_2001.01.pdf.
5. Šveicarijos Tarptautinės privatinės teisės kodeksas. [žiūrėta 2012 m. kovo 16 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/en/arbitrage.asp/4-3-292-1023-4-1-1/5-0-1023-3-0-0/>.
6. CAS *ad hoc* arbitražo taisyklės. [žiūrėta 2012 m. kovo 2 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/adhoc-rules>.
7. Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisijos (UNCITRAL) arbitražo taisyklės. Atnaujintos 2010 m. [žiūrėta 2012 m. kovo 4 d.]. Prieiga internetu: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>.
8. Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 9-215.
9. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 39-961.
10. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
11. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
12. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
13. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

2. Specialioji literatūra:

1. Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas // Vilnius: Justitia, 1995.
2. Gardiner S. Sports Law (second edition) // London, Sydney: Cavendish Publishing Limited. 2001. P 260.
3. Gasser C., Erni S. Case Comment:Switzerland: International Arbitration – procedure – doping – independence of the Court of Arbitration for Sport // International Sports Law Review. 2003.
4. Healey D. Sport and the Law (third edition) // Sydney: University of New South Wales Press. 2005. P 9-10.
5. Kaufman-Kohler G. Switzerland: Court of Arbitration for Sport: defining characteristics of the Court of Arbitration for sport // International Arbitration Law Review. 1998.
6. Mavromati D. Jurisprudence of the Swiss Federal Tribunal in appeals against CAS awards // International Sports Law review. 2011.
7. Mikelėnas V. Arbitražo proceso klausimai remiantis Lietuvos teismų praktika // Justitia, 2006.Nr. 2 (60). P 27.
8. Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas (naujasis civilinis kodeksas) // Vilnius: Justitia. 2001. P 203.
9. Parrish R. Sports law and policy in the European Union // Manchester University Press, 2003.
10. Redfern A., Hunter M. Law and Practice of International Commercial Arbitration (Student edition) // London: Sweet and Maxwell. 2003.
11. Rigozzi A. Challenging awards of the Court of Arbitration for Sport // Journal of International Dispute Settlement. 2010.
12. Šatas J. Arbitražas tarptautinėje komercijoje (pažintiniai ir praktiniai aspektai) // Kaunas: Technologija, 1998
13. Šarkūnas A. Kas slypi už sporto? 2011-10-18 VU Teisės fakultete įvykusios diskusijos „Teisinės aktualijos sporte“ medžiaga. [Žiūrėta 2011-12-27]. Prieiga internete: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-10-25-arnas-sarkunas-kas-slypi-uz-sporto/70991>.
14. Tiažkijus V. Darbo teisė: teorija ir praktika I tomas // Vilnius: Justitia, 2005.
15. Thorton K. P. Sports law // Sudbury, Massachusetts: Jones and Bartlett Publishers. 2011.

16. Zaksaitė S. Nusikalstamas elgesys sporto srityje // Teisė, 2010. Nr. 74. P 138.

3. Praktinė medžiaga (CAS bei Lietuvos teismų sprendimai):

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. gegužės 24 d. nutartis c.b. Nr. 3k-3-602/2000.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje „Apaptit Fertilizers S.A.“ v. AB „Lifosa“, Nr. 3k-3-145/2002.
3. Lietuvos Apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. liepos 13 d. nutartis c.b. 2T-94/2009.
4. Lietuvos Apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis c.b. 2T-164/2010.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario 21 d. nutartis c.b. 3k-3-65/2011.
6. 2000 m. liepos 28 d. CAS sprendimas Nr. 2000/A/262 byloje R. V. International Basketball Federation (FIBA).
7. 2002 m. sausio 28 d. CAS sprendimas Nr. 2001/A/345 byloje M. v. Swiss Cycling.
8. 2003 m. rugsėjo 15 d. CAS sprendimas Nr. 2003/O/486 byloje Fulham FC / Olympique Lyonnais.
9. 2006 m. sausio 24 d. sprendimas Nr. 2005/A/952 byloje Ashley Cole v. Football Association Premier League (FAPL).
10. 2007 m. balandžio 24 d. sprendimas Nr. 2006/A/1180 byloje Galatasaray SK v. Frank Ribery and Olympique de Marseille.
11. 2007 m. rugpjūčio 21 d. sprendimas Nr. 2007/A/1207 byloje Parma F.C. v. Portsmouth City F.C.
12. 2008 m. kovo 20 d. CAS sprendimas Nr. 2008/O/1483 byloje Asian Handball Federation (AHF), Kazakhstan Handball Federation (KzHF), Kuwait Handball Association (KHA) v. International Handball Federation (IHF).
13. 2008 m. balandžio 7 d. CAS sprendimas Nr. 2008/A/1503 byloje Clube de Regatas do Flamengo, Sao Paulo FC, Fluminense FC, Santos FC & Cruzeiro Esporte Clube v. CONMEBOL.
14. 2008 m. liepos 7 d. sprendimas Nr. 2008/A/1574 byloje Nicholas D'Arcy v. Australian Olympic Committee.

15. 2008 m. rugpjūčio 28 d. sprendimas Nr. 2008/A/1602 byloje A. v. Caykur Rizespor Kulubu Dernegi; 2003 m. rugsėjo 15 d. sprendimas Nr. 2003/O/486 byloje Fulham FC / Olympique Lyonnais; 2006 m. sausio 19 d. sprendimas Nr. 2005/A/990 byloje P. v. IIHF ir kt.
16. 2008 m. rugpjūčio 28 d. sprendimas Nr. 2008/A/1602 byloje A. v. Caykur Rizespor Kulubu Dernegi.
17. 2009 m. lapkričio 25 d. sprendimas Nr. 2009/A/1912 byloje P. v. International Skating Union (ISU) & CAS 2009/A/1913 Deutsche Eisschnelllauf Gemeinschaft e.V. (DESG) v. International Skating (ISU).
18. 2010 m. balandžio 19 d. CAS sprendimas Nr. 2010/O/2039 byloje Fiji Association of Sports and National Olympic Committee (FASANOC) v. Commonwealth Games Federation (CGF).
19. 2010 m. liepos 16 d. CAS sprendimas Nr. 2008/A/1545 byloje Andrea Anderson, LaTascha Colander Clark, Jearl Mikes-Clark, Torri Edwards, Chryste Gaines, Monique Hennagan, Passion Richardson v. International Olympic Committee (IOC).
20. 2010 m. rugsėjo 9 d. CAS sprendimas Nr. 2009/A/1910 byloje Telecom Egypt Club v. Egyptian Football Association (EFA).
21. 2012 m. vasario 29 d. Tarptautinio sporto arbitražo Apeliacinio skyriaus priimtas sprendimas Nr. CAS 2011/A/2645, byloje Union Cycliste Internationale (UCI) v. Alexander Kolobnev and Russian Cycling Federation.

4. Internetiniai šaltiniai:

1. Europos rankinio federacijos internetinis puslapis. [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. prieiga internetu: <http://www.eurohandball.com/eca>.
2. Internetinis puslapis Global Sport Review. [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. prieiga internetu: <http://www.globalarbitrationreview.com/reviews/40/sections/140/chapters/1434/sports-arbitration/>.
3. Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisijos (UNCITRAL) internetinis puslapis. [žiūrėta 2012 m. kovo 17 d.]. Prieiga internetu: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention_s_tatus.html

4. Straipsnis internete Ar verta Lietuvoje turėti sporto arbitražą? [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. prieiga internetu: <http://poziuris.eversus.lt/naujienos/1272>.
5. Tarptautinės krepšinio federacijos internetinis puslapis. [žiūrėta 2012 m. kovo 27 d.]. prieiga internetu: <http://www.fiba.com/pages/eng/fc/expe/fat/p/openNodeIDs/16807/selectNodeID/16807/pres.html>.
6. Tarptautinio sporto arbitražo internetinis puslapis. [žiūrėta 2012 m. kovo 2 d.]. Prieiga internetu: <http://www.tas-cas.org/history>.

5. *Travaux préparatoires:*

1. Teikiamo LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas // 2006, Nr. XP – 1520.
2. LR Komercinio arbitražo įstatymo pakeitimo įstatymas // 2010, Nr. XIP-1985.